

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO
ODDELEK ZA PRIMERJALNO KNJIŽEVNOST IN LITERARNO TEORIJU

KSENJA GREŠAK

Delovanje bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana

Diplomsko delo

Mentorja:
red. prof. dr. Boža Krakar Vogel,
red. prof. dr. Tone Smolej

Dvopredmetni univerzitetni študijski
program Slovenistika;
Dvopredmetni univerzitetni študijski
program Primerjalna književnost in
literarna teorija

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

V času nastajanja diplomske naloge sem bila deležna veliko pomoči, predvsem pa spodbude, za kar se iskreno zahvaljujem.

Še posebej sem hvaležna obema mentorjema za vso strokovno pomoč in koristne nasvete, pa tudi za razumevanje in potrpežljivost.

Prav tako mentorju v Mestni knjižnici Ljubljana, Marijanu Špoljarju za pogovor in nasvete pri spopadanju s spletno anketo ter Veroniki Vurnik Škrabec za informacije o bralnih skupinah v MKL.

Polonci za pomoč pri odpravljanju slovničnih napak ter Niki, Tamari, Katji in Borutu, ker so me reševali iz tehničnih (in drugih) zagat.

Mestni knjižnici Ljubljana, ki mi je omogočila od blizu spoznati delovanje bralnih skupin in vsem, ki so s sodelovanjem v raziskavi nalogi dali vsebino.

Hvala sodelavcem za razumevanje in podporo ter prijateljem in družini za vse spodbude in potrpežljivost v zadnjih mesecih dela.

IZVLEČEK

Naloga na podlagi dostopne literature prikaže razvoj in delovanje bralnih skupin v Združenih državah Amerike in Veliki Britaniji ter pri nas. Pri tem se osredotoča na namen in način njihovega delovanja. Za boljše razumevanje komunikacije med odraslimi bralci, literarnimi deli in posredniki vključuje ključna spoznanja didaktike književnosti in andragogike, pa tudi teorije bralnega razvoja po Appleyardu.

Predstavi rezultate kvalitativne empirične raziskave, ki je bila izvedena med voditelji in udeleženci srečanj bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana.

Ključne besede: bralne skupine, bralni klubi, branje odraslih, didaktika književnosti, Appleyard, Mestna knjižnica Ljubljana

ABSTRACT

The subject of this paper are reading groups, their history and operating practices in United States of America, Great Britain and Slovenia. Paper focuses mainly on their purpose and the way they work. To better understand the communication process between adult readers, literary texts and mediators the paper also includes relevant theory from didactics of literature, andragogy and reading development by Appleyard.

Paper also presents the results of a qualitative empirical research that was going on in Ljubljana city library and included facilitators and members of their reading groups.

Key words: reading groups, book clubs, adult reading, didactics of literature, Appleyard, Ljubljana city library

KAZALO VSEBINE

Zahvala	3
Izvleček	5
Abstract	5
Kazalo grafiknov	11
1 Uvod	12
2 Bralne skupine.....	14
2.1 Opredelitev pojma.....	14
2.2 Razvoj bralnih skupin v Združenih državah Amerike	15
2.2.1 Prva literarna diskusijska skupina.....	15
2.2.2 Literarni in znanstveni bralni krožek Chautauqua	16
2.2.3 Oprah's book club	17
2.3 Velika Britanija.....	19
2.4 Bralne skupine v zadnjih dvajsetih letih	21
2.4.1 Oblike bralnih skupin.....	22
2.4.2 Izbiranje gradiva	25
2.4.3 Reševanje problemov, ki motijo delovanje skupine	26
2.4.4 Dodatne možnosti:	27
2.5 Kritika bralnih skupin	28
2.6 Bralne skupine pri nas.....	30
2.6.1 Zgodovina	30
2.6.2 Bralni krožki Beremo z Manco Košir	30
2.6.3 Bralne skupine – medgeneracijske skupine za kakovostno staranje.....	32
2.6.4 Druge oblike bralnih skupin.....	34
2.6.5 Splošne knjižnice in organizirane oblike skupinskega branja odraslih.....	36
2.6.6 Mestna knjižnica Ljubljana.....	37

3 Prispevek didaktike književnosti k delu bralnih skupin.....	39
3.1 Opredelitev didaktike književnosti	39
3.2 Dejavniki pouka književnosti	41
3.2.1 Učenec.....	41
3.2.2 Demetrioov model odraslosti	42
3.2.3 Učitelj.....	44
3.2.4 Književnost	44
3.2.5 Specifične ključne zmožnosti, ki se razvijajo pri pouku književnosti	44
3.3 Metode pouka književnosti.....	45
3.3.1 Problemsko-ustvarjalne metode	46
3.3.2 Ustvarjalne dejavnosti.....	47
3.4 Bralni razvoj po Appleyardu.....	49
3.4.1 Igrivi bralec	50
3.4.2 Junaški bralec	50
3.4.3 Razmišljujoči bralec.....	51
3.4.4 Bralec interpret.....	51
3.4.5 Pragmatični bralec.....	52
3.4.6 Branje kot umik.....	52
3.4.7 Iskanje resnice	53
3.4.8 Odkrivanje podob s posebnim pomenom za bralca	53
4 Raziskava	55
4.1 Motivacija za obiskovanje srečanj bralnih skupin	57
4.1.1 Definicija bralne skupine	57
4.1.2 Cilji pri oblikovanju bralnih skupin	59
4.1.3 Razlogi za udeleževanje srečanj	60
4.1.4 Predlogi udeležencev za spremembe na srečanjih	63

4.1.5 Bralne skupine in pouk slovenščine	64
4.2 Načini branja v BS	64
4.2.1 Branje na srečanjih BS	66
4.2.2 Vrednotenje	69
4.2.3 Postavljanje vprašanj po prebranem besedilu	75
4.3 Metode dela in vloga voditelja in udeleženca	78
4.3.1 Organizacija srečanj	79
4.3.2 Način obravnave besedila na srečanju	79
4.3.3 Vloga udeležencev in voditeljev	80
4.3.4 Potek srečanj in dejavnosti voditeljev in udeležencev	82
4.3.5 Vloga voditelja	83
4.4 Merila za izbiro literarnih del v bralnih skupinah	85
4.4.1 Viri bralnih predlogov	86
4.4.2 Merila pri izbiri literarnih del	87
4.4.3 Vrste obravnavanih literarnih del	89
4.4.4 Vpliv literarnih nagrad na izbiro literarnih del	92
4.4.5 Zadovoljstvo udeležencev z delovanjem bralnih skupin	93
4.5 Potrditev hipotez	94
5 Zaključek	96
6 Seznam literature in virov	98
7 Dodatki	101
7. 1 Anketni vprašalnik za voditelje bralnih skupin	101
7. 2 Anketni vprašalnik za udeležence srečanj bralnih skupin	109
7.3 Pogostost uporabe različnih vrst literarnih del in zadovoljstvo udeležencev	119
7.4 Seznam bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana s kratkim opisom	125
7.5 Seznam slovenskih splošnih knjižnic z delujočimi bralnimi skupinami	128

Izjava o avtorstvu	133
--------------------------	-----

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Udeležba na srečanjih BS v MKL (udeleženci)	57
Grafikon 2: Definicija BS (udeleženci).....	58
Grafikon 3: Definicija BS (voditelji)	58
Grafikon 4: Razlogi za udeležbo na srečanjih BS (udeleženci)	61
Grafikon 5: Razlogi za branje literarnih del (udeleženci)	66
Grafikon 6: Pogovor po branju literarnih del (udeleženci)	67
Grafikon 7: Pozornost pri branju literarnih del (udeleženci)	68
Grafikon 8: Zadovoljstvo pri branju literarnih del (udeleženci)	69
Grafikon 9: Vprašanja ob besedilu (udeleženci)	76
Grafikon 10: Način obravnave literarnih del na srečanju (voditelji)	80
Grafikon 11: Spodbujanje dejavnosti na srečanju (voditelji).....	81
Grafikon 12: Zadovoljstvo udeležencev z dejavnostmi na srečanju	82
Grafikon 13: Priprava na srečanje (voditelji).....	84
Grafikon 14: Viri bralnih predlogov (voditelji)	87
Slika 15: Merila za izbiro literarnih del 1 (voditelji)	88
Slika 16: Merila za izbiro literarnih del 2 (voditelji)	89
Slika 17: Vrste literarnih del in pogostost izbire (voditelji).....	90
Slika 18: Vrste literarnih del in zadovoljstvo (udeleženci)	91
Slika 19: Vpliv literarnih nagrad na izbiro literarnih del (voditelji)	92
Slika 20: Vpliv literarnih nagrad na izbiro literarnih del (udeleženci)	93
Slika 21: Zadovoljstvo udeležencev z delovanjem bralnih skupin	94

1 UVOD

Branje me že od nekdaj navdušuje, tako da ko sem bila postavljena pred dejstvo, da si moram izbrati temo, ki jo bom podrobno raziskala in z njo diplomirala, je bilo na dlani, da bo šlo za branje, natančneje za branje odraslih. Želim verjeti, da kljub pomanjkljivi bralni vzgoji še ni vse izgubljeno.

Obstaja predsodek, da so bralci samotni ljudje, izolirani od družbe. Verjamem, da je ravno obratno.

V dobi atomizacije je občutek povezanosti s svojim bližnjim še toliko bolj dragocen. Sodobna pop psihologija prisega na ljubezen, a pod njenimi jadrmi si vsakdo predstavlja nekaj svojega, dostikrat gre za agresivno utrjevanje svojega jaza. Pripovedovanje in poslušanje zgodb pa je deljenje in povezovanje z drugimi v najbolj osnovnem pomenu besede. [....]

Naš stik z realnostjo je omejen in subjektiven, močno filtriran, ker preprosto nismo sposobni obdelati vseh informacij. Že v nas jih je torej več, kot si predstavljamo, da o celotnem svetu ne govorimo. Prav tako so omejene naše sposobnosti izražanja.

Umetniško delo je najširši in najboljši možni način za posredovanje največjega dela informacij o našem notranjem svetu. Daje nam vsaj slutnjo celote, ki nas obdaja. [...]

Literatura nam omogoča vsaj zaslutiti izkušnjo drugih, in s tem, da preko dogovorjenih kodirnih znamenj, črk, dobimo navodila, kako v lastnem imaginarnem prostoru sestavimo tuj imaginarni prostor, nam odpre vrata k sočloveku.

Od nas samih pa je odvisno, ali bomo vstopili. (Mazzini 2012: 207—208.)

Književnost nam torej že sama po sebi odpira vrata k sočloveku, ko pa jo spoznavamo v poglobljenem pogovoru z drugimi, še toliko bolj. Bralne skupine oziroma *book clubs* kot sem jih spoznala iz angleške in ameriške književnosti in filma, so odličen primer združitve branja in druženja. V dostopni literaturi si bom pogledala razvoj in aktualno stanje bralnih skupin v ZDA in Veliki Britaniji ter pri nas.

Naloga skuša definirati pojem bralna skupina in morebitne razlike s podobnimi termini, na primer bralni klub, bralni krožek.

Naloga na kratko predstavi splošno knjižnico Mestna knjižnica Ljubljana, predvsem v zvezi z njeno zavezanostjo širjenju bralne kulture ter jo umesti v kontekst drugih splošnih knjižnic pri nas.

Teoretični del zaključujejo spoznanja didaktike književnosti, interdisciplinarne vede, s pomočjo katere lahko predstavimo teoretična izhodišča za vrste branja, metode dela pri organizirani skupinski obliki komunikacije med bralci, posredniki in besedili, pomen književnosti in vloge udeležencev v komunikaciji. Ker se naloga ukvarja z odraslimi bralci, so vključena ključna spoznanja andragogike.

V Mestni knjižnici Ljubljana je bila izvedena raziskava, ki na konkretnem primeru delujočih bralnih skupin v splošni knjižnici preveri predstavljena teoretična izhodišča. V nalogi sem uporabila metodo preučevanja dostopne literature o bralnih skupinah, vrstah branja in didaktiki književnosti, metodo anketnega vprašalnika, ki je bila izvedena med voditelji in udeleženci bralnih skupin v MKL, ter primerjavo med teorijo in prakso.

Naloga predstavlja delovanje bralnih skupin v MKL, še posebej vlogo voditelja skupine. Bralne skupine, ki delujejo v MKL, postavlja v kontekst podobnih skupin po svetu in pri nas. Želi predvsem odgovoriti na vprašanje, kaj in kako se v skupini bere ter kako se to omogoči. Zaposlena sem v Mestni knjižnici Ljubljana, tako da me je še posebej zanimalo, do kakšnih ugotovitev bom prišla v zvezi z delovanjem bralnih skupin, ki potekajo pod njenim okriljem. Pridobljena spoznanja mi bodo lahko pomagala tako pri vlogi voditeljice bralne skupine, kot tudi pri samem poklicnem delu knjižničarke v splošni knjižnici.

2 BRALNE SKUPINE

2.1 OPREDELITEV POJMA

V *Dictionary for Library and information science* je zapisana tale razlaga termina **bralna skupina** (*reading group*).

Organizirana skupina, navadno s strani knjižnice, šole, cerkve ali knjigarne, katere člani se srečujejo, da bi se pogovarjali o knjigah, ki so jih prebrali. Večina skupin deluje tako, da vsi člani preberejo isto knjigo ali dela enega avtorja pred srečanjem skupine. V nekaterih skupinah izberejo voditelja, lahko se jih tudi več izmenjuje, ki začne srečanje s kratko predstavitvijo avtorja ali knjige, nato pa odpre pogovor (*discussion*). (Joan M. Reitz: *Dictionary for Library and information science*, Westport (Conn.) ; London : Libraries Unlimited, 2004: 593.)

Termin **knjižni/književni klub** (*book club*), znan iz popularne kulture, razlaga kot komercialno družbo, ki po pošti s popustom prodaja nove knjige in izbrane naslove naročnikom, ki so se zavezali kupiti določeno število naslovov letno. Dodaja, da se termin uporablja tudi za poimenovanje neformalne skupine bralcev, ki kupujejo knjige za izmenjavo in v nekaterih primerih za pogovor med sabo. V tem pomenu je sinonimen s terminom bralni krog/krožek (*reading circle*). (Joan M. Reitz: *Dictionary for Library and information science*, Westport (Conn.) ; London : Libraries Unlimited, 2004: 88.)

V slovenskem *Bibliotekarskem terminološkem slovarju* zaman iščemo termin bralna skupina, knjižni klub pa razlaga podobno kot je prikazano zgoraj, vendar brez dodanega pomena, da gre za poimenovanje skupine bralcev. Se pa termin bralna skupina (*čitalačka grupa*) z malenkost drugačno razlago nahaja v srbskem *Bibliotekarskem leksikonu* iz leta 1984. Bralna skupina je tam „skupina bralcev, ki skupaj preučuje izbrano temo. Skupina se lahko oblikuje zaradi nezadostnega števila izvodov publikacije, včasih tudi zaradi lažje obravnave materiala, najpogosteje pa, da se privabijo novi bralci“ (Vladimir Jokačević ... [et al.]: *Bibliotekarski leksikon*, Beograd : Nolit, 1984: 46).

Še en tuj leksikon ponudi definicijo bralnega krožka/kroga (*reading circle*), ne pozna pa bralne skupine. **Bralni krožek** je „skupina ljudi, ki se redno srečujejo, da bi brali, se učili ali pogovarjali o knjigah“ (Raymond John Prytherch: *Harrod's librarians' glossary and reference book : a directory of over 9,600 terms, organizations, projects and acronyms in the areas of information management, library science, publishing and archive management*, Aldershot : Gower ; Brookfield : Ashgate Publishing Company, 2000: 516). V primerjavi z bralno skupino je pri bralnem krožku posebej izpostavljeno učenje.

V nalogi se bo dosledno uporabljal termin bralna skupina, razen če bo šlo za poimenovanja posameznih skupin, ko bo potrebno uporabljati posebne izraze: čajanka, bralni klub, bralni krožek. Izraz bralni klub, ki se pri nas za poimenovanje bralnih skupin v praksi najbolj uporablja, bo uporaben kot prevod izraza *book club*, saj nam v slovenščini knjižni klub pomeni predvsem komercialne klube, kot je Svet knjige.

2.2 RAZVOJ BRALNIH SKUPIN V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

2.2.1 Prva literarna diskusijska skupina

V ZDA začetki segajo v leto 1634. Prvo „literarno diskusijsko skupino“ je zasnovala puritanska duhovna voditeljica Anne Hutchinson. Že na potovanju iz Anglije v Massachusetts naj bi na krovu ladje okrog sebe zbirala ostale potnice in se z njimi pogovarjala o nedeljski pridigi. Nato je v Bostonu dvakrat tedensko gostila zainteresirane gospe, pogovor je bil predvsem teološki. Oblasti so jo obtožile razdiraštva, srečanja, ki jih je organizirala, so bila s strani javnosti označena kot „nesprejemljiva in neprimerna v očeh Boga in da ne pritičejo njenemu spolu“ (Laskin 1995, 2). Anne je bila izgnana. Že pri tej skupini najdemo pomembne značilnosti naslednjih bralnih skupin: žensko članstvo, cilj je bila samoizobrazba, voditeljica je bila magnetična osebnost, vzdušje spodbudno, pogovor je od literature segal k aktualnim dogodkom.

Od žensk tistega časa se je pričakovalo, da so doma, gospodinjijo in vzgajajo otroke, edino v cerkvi so se lahko udeletovale, zato so bralne skupine organizirale znotraj cerkve. Pogovarjale so se o religioznih delih in šivale (Laskin 1995: 2—3).

Od leta 1800 naprej so nastajale tudi že skupine izven cerkve, leta 1840 se pojavi skupina v knjigarni v Bostonu. Desetletje prej so začele delovati še skupine osvobojenih suženj – Afroameričank, ki so v bralnih skupinah videle edino možnost izobrazbe.

Na začetku je šlo za osamljene pojave, od leta 1870 pa je bilo skupin vedno več. Najbolj odmevni sta bili v New Yorku in Bostonu, obe ustanovljeni leta 1868. Bostonski študijski klub Sororis je bil ustanovljen z željo, da bi se članic „polastil božanski duh radovednosti in prizadevnosti“ in jih približal „mišljenju in napredku dobe“ (Laskin 1995: 4) ter jih „ubranil pred neumnostjo, duhamornostjo in ničevostjo“ (prav tam).

2.2.2 Literarni in znanstveni bralni krožek Chautauqua

»The Chautauqua Literary and Scientific Circle« sta leta 1878 Lewis Miller in John Heyl Vincent ustanovila z namenom, da se tistim, ki nimajo možnosti pridobiti visoko izobrazbo, priskrbi izobrazbo na ravni kolidža na drugačen način. Program je trajal štiri leta, šlo je za dopisno obliko izobraževanja odraslih, pri čemer se je spodbujalo ustanavljanje bralnih krožkov, da si člani zmanjšajo stroške gradiva in drug drugega spodbujajo. Največ so s programom pridobile ženske, učitelji in vsi, ki so bili iz težko dostopnih, bolj ruralnih krajev. Po končanem programu je bila v Chautauqui slovesna podelitev priznanj.¹

Sociologinja Elizabeth Long² razlaga razmah bralnih skupin v ZDA v poznem 19. stoletju z veliko željo žensk po znanju. Ženske niso imele možnosti, da bi formalno pridobile višjo izobrazbo, tako da so se izobrazbe lotile same. Do leta 1906 je bilo dokumentiranih 5000 lokalnih organizacij v okviru General Federation of Women's Clubs, krovne organizacije, ki jo je ustanovila ustanoviteljica kluba Sororis in je dejavna še danes. Organizacija je v tistem času dala ženskam možnost, da so bile slišane. Podpirale so lokalne skupnosti, se borile za socialno šibke in med drugim podpirale ali celo omogočile delovanje javnih knjižnic. (Laskin 1995: 8).

Na prelomu stoletja se je torej fokus skupin prestavil od abstraktnih idej k „izobrazbi za služenje“, namesto na filozofijo so se skupine osredotočile na filantropijo. Veščine, ki so jih članice pridobile, in sicer javno govorništvo, sodelovanje v debati, raziskovanje in literarna analiza so postale uporabne pri delovanju z birokrati, upravo bolnic in šol. Za nekaj časa se je razmah skupin ustavil.

Ponoven razcvet se je zgodil po drugi svetovni vojni z gibanjem Velike knjige (**Great books movement**). Pobudnika sta bila Mortimer J. Adler in Robert M. Hutchins, ki sta leta 1929 na Univerzi v Chicagu v okviru seminarja vpeljala takrat revolucionarno idejo: učenje književnosti v obliki skupinske diskusije o prebranih knjigah s seznama velikanov zahodne literature in filozofije (9—10).

Poudarek je bil na dostopnosti, sodelovalo naj bi čim več ljudi. Primerne naslove so tiskali v cenenih broširanih izdajah, leta 1947 pa so ustanovili neprofitno organizacijo Great books

¹ Ustanova Chautauqua še vedno deluje in prireja bogat izobraževalni program. <http://ciweb.org/about-us/history>. Pridobljeno 2.7.2016.

² Elizabeth Long: *Book clubs. Women and the uses of reading in everyday life*. Chicago, London: The university of Chicago press, 2003.

foundation³, ki je upravljala program, prodajala knjige in koordinirala skupine. Na višku delovanja so imeli v ZDA 2700 skupin, poleg tega pa je nastalo še na stotine neformalnih skupin na univerzah, v knjižnicah, civilnih organizacijah in programih za izobraževanje odraslih.

Skupine so imele navadno dva voditelja, katerih vloga je bila voditi pogovor v pravo smer. Vodilni princip je bila „deljena poizvedovalnost“, to pomeni, da voditelji postavijo odprta, provokativna vprašanja, ki silijo člane k razmišljanju in govorjenju o besedilu (Laskin 1995: 11). Fundacija izdaja bralne priročnike za voditelje s primeri vprašanj, nudi jim tudi tečaje za optimalno vodenje skupin. Izdaja bralne sezname, priročnike in čtivo.

Člani teh skupin niso bile več izključno ženske, bili so to večinoma dobro izobraženi, dobro situirani, družbeno aktivni mlajši odrasli. Njihovi razlogi za priključitev skupinam so bili želja po znanju in izboljšanju kritičnega mišljenja, potreba po rasti in izboljšanju samega sebe, interes po boljšem poznavanju tega, kaj imajo velikani zgodovine povedati o življenjskih vprašanjih in želja po pogovoru s somišljeniki (12).

V drugi polovici dvajsetega stoletja je zanimanje za takšne skupine upadlo, ljudje niso več želeli diktiranega izbora knjig in natančnih navodil, kako brati⁴, ostaja pa interes za druženje ob branju, a skupine postajajo bolj sproščene in nabor gradiva širši (Laskin 1995: 13—14). Sociološka študija Longove izjemen interes za skupine razloži s tem, da bralne skupine v današnjem času nudijo redko možnost za druženje ob poglobljenem pogovoru s somišljeniki. Govorimo namreč o posebni obliki druženja, pri katerem so pridobljena spoznanja iz knjig obogatena z življenjskimi izkušnjami sogovornikov. Ljudje najbolj cenijo to, da se lahko pogovarjajo o moralnih, političnih in estetskih vprašanjih in obenem vedo, da njihovo mnenje šteje (Long 2003, povzeto po Laskin 1995: 15).

2.2.3 Oprah's book club

Septembra 1996 je Oprah Winfrey ustanovila poseben televizijski bralni klub Oprah's book club z željo, da bi čim več Američanov bralo. Izbrala je knjigo in jo predstavila v svoji oddaji, njeni gledalci so nato imeli en mesec časa, da so knjigo prebrali, ji poslali svoje mnenje in upali, da bodo izbrani kot gostje njenega snemanega bralnega kluba. Bralni klub je potekal v

³ Fundacija še vedno obstaja, med drugim zainteresirane pouči, kako ustanoviti svojo skupino. (<http://www.greatbooks.org/outreach/starting-a-book-group/>, 2.7.2016.)

⁴ Mortimer J. Adler je avtor knjige *How to read a book*.

studiju z videzom dnevnice, po navadi je sodelovalo manjše število sogovorcev. Na srečanja je navadno povabila tudi avtorja izbrane knjige (Hartley 2003: 4—5).

Oprah je vredna naše pozornosti, ker je kot vidna televizijska osebnost imela izjemno množičen vpliv. Priljubljenost oddaje so izkoristili založniki in vsako knjigo, ki jo je Oprah izbrala, opremili z vidnim znakom, da gre za knjigo Oprahinega bralnega kluba in posledično zelo dvignili prodajo. Do leta 2003 je poskrbela za 28 prodajnih uspešnic. Njena promocija knjig je pomenila prodajo 20 milijonov izvodov knjig in marsikateremu izbranemu avtorju materialno zelo izboljšala življenje (včasih je izbrala prvenec takega neznane avtorja). V času največje priljubljenosti je oddaja lahko dobila tudi 10 tisoč pisem na mesec in v mesecu od napovedi knjige do predvajanja oddaje je vsaj del knjige prebralo do 500 tisoč gledalcev (Hartley 2003: 4).

Za Oprahin bralni klub je značilno: poudarek na čustvih; zahteva se osebna udeležba bralcev; roman je izhodišče za pogovor o širših temah oziroma življenjskih vprašanjih; navadno se ne posveča oblikovnim značilnostim besedil; v središču pogovora je Oprah s svojo bralno izkušnjo, saj izbira knjige, ki so všeč njej; nasprotovanje literarnih avtoritet⁵; poudarek je na terapevtski uporabi branja in na užitku pri branju (Konchar Farr 2008: 9). Večinoma izbira sodobne romane, je pa nekaj let izbirala tudi klasike.

American Library Association (ALA) je Oprah leta 1997 sprejelo za svojo častno članico zaradi njenih dosežkov, in sicer ker je „s svojim bralnim klubom naredila več za oživitve in promocijo branja med Američani kot katera koli druga javna osebnost v zadnjem času“ (Konchar Farr 2008: 13), obenem pa je pozornost bralcev – svojih gledalcev – obrnila tudi h knjižnicam. Knjižnice, ki so že tradicionalno gostile bralne skupine in svojim obiskovalcem svetovale, kaj brati, so lahko z izpostavitvijo Oprahinih naslovov bistveno povečale izposajo izbranih del, lahko so celo pridobile sredstva za njihov nakup. Posledično so okrepljeno delovale tudi njihove lastne bralne skupine, dobile pa so tudi nove bralce, ki prej niso zahajali v knjižnice.

⁵ Jonathan Franzen ni želel, da Oprah v svoj izbor vključi njegov roman *Popravki*. O sporu in o razlikovanju med *lowbrow*, *middle brow* in *highbrow* kulturo v ameriški književnosti piše v svoji magistrski nalogi Nina Boštič. (Nina Boštič, *Jonathan Franzen in sodobna ameriška književna produkcija : bralni klubi, klub knjige meseca (The Book-of-the-month club), bralni klub Oprah (Oprah's Book Club) in Jonathan Franzen : magistrsko delo*, Ljubljana: 2008).

2.3 VELIKA BRITANIJA

Če je za prve bralne skupine v ZDA veljalo, da so bile članice ženske, ravno nasprotno velja za Anglijo. O t. i. *clubbing* kot eni „osrednjih praks zabave in prostočasa“ (Vogrinčič 2008: 371) med drugim piše Ana Vogrinčič v svoji obsežni monografski študiji *Družabno življenje romana. Uveljavljanje branja v Angliji 18. stoletja*. **Bralni in literarni klubi**⁶ so bili v tem času ravno tako izrazite bralne ustanove kot knjižnice in kavarne. *Coffee-house* v Angliji 17. in 18. stoletja je bila namreč neke vrste ustanova, šlo je za obliko druženja, način življenja in posebno filozofijo (Vogrinčič 2008: 175). V kavarnah so začeli že zgodaj nabavljati časopisje, tako da so postale tudi s tem prostor, kamor si prišel, da si bil na tekočem. Obiskovalci so bili samo moški, tudi sicer so veljala nenapisana pravila vedenja. Razpravljalo se je o aktualnih zadevah, delovalo pa je tudi nekaj literarnih kavarn, ki so bile založene z literarnimi deli in kjer so se srečevali literati. Literarne kavarne veljajo za prva organizirana literarna združenja, pred klubi in knjižnicami. Literati so tu lahko „brali (svoja) dela, sestavljali antologije in celo skupaj pisali, [... je pa] največji del njihovih srečanj vendarle zajemalo kritično razpravljanje“ (198).

Meje velikokrat niso bile jasno načrtane, vseeno Vogrinčičeva loči bralne klube od literarnih. V bralnih klubih so bili samo bralci, po navadi brez javnih funkcij, „ki so jim ti klubi cenovno in fizično olajševali dostop do literature in kjer je bilo v ospredju razpravljanje o prebranem. Literarni klubi pa so bila združenja pogosto že uglednih in uveljavljenih avtorjev, izobražencev in knjigotrških profesionalcev, ki so tvorila nekakšno ustvarjalno literarno družabnost“ (372) in pogosto je imelo njihovo srečevanje za posledico tudi literarno produkcijo. Pogosteje so delovali v mestih. „V obeh primerih je šlo za prijateljsko druženje (praviloma samo) moških z voljenim članstvom (in članarino) v pogosto stalnem gostilniškem ambientu (v sobah krčem, gostiln, pivnic ali v kavarnah).“ (Vogrinčič 2008: 372).

Bralni klubi so večinoma delovali po manjših krajih na podeželju, podobno kot neprofitne lastniške knjižnice so lahko več ljudi oskrbeli s čtivom, je pa za njih bila pomembna družabnost. Redno so se sestajali, si izmenjavali knjige, razpravljali o prebranem in konec leta gradivo prodali na dražbi. Šteli so okrog 20 članov, praviloma samo moške, iz družin srednjega razreda. V Angliji 18. stoletja je bilo okrog 500 bralnih klubov. Če so imeli stalne klubske prostore, so lahko ti delovali kot čitalnice z dostopnim gradivom. To je obsegalo aktualne izdaje politične literature (periodika in pamfleti), potopise, spomine, zgodovino in

⁶ Poleg izraza klub so se v imenih pojavljali še skupina in skupnost, društvo, klika, krog.

leposlovje. Člani so bili večinoma učitelji, zdravniki, lekarnarji, odvetniki, trgovci. Srečevali so se lahko mesečno, na večerji, tudi na dva tedna ali tedensko. Imeli so določena pravila obnašanja. Razpravljali so o prebranem, si izmenjavali mnenja, nasvete, priporočila, komentarje, kritike. Razprava se ni vedno tikala samo literature, lahko je posegala k širšim družbeno-interesnim vprašanjem (Vogrinčič 2008: 372—375).

Večina registriranih bralnih klubov je delovala v drugi polovici 18. stoletja, je pa možno, da so obstajali tudi prej.

Omeniti je potrebno edini mešani literarni klub tistega časa, Nogavičarke (The Bluestockings). Prvi sprejem je gostila Elizabeth Vasey. Članice so želele pokazati (verjetno moškim), da tudi ženske lahko vodijo racionalno konverzacijo, zato je bilo njihovo druženje namenjeno izključno učenim pogovorom, ni bilo prerekanja o politiki, preklinjanja in obrekovanja (377). Dokumentirano je tudi dopisovanje med nekaterimi članicami, po pošti so si pošiljale knjige in obsežna pisma (Rehberg Sedo 2011: 25—43).

V zadnji tretjini stoletja so se začele krhati prepovedi glede vključitve žensk, začelo je delovati vedno več klubov z dobrodelnimi vsebinami. Tam so bile ženske najprej prisotne, potem pa tudi v bolj umetniških, kulturnih in bralnih klubih. V devetnajstem stoletju se prostor srečevanja klubov premakne na zasebne domove (Vogrinčič 2008: 402—408).

Če se ženske pred tem niso smele vključevati v bralne klube, so bile vseeno udeležene v značilni obliki skupinskega branja tistega časa, in sicer glasnega branja po sprejemnicah/dnevnih sobah in salonih, ki je lahko ob obiskih in domačih zabavah postal osrednji družabni dogodek (Vogrinčič 2008: 492).

V devetnajstem stoletju so se bralni klubi še diferencirali, vedno bolj pa so se uveljavljale tudi ženske. Deležni so bili tudi kritik, predvsem kadar so v klubih brali romane, ki so takrat veljali za skoraj kvarne oziroma vsaj nevredne poglobljenega pogovora. Kritike so bili lahko deležni tudi pretežno ženski klubi, saj so moški dojemali naraščanje kritičnega mišljenja in bolj vidnega pojavljanja žensk v javnosti kot grožnjo (Hartley 2003: 47).

Po vzoru ameriškega literarnega in znanstvenega bralnega krožka Chautauqua (The Chautauqua literary and scientific reading circle) je leta 1889 vpliven politik John Brown Paton ustanovil **The national home reading union**. Organizacija naj bi z namenom spodbujanja popularnega branja ustanavljala lokalne bralne krožke. Čeprav organizacija ni uspela ustanoviti velikega števila bralnih krožkov, pa jih je vendarle zanesla tudi izven Anglije, na območja Britanskega imperija. Prvo srečanje so organizirali v Blackpoolu z

upanjem, da privabijo bralce delavskega razreda. Vsak krožek si je izbral eno od predpisanih vsebin, se redno dobival na dva tedna ali mesečno, pod vodstvom prostovoljca voditelja, ki je vodil srečanja in bil vezni člen med člani in organizacijo. Krožki so bili organizirani v treh oblikah, splošni, za mlade in za napredne bralce. Branje je bilo sistematično organizirano, vsi so morali za posamezno diskusijo prebrati predpisano besedilo. Bralci, ki so se v predpisanem času udeležili dovolj srečanj, so dobili certifikat princese Louise, pokroviteljice organizacije.

Dobivali so se v cerkvenih dvoranh, tehničnih šolah in javnih knjižnicah, največ pa po domovih. Čeprav je bil začetni cilj vključevanje delavskega razreda, pa krožki niso bili uspešni, če ni bilo podpore duhovništva ali premožnih žen srednjega razreda. Za delavce je bilo čtivo tudi prezahtevno. Bolj uspešni krožki so bili cerkveni in pa ženski, ki so se dobivali po domovih članic. Krožki so bili posebej priljubljeni med mlajšimi ženskami srednjega razreda, ki so na ta način nadaljevale vsaj z neformalnim šolanjem (in se med čakanjem na poroko naučile, kaj je dobro brati in kako se pogovarjati), intelektualna spodbuda pa je bila dobrodošla tudi med starejšimi ženskami. (Sedo 2011: 60—65).

Do leta 1912 je bilo dokumentiranih okrog 70000 bralcev. Po smrti Patona je prišla organizacija v finančne težave in si ni več opomogla, leta 1930 je razpadla.

Organizacija je segala tudi izven Britanskega otočja, in sicer v Avstralijo, na Kanalske otoke, v Nemčijo, Indijo, St. Peterburg, na Japonsko in Kitajsko. Do leta 1897 so bili dokumentirani centri v Havru, Stockholmu, na Barbadosu, v Bombayu, Novi Zelandiji in Cape Townu. Dopisno so sodelovali z Jamajko, Indijo, Cape Townom, Adelaido in Montrealom.

Krožki, ki so delovali na teh območjih, so imeli predvsem vlogo ohranjanja kulturne povezanosti in skupne identitete z Anglijo. Lahko so tudi v teh novih okoljih vplivali na družbeno in politično življenje. Dokumentirani so predvsem krožki v Kanadi, Avstraliji in Južni Afriki, ki so bili tudi v domeni prostovoljnega angažmaja žensk, tako zaradi druženja, ki so ga krožki omogočali kot zaradi povečanih možnosti za odločanje o pomembnih družbenih vprašanjih.

2.4 BRALNE SKUPINE V ZADNJIH DVAJSETIH LETIH

Kakšne pa so bralne skupine danes ali vsaj v zadnjih desetletjih? Različne vrste in oblike sodobnih bralnih skupin v ZDA in Veliki Britaniji lahko opišemo s pomočjo dveh monografskih študij. David Laskin in Holly Hughes v *The reading group book. The complete*

guide to starting and sustaining a reading group, with annotated lists of 250 titles for provocative discussions iz leta 1998 na podlagi raziskave (in kot člana bralne skupine s štirinajstletnim stažem), ki sta jo izvedla po ZDA, v obliki priročnika prikažeta, na kakšne načine lahko bralne skupine delujejo in kdaj so najbolj uspešne. Jenny Hartley pa v *The reading groups book* iz leta 2003, prikaže rezultate raziskave, izvedene med 350 skupinami v Angliji in 100 skupinami drugod po svetu. Ponuja tudi seznam publikacij in spletnih strani o bralnih skupinah ter organizacij, ki so povezane z njimi.

2.4.1 Oblike bralnih skupin

Članstvo in organizacija

Bralne skupine so lahko izključno ženske ali moške (moške se pogosteje bolj držijo samo pogovora o knjigi, ženske pa znajo dodati družabni in čustveni vidik) in mešane, tudi skupine parov, prevladujejo pa seveda ženske. Lahko so zaključene, zaprte skupine s stalnim članstvom, ki le občasno sprejemajo kandidate za nove člane ali stalno odprte.

Štejejo od 5 do 20 članov, v povprečju od 8 do 12. Ti so različnih starosti, navadno od 30 do 50 in več let, a prevladujejo starejši od 40 let. Člani ene skupine so si lahko po starosti blizu ali iz različnih generacij.

Člani so lahko med sabo povezani družinsko, pogosto prijateljsko, lahko gre za skupino sodelavcev ali vsaj pripadnikov istega poklica, lahko pa se namenoma skupaj zberejo zelo različni izobrazbeni in poklicni profili. Člane se lahko nabira tudi čisto naključno, s pomočjo oglasov v medijih, knjižnicah, knjigarnah, spletnih omrežjih. Sčasoma se med člani, tudi če se na začetku niso poznali, lahko spletejo prijateljske vezi.

Skupine lahko organizirajo zainteresirani posamezniki ali razne ustanove, na primer knjižnice, knjigarne in založbe, župnije, izobraževalne ustanove, lahko tudi ustanove za izobraževanje odraslih, državne organizacije za promocijo branja in pismenosti, organizacije, ki delujejo prek spleta, TV ali radijske osebnosti. Lahko so dobro finančno podprte ali pa povsem odvisne od angažiranosti in prispevkov članov.

Srečanja potekajo v zasebnih domovih, knjižnicah, knjigarnah, župnijskih ali krajevnih družbenih prostorih, restavracijah in pivnicah. Lahko gre za virtualno srečevanje s pomočjo spletne kamere ali zgolj za elektronsko dopisovanje. Bralna skupina je lahko tudi televizijska ali radijska.

Oblike dela

Bralne skupine se navadno dobivajo enkrat mesečno, na isti dan in ob isti uri, lahko tudi na dva tedna ali tedensko ali bolj poredko, na dva meseca ali celo manj . Lahko gre tudi za čisto naključno usklajevanje termina, ki pač vsem ustreza, čeprav take skupine po navadi nimajo dolgega roka trajanja. Navadno imajo poleti premor, včasih tudi decembra ali pa imajo decembra posebno, praznično srečanje. Bralne skupine se lahko oblikujejo vsako leto posebej (navadno je sezona od jeseni do pomladi), lahko pa se obdržijo dolga leta, tudi desetletja, s pomlajevanjem članov po potrebi.

Srečanje navadno traja od ene do dveh ur, lahko več. Navadno je čas razdeljen na druženje in klepet, glavno pogovorno temo, ki ji lahko sledi izbiranje naslednje knjige/teme. Lahko je vključen obed, skoraj zagotovo pa vsaj prigrizki ali pecivo, kava/čaj/osvežilna pijača, redkeje alkohol.

Na srečanju se najpogosteje pogovarjajo o knjigi, ki so jo vsi prebrali, lahko o poljubni knjigi, o dveh ali treh skupnih knjigah, o knjigah na skupno temo. Srečanje je lahko namenjeno glasnemu branju knjige ali pa branju odlomka/pesmi in pogovora o njem. Skupina lahko bere samo knjige enega avtorja, samo žensk ali samo moških avtorjev, samo knjige o določeni temi, obdobju ali žanru. Skupina lahko ves čas prebira samo eno knjigo. Lahko gre tudi za posebne interesne skupine, na primer gejevske, lezbične, črnske, mlade mamice, ki berejo samo gradivo, povezano z njihovimi interesi.

Skupina ima lahko voditelja ali moderatorja ali pa se v vlogi voditelja srečanja izmenjujejo vsi člani oziroma delujejo kot enakovredni udeleženci. Lahko se tudi najame literarnega strokovnjaka ali občasno povabi strokovnjake z različnih področij. Voditelj pred srečanjem študijsko prebere knjigo in jo na začetku srečanja na kratko postavi v kontekst, potem pa prepusti besedo udeležencem. Po potrebi usmerja pogovor z vprašanji in omejuje pregostobesedne ali pozove k besedi pretihe udeležence. Priprava voditelja naj bi vsebovala naslednje naloge: dvakrat prebere knjigo, poišče kritike, intervju z avtorjem, njegov življenjepis, opus, pripravi teme, vprašanja, razloge za izbor.

Raven obravnave besedil in strukturiranost pogovora je lahko zelo različna. Po navadi imajo najbolje organiziran pogovor dolgo delujoče moške skupine, ki se najtrdneje držijo samo obravnave prebranega. Nekateri že v osnovi zavračajo podobnost s šolsko obravnavo besedil, nočejo biti intelektualni in si pridržujejo pravico oddaljiti se od knjige. Pogovarjajo se tako o temah, ki so v knjigi ali ki jih knjiga odpira. Izmenjujejo si tudi aktualne novice, premlevajo

lokalne dogodke ali celo delujejo dobrodelno. Knjiga je lahko samo oporna točka za pogovor o osebnih vprašanjih, aktualnem dogajanju, politiki, zgodovini ali religiji. Ne glede na to, v kolikšni meri se pogovor drži teme/knjige, je vedno poglobljen in posameznike bolj bogati kot navaden klepet.

Vprašanja, ki lahko spodbudijo pogovor, se dotikajo različnih ravni obravnave:

- konteksta, časa nastanka knjige: Umestite delo v avtorjev opus/literarno obdobje. Kako avtobiografska je po vašem mnenju knjiga? Bi zaradi te knjige prebrali še kakšno delo istega avtorja? Zakaj (ne)? S katerimi knjigami, ki smo jih že obravnavali s skupini, bi lahko to primerjali?
 - pomena teksta: Je zgodba jasna? Se je dalo slediti oziroma kakšni so razlogi za zapletenost zgodbe? Kaj je bil avtorjev namen? Lahko poiščete kakšno sporočilo? Kaj pomeni naslov?
 - vsebine: Česa novega ste se naučili?
 - tehnike: stil pisanja; avtorjev glas/pripovedovalec; kakšni so dialogi; simboli, metafore; začetek, sredina, konec; zgradba, so stvari smiselno povezane. Zakaj mislite, da je avtor izbral tak začetek?
 - vrednotenja: Vam je bila knjiga všeč? Zakaj ja/ne? Kako ste se počutili ob branju? Primerjajte z drugimi.
 - anekdot: Kje ste brali knjigo? Na kaj vas je spomnila? Se spomnite kakšne povezane zgodbe, osebne, sosedove, kaj so slišali, pripovedovali ... Kako je potekalo vaše branje? Ste brali celo knjigo naenkrat ali po kosih? Je bil to dober način?
 - spodbujanja ustvarjalnega mišljenja: Kakšna bi bila knjiga, če bi avtor pisal v drugem časovnem obdobju? Kaj če ... ? Kakšen film bi posneli po knjigi?
- Motivacija za udeležbo na srečanjih in za članstvo v skupinah je različna, zato je pomembno na prvem srečanju preveriti pričakovanja in določiti osnovne okvire delovanja v zvezi s tem, za kakšno raven pogovora o knjigi bo šlo, bolj študijsko ali bolj družabno. Vsaj enkrat letno se delovanje skupine ovrednoti glede na pričakovanja in zadovoljstvo udeležencev.

Člane se spodbuja, da si iz knjig izpisujejo dobre citate, posrečene misli, prinesejo izrezke, navežejo stik z avtorjem.

Bralne skupine niso akademske skupine. Značilna je neformalnost, odprt pogovor, digresije, humor.

Med pomembnimi dejavniki za dober pogovor se omenja:

- dobre knjige;
- dovolj različnih mnenj znotraj skupine;
- osebne izkušnje in znanje, ki ga v pogovor prispevajo posamezni člani;
- prijetno vzdušje v skupini.

2.4.2 Izbiranje gradiva

Bralno gradivo lahko določi voditelj, pogosteje pa je stvar dogovora med člani in je proces izbiranja del vsakega srečanja. Koristno je vnaprej določiti vsaj nekaj naslovov. Skupine lahko zbirajo predloge vseh članov in izbirajo med njimi (nekateri želijo, da vsak predlaga samo knjige, ki jih je že prebral, spet drugi ne), seznami se lahko obdržijo za kasnejše predloge ali vsaj za dokumentacijo predlogov.

Pri izbiri je pomembno, ali člani knjige kupujejo – ti velikokrat čakajo na broširane izdaje – ali pa so odvisni od dostopnosti knjig v knjižnici. Po navadi se ne izbira preobsežnih knjig (nekako do tristo strani).

Bralne skupine berejo največ leposlovja, večinoma romane, manj kratke zgodbe in poezijo ter najmanj dramatiko. Izbirajo tudi dokumentaristiko, strokovne knjige in razne priročnike.

Večinoma berejo britanske in ameriške avtorje, pogosto lokalne, manj prevedena dela, čeprav so skupine, ki imajo najraje ravno tuje avtorje, na primer evropske. V ženskih skupinah se bere malenkost več del, ki so jih napisale avtorice, kot takih, ki so jih napisali avtorji. Izbira se tako klasike kot sodobno leposlovje, a prevladujejo sodobna dela. Popularna so tudi dela devetnajstega in prve polovice dvajsetega stoletja. Skupine pogosto izbirajo tudi manj uveljavljene avtorje in avtorske prve.

Izbira se bolj zahtevno leposlovje, prelahkotni ljubezenski romani, detektivke in drugi žanri večinoma niso dobro sprejeti, ker ponujajo premalo tem za poglobljen pogovor.

Za predlogi je dobro pogledati v lokalnih knjigarnah in knjižnicah, med prejemniki literarnih nagrad in v literarnih revijah, na spletu. Plodno je lahko sodelovanje s profesorji književnosti in z drugimi profesionalnimi bralci.

Izbira je lahko vezana na aktualne dogodke, obletnice rojstva/smrti avtorja, medijske objave, povezavo s filmom/gledališko predstavo, osebna priporočila.

Svojo funkcijo ima tudi knjiga, ki komu ni všeč, saj večina prihaja zaradi širjenja svojega bralnega obzorja. Okusi so različni in tudi argumentiranje, zakaj nekomu neka knjiga ni bila všeč, lahko obogati pogovor.

Kvalitete dobre knjige za bralno skupino:

- branje odpira veliko tem za pogovor;
- knjiga, o kateri se krešajo mnenja;
- obravnava aktualnih problemov;
- s temami: odnosi med spoloma, politika, rasa, religija, življenjski slog, človekove pravice.

Po navadi ni dobro:

- izbrati priročnikov za samopomoč (ljudje se preveč razkrijejo);
- predolgo ostati pri eni temi, knjige naj bodo različne (čeprav delujejo tudi skupine, ki se dalj časa ukvarjajo samo z enim žanrom, obdobjem, celo samo eno knjigo);
- izbrati prevelike literarne mojstrovine. Ta lahko koga prestraši, ker je bilo že toliko napisanega o njej;
- izbrati naslova, ki ni dosegljiv v dovolj izvodih. Bolje je izbrati novo temo in več knjig znotraj nje.

Nekaj priporočil pri branju:

- pusti se presenetiti, poskusi kaj novega;
- potrudi se prebrati knjigo do konca. Kdor knjige ni prebral, naj na srečanju postavi kakšno vprašanje, če sicer ne more sodelovati v pogovoru;
- ne ustraši se dobrega prepira. Pomembna je argumentacija, s primeri iz knjige. Kdor česa ni maral, naj pove, zakaj ne. Ostani pri knjigi, ne bodi preveč oseben in ne jemlji stvari preveč osebno. Mnenja o knjigi se razlikujejo.

2.4.3 Reševanje problemov, ki motijo delovanje skupine

Problem izostajanja:

- na uvodnem sestanku je dobro poudariti, da je udeležba dobrodošla;
- na začetku je dobro objaviti več datumov, po možnosti na isti dan v mesecu;
- obveščanje naj bo učinkovito, tako pred vsakim srečanjem, kot še posebej za tiste, ki se niso udeležili kakšnega srečanja.

Če ljudje ne preberejo knjige, je možno:

- da so to vedno eni in isti člani. Mogoče ne bi več prihajali;
- da so to različni člani. Mogoče je problem v izboru knjig, času srečanj.

Včasih se je treba od koga posloviti (moteča oseba, pijana, glasna).

2.4.4 Dodatne možnosti:

- objave v medijih, reklama;
- za mnenje/morebitne predloge se vpraša strokovnjaka;
- skupino obiščejo gosti: avtor knjige, strokovnjak obravnavane tematike;
- posebni dogodki: pogledajte si film, obiščite literarni večer, promocijo knjige, imejte večer glasnega branja, aktivnost v zvezi s knjigo (če berete športno knjigo, pojdite na tekmo, imejte piknik/ekskurzijo v povezavi s knjigo, oblecite se v like, poskusite hrano, ki je opisana v knjigi/povezana z narodnostjo avtorja)
- poleg rednih mesečnih srečanj ob knjigah se nekatere skupine decembra dobijo samo zaradi druženja, izmenjave daril. Člani se družijo tudi sicer, izven rednih srečanj.

Skupina ob branju ustvari seznam prebranih knjig in oceni delo skupine, kaj se je v njej obneslo in je nudilo snov za dober pogovor. Lahko da je bila kaka knjiga vsem všeč, pa pogovor vseeno ni stekel, kar ni problematično. Pomembno je tudi dejstvo, da dobre knjige za bralne skupine niso nujno aktualne uspešnice ali kanonizirani klasiki.

Hartleyjeva posebej izpostavlja pomen knjižnic, ki imajo lahko za bralno skupino pomembno vlogo: če je srečanje v knjižnici, naj bo na koncu srečanja čas za izbiranje novih knjig in izposoj; knjižnica nudi podporo pri izbiri in izposoji knjig, objavlja ocene knjig in organizira bralce v verige. Posebej poudari tudi možnosti, ki jih bralnim skupinam prinaša splet. Ta lahko služi kot orodje za njihovo delovanje ali pa kot prostor srečevanja (Hartley 2003: 3). Spletne strani večjih (ameriških in angleških) knjižnic, knjigarn in založnikov pogosto vključujejo rubrike za bralne skupine, z nasveti za njihovo uspešno delovanje in bralnimi vodniki. Že kratko iskanje po brskalniku pa najde tudi številne spletne strani, ki so namenjene samo bralnim skupinam. Na primer LitLovers⁷ ponuja nasvete, kako začeti svojo bralno

⁷ <http://www.litlovers.com>, 20. 8. 2016.

skupino, priporočila za uspešno delovanje skupin, seznam bralnih uspešnic (če so primerne za bralne skupine), vključno z literarnimi kritikami in bralnimi priročniki. Najdemo tudi seznam bralnih skupin, ki delujejo pod njenim okriljem s predstavitvijo in kontaktom za nove člane. Možno se je pridružiti blogu ali celo spletnim delavnicam, ki zainteresirane naučijo bolj poglobljenega branja književnosti. Med drugim ponuja tudi primere menijev več nacionalnih kuhinjarik, ki se lahko izkažejo na srečanjih.

Vidimo lahko, da so spletne strani lahko v pomoč tako tistim, ki želijo ustanoviti novo bralno skupino kot tudi tistim, ki se želijo zgolj priključiti že obstoječi.

2.5 KRITIKA BRALNIH SKUPIN

Pri prebiranju dostopne literature o bralnih skupinah se kažeta dve značilnosti, in sicer navdušenje udeležencev, to so večinoma ženske, ter stalna kritika ali vsaj poskusi zmanjševanja pomena tovrstne dejavnosti.

Alberto Manguel v svoji *Zgodovini branja* omenja eno prvih bralnih skupin, opisano v delu *Evangeliji preslic* iz Francije petnajstega stoletja. Delo govori o starejši dami in njenih sosedah, ki so se dobivale v zimskih večerih, skupaj naglas prebirale „odlomke o moških in ženskah, ljubezenskih zgodbah, zakonskih razmerjih, vražah ali krajevnih šegah, vse to pa komentirale z ženskega vidika“ (Alberto Manguel, *Zgodovina branja*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 2007; Bralna znamenja, 144). To so počele na sproščen način in se zraven zabavale, kar se je pripovedovalcu, ki je bil navajen moških sholastičnih razprav, zdelo preveč razpuščeno in zato nadležno.

O bralnih skupinah kot pogosti tarči kritikov ali vsaj zavračanja kot nepomembne prakse od raznih, sprva moralnih (moških) in danes predvsem literarnih avtoritet razpravlja Anna S. Iwy v članku *Leading questions: interpretative guidelines in contemporary popular reading culture* (Rehberg Sedo 2011: 159—180).

Pisateljica Margaret Atwood bralno skupino z naklonjenostjo označi za „zmes diplomskega seminarja, družabne skupine in vaškega opravljanja“ (Rehberg Sedo 2011: 159). Kako se sploh lahko upraviči delovanje in obstoj takih skupin akademskemu svetu? Potreba po njih očitno obstaja, glede na izjemno popularnost, skoraj modo v zadnjih dvajsetih letih, in tudi glede na vso spremljajočo založniško in medijsko dejavnost.

Iwy prikaže cvetočo založniško dejavnost, ki jo je povzročila priljubljenost bralnih skupin. Knjižni izbori Oprah Winfrey in drugih medijsko prepoznavnih bralnih skupin so v knjigarnah vidno označeni, kar seveda pomeni izjemno povečanje prodaje in uvrstitev teh knjig na sezname prodajnih uspešnic. Posebej pomembna in zanimiva ter včasih deležna kritike pa je še ena praksa založnikov, to je izdajanje bralnih vodnikov in priročnikov, ki so namenjene bralnim skupinam. Izidejo lahko v posebnih knjigah (lahko so tudi dostopni na spletu) ali celo kot del knjig⁸, katerih (pravilno) branje usmerjajo. Pri pripravi lahko sodelujejo ugledni literarni strokovnjaki.

Ti bralni vodniki navadno postavijo obravnavano delo v nek kontekst, predstavijo avtorja, njegova dela, lahko ponudijo interpretacijo dela, vedno pa tudi priporočena vprašanja za optimalno obravnavo knjige. V članku o vodnikih za bralne skupine William McGinley s soavtorji problematizira vlogo založniške industrije kot kulturne avtoritete, ki usmerja bralno publiko. Tako se namreč vrača k preživeli pedagogiki študija angleške književnosti, ki je učila, da so kritike, biografije, zgodovinski kontekst in specializirana vprašanja pomembnejša od samih literarnih del.

Kritizira se dvojje. Po eni strani se kritizira vtikanje založništva in literarnih avtoritet v prostočasno branje članov bralnih skupin, literarne avtoritete pa kritizirajo postavljanje slabih vprašanj, ki spodbujajo naivno, zgolj identifikacijsko in samopomočniško branje namesto prave literarne interpretacije.

Tipična vprašanja, ki se priporočajo za bralne skupine, se namreč gibljejo med interpretacijo besedila in samospoznavanjem bralca (Rehberg Sedo 2011: 165). Bralce, predvsem bralke, se spodbuja k izražanju osebne bralne izkušnje in k posledičnemu večjemu razumevanju samega sebe in zunanjega sveta in k pridobivanju bralne samozavesti. Obenem pa se lahko opozori na literarne postopke in načine, s katerimi avtorji bralce v svojih delih usmerjajo pri njihovih osebnih branjih. Bralce se lahko spodbuja, da razmišljajo o svojem branju, o tem, kako berejo, s čimer se učijo videti in usvojiti tudi drugačne načine branja (170—177). Za to pa so bralne skupine ravno s soočanjem različnih bralcev še posebno primerne.

Literarni kritik bi se moral zavedati, da za bralne skupine cilj pri branju ni zgolj analiza literarnega besedila. Gre za celostno izkušnjo, osebno izkušnjo povezano s sprejemanjem, da je leposlovje eden pomembnejših dejavnikov osebnega in družbenega zavedanja. Analiza

⁸ Na takšen način pri nas izdajajo šolsko čtivo v zbirki Klasje.

besedila je zgolj orodje za posebno vrsto bralne izkušnje, pri kateri je užitek povezan z identifikacijo, prepoznavanjem in zdravljenjem (Rehberg Sedo 2011: 167).

2.6 BRALNE SKUPINE PRI NAS

2.6.1 Zgodovina

Iskanje po dostopni literaturi na prvi pogled pokaže, da se pri nas bralne skupine pojavijo z Manco Košir in njenim projektom Beremo z Manco Košir. Če pa na bralne skupine pogledamo širše kot na skupinsko branje in kot na možno obliko izobraževanja za odrasle, vidimo, da se je tudi pri nas dogajalo podobno kot v Veliki Britaniji. Pri nas so bila v drugi polovici 19. stoletja zelo dejavna bralna društva in čitalnice, središča kulturnega in političnega delovanja, iz katerih so se kasneje razvile knjižnice. Prav tako se je bralo po domovih, ko so člani razširjene družine sedeli skupaj in poslušali nekoga, ki je bral, potem pa so se o prebranem pogovarjali (Gabrič 2011: 49—67). Dogajanje je bilo povezano z uveljavljanjem slovenskega jezika in vedno bolj številno produkcijo knjig v slovenščini.

Že v 18. stoletju se omenja neformalno izobraževanje po salonih plemstva in domovih bogatih meščanov, kjer so lahko potekali tematski pogovori, tudi diskusijske skupine z voditeljevim uvodnim poročilom o svojem delu (literarnem, glasbenem, znanstvenem), ki mu je sledilo diskutiranje enako izobraženih sogovornikov. (Jug 1994: 24—26.) Zainteresirani meščani naj bi si za zbirališče poleg salonov bogatih meščanov izbirali tudi gostilne in kavarne, kjer so se zbirali študenti (prav tam, 29). To začetno samoizobraževanje je imelo predvsem tri zahteve: razvijanje in utrjevanje nacionalne identitete; izboljševanje/utrditev ekonomskega položaja; omogočanje sporazumevanja posameznika z okolico (Jug 1994, 27).

Opisani začetki v nekaterih pogledih sicer spominjajo na zgodovino bralnih skupin v Veliki Britaniji, vendar je to le ugibanje.

2.6.2 Bralni krožki Beremo z Manco Košir

Pri nas so v literaturi največkrat omenjeni bralni študijski krožki, ki pod naslovom Beremo z Manco Košir potekajo od leta 1999/2000. Manca Košir, naša najvidnejša promotorka branja, o bralnih študijskih krožkih pravi, da je v njih „knjiga glavni predmet razpravljanja in je branje temeljna oblika delovanja. Člani krožkov so odrasli, ki si želijo brati in svoja doživljanja branja deliti z drugimi ter širiti ‚bralni virus‘ v okolje: lokalno, regionalno in

nacionalno. Z branjem in dialoškim pogovarjanjem o knjigah gradijo svojo osebnost, znotraj krožka vzpostavljajo medsebojno osrečujočo skupnost in žarijo radost branja in druženja s knjigami v širše družbeno okolje“ (Košir 2005: 113). Za moto imajo na knjižnem kazalu zapisano misel Toneta Pavčka „Če ne bomo brali, nas bo pobralo.“ (Košir 2005: 116)

Bralni krožki so ena od oblik študijskih krožkov. S projektom študijskih krožkov je po vzoru skandinavskih dežel leta 1992 začel Andragoški center RS.

Študijski krožek je oblika neformalnega, skupinskega učenja odraslih. Gre za ljubiteljsko učenje o temah, ki jih ne ponujajo formalne organizacije ali ustanove. Študijski krožki poleg konkretnega znanja in veščin zagotavljajo širše razumevanje obdelovanih vsebin in možnost osebnega razvoja. Delo v krožkih poteka v sodelovanju, po demokratičnih načelih z metodo dialoga.

Udeleženci si vzajemno pomagajo, povezujejo izkušnje vseh članov krožka. Sami odločajo o poteku krožka v skladu s svojimi potrebami in pričakovanji. (Košir, Novak 2000: 187.)

Vsebine so raznolike, med drugim so se ukvarjali z različnimi ročnimi spretnostmi, turizmom, ekologijo, kulinariko, etnologijo, kulturno-zgodovinskimi dejavnostmi, učenjem tujih jezikov.

Na prvem srečanju se vedno dogovorijo o namenu krožka, določijo izobraževalne in akcijske cilje in predvidijo vire znanja. Pridobljeno znanje predstavijo javnosti s prirejanjem razstav, okroglih miz, izdajanjem raznih publikacij ali pa sodelujejo z mediji. Krožki potekajo v času šolskega leta, trajajo najmanj 20 ur oziroma po potrebi, navadno se dobivajo enkrat mesečno. Mentor, zanje Andragoški center izvaja usposabljanje, ima predvsem administrativno in organizacijsko vlogo, predlaga metode dela, na samih srečanjih je eden od udeležencev. Navadno je udeležencev od 5 do 15. Članstvo je prostovoljno, na koncu sezone ni formalne kvalifikacije (Košir, Novak 2000: 187—188).

Bralni krožki Beremo z Manco Košir so namenjeni odraslim s potrebo po branju in deljenju bralskih doživetij v skupnosti. Največ udeležencev v enem krožku je 12.

„Eden glavnih ciljev je širitev bralne kulture, povezovanje z ljudmi, da bi več brali in radostno delili svoje bralne izkušnje. Učenje branja bo povezano s prakso pisanja za najrazličnejše množične medije in povezovanje med bralnimi študijskimi krožki. Skratka – aktiviraj okolje!“ (Košir, Novak 2000: 188.)

Mesečno je treba prebrati najmanj eno knjigo v slovenščini, večinoma gre za književnost slovenskih avtorjev. Izbor je stvar dogovora med udeleženci in mentorji. Poleg pogovorov o prebranem, o katerih lahko poročajo javnosti, pripravljajo tudi srečanja z gosti in druge

dogodke (literarne večere z avtorji, okrogle mize, razstave, ogled gledališke ali kino predstave, ekskurzije, obiske drugih krožkov). Povezujejo se lahko s šolo, knjižnico, okoliškimi podjetji in tudi z drugimi študijskimi krožki po Sloveniji.

Metode dela so predvsem dialog, javno nastopanje vseh članov, diskusija, delo po parih in manjših skupinah, organiziranje obiskov, pisanje poročil o delu in sporočil za javnost (Košir, Novak 2000: 189).

Prvi dve leti programa študijskih bralnih krožkov je bilo za mentorje usposobljenih 30 mentorjev, ponovno se je izobraževalo mentorje leta 2004. 1999/2000 je delovalo 12 krožkov, leto kasneje 20, 2002/2003 22 in leto kasneje 21. V krožkih je povprečno 12 članov, večinoma žensk, preberejo povprečno 9 knjig na leto (Košir 2000: 114).

Omenjeni bralni krožki so torej nastali v sodelovanju z Manco Košir. Koširjeva je že pred sodelovanjem z Andragoškim centrom od leta 1996 v klubu Cankarjevega doma gostila bralne večere z naslovom Berite z Manco Košir (Košir 2006: 8), zadnja leta pa potekajo njene čajanke enkrat na mesec v Konzorciju. Za njen prispevek k spodbujanju bralne kulture oziroma za posebne dosežke pri vseživljenjskem izobraževanju ji je Andragoški center leta 2001 podelil priznanje (Košir 2006: 9).

2.6.3 Bralne skupine – medgeneracijske skupine za kakovostno staranje

Pomembna dejavnost Inštituta Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje je razvijanje mreže medgeneracijskih programov za kakovostno staranje. Gre za

sistem sodobnih programov, s katerim v občini, krajevni ali drugi skupnosti ali v ustanovi za stare ljudi ozaveščamo o kakovostnem, zdravem in aktivnem staranju ter o solidarnem sožitju med generacijami, usposabljam posameznike in skupine za učinkovito uresničevanje teh nalog na principu samopomoči in krajevnne samoorganizacije. Glavni namen mreže je preprečevanje socialne izključenosti starejših in krepitev medgeneracijske solidarnosti. (<http://www.inst-antontrstenjaka.si/sozitie/projekti/>, 18. 8. 2016.)

Eden od programov je usposabljanje prostovoljcev za vodenje medgeneracijskih skupin za kakovostno staranje. To so majhne skupine, navadno do osem ljudi, večina članov je iz tretje generacije, voditelja, navadno sta dva, pa sta iz srednje ali mlajše generacije. „Srečujejo se redno tedensko pri pogovoru, družabnem razvedrilu in različnih dejavnostih, ki podpirajo kakovostno staranje in povezovanje generacij.“ (Prav tam.)

Ena od oblik skupin je bralna skupina, ki si za glavno dejavnost poleg pogovora izbere branje. Kot pomembna termina se pojavljata biblioterapija⁹ in biblioedukacija. Če je biblioterapija terapevtska metoda, je biblioedukacija preventivna.

Biblioedukacija v širšem pomenu je osnovna metoda vsega izobraževanja, ki temelji na učenju iz knjig. V ožjem pomenu besede je sodobna biblioedukacijska skupinska metoda za intenzivno osebnostno rast članov, za učenje bralne in pogovorne kulture ter za učenje sožitja – neposredno v učni skupini med njenimi člani, posredno pa se njihove dobre izkušnje z novimi vedenjskimi in komunikacijskimi vzorci spontano prenašajo v njihovo vsakdanje sožitje v družini, službi in družbi. (Ramovš 2015: 15.)

Inštitut za voditelje in člane tovrstnih skupin izdaja priročnike, kjer poda pomembne teoretične vidike delovanja skupin, prav tako pa tudi čisto praktične napotke za lažje delovanje skupin. Ker je temelj delovanja skupin „dobra pogovorna kultura“ (Ramovš 2015: 34), nas že na prvi strani *Bralnega priročnika* (Ramovš 2015) čakajo:

Osnovna pravila pogovorne kulture v skupini:

1. Vsakogar pozorno poslušamo in mu ne segamo v besedo.
2. Govorimo o tekoči vsebini, ki jo skupina obravnava.
3. Govorimo o lastnih izkušnjah v prvi osebi ednine.
4. Kar kdo v skupini pove o sebi, naj ostane v skupini.

Priročnik opredeli pomen pogovora in pripovedovanja, branja in pisanja ter predstavi načine, kako se vse te dejavnosti v skupinah spodbujajo in kakšen učinek imajo za posameznika. Poudari pa še eno pomembno metodo, ki se uporablja v bralnih skupinah, to je socialno učenje. Gre za učenje iz življenjskih izkušenj, pri katerem ima vsak član skupine svojo vlogo, vsak je obenem učitelj in učenec, „razlike pa nas bogatijo“ (Ramovš 2015: 17).

Biblioedukacija je sestavljena iz branja, pisanja in pogovora o prebranem. Besedila se na srečanjih obravnava na štiri načine (41—63).

- Moje lepo bralno doživetje. Vsak član skupine pripoveduje o svoji osebni bralni izkušnji, o čem, kar je slučajno prebral in se ga je dotaknilo.
- Vsak je prebral knjigo po svoji izbiri. Pred srečanjem se člani dogovorijo, da do naslednjč preberejo poljubno besedilo, nato se na srečanju pogovarjajo o prebranem.
- V skupini beremo lepo besedilo. Na srečanju se besedilo prvič prebere in sledi pogovor o njem.

⁹ Terapevtska metoda, ki s sistematičnim uvajanjem v bralno kulturo učinkovito „pomaga pri opuščanju slabih vzorcev vedenja in sožitja ter pri uvajanju novih, ustrežnejših vzorcev“ (Ramovš 2015 : 15).

- Vsi smo prebrali izbrano knjigo. Pred srečanjem se določi besedilo, ki ga do naslednjič vsi preberejo.

Poleg tihega branja se poudarja tudi pomen glasnega branja na samih srečanjih, besedila naj se bere s svinčnikom, da se zapisuje lepe misli in bralne utrinke, morebiti kakšna vprašanja. Vse to obogati pogovor na srečanju. Dobro je, če nekdo (vsakič kdo drug) na vsakem srečanju bralne utrinke posameznih članov zapiše kot „zbirni referat“.

Poleg glavne pogovorne teme so na srečanjih bralnih skupin dobrodošle še nekatere dejavnosti (64—66). To sta skupinska knjiga, ko so v knjigi/lepem zvezku zbrani bralni utrinki posameznih članov s srečanj in pa posebna dejavnost skupine. Gre za dejavnost, ki je večini ljuba: petje, pogovor o ogledanih predstavah, filmih. Nekaj, kar navdušuje. Sledi nekaj možnosti.

- Mojih 5 minut. Po dogovoru se na vsakem srečanju nekdo na poseben način predstavi.
- Telovadba.
- Praznovanje osebnih praznikov vsakega člana.
- Skupni obisk gledališke predstave, filma, muzeja.
- Sprehod.
- Pohod v hribe.
- Letni izlet.
- Poletno srečanje na sladoledu ali kavi.
- Pogovor o delu skupine, ki vključuje oceno dela in zadovoljstva na koncu leta in pričakovanja za naprej.

Najobsežnejši del priročnika je bralni dnevnik, kamor si člani zapisujejo svoje bralne utrinke in vprašanja ob branju, zapisujejo pa si tudi med srečanji, kar jih navduši pri poslušanju drugih in kar želijo ohraniti pred pozabo. Poleg osebnih bralnih utrinkov se po branju zapiše še bolj objektivno obnovo in osnovne bibliografske podatke.

2.6.4 Druge oblike bralnih skupin

O bralnih skupinah, ki obstajajo izven organizacije Andragoškega centra Slovenije, Inštituta Antona Trstenjaka in knjižnic je pri nas sicer težko najti kaj literature. Vendar že iz pogovora z bralci v knjižnici večkrat zasledim, da skupine obstajajo. Pred kratkim sem imela možnost govoriti z gospo, ki je že babica in je z naklonjenostjo govorila o svoji bralni skupini, s katero

se druži od študentskih let. Je sicer zakonska skupina, šteje od 10 do 15 članov, ki se dobivajo tedensko, nekako na pet tednov pa je tema njihovega pogovora izbrana knjiga. Prav tako sem nekoč ujela, da naj bi se bralna skupina srečevala v župnišču in že s kratkim spletnim iskanjem vidimo, da nekaj župnij¹⁰ res vabi na srečanja bralnih skupin.

Sama vodim bralni klub v bukvarni Zmajeva luknja na Dolu pri Hrastniku, kar je prijeten majhen prostor, organiziran večinoma s prostovoljnim delom, ki ponuja izmenjavo rabljenih knjig, ustvarjalne delavnice za otroke in odrasle, jezikovne tečaje, literarne in druge dogodke, pogovore z gosti, enkrat mesečno pa tudi bralni klub. Izbiramo skupne teme in beremo knjige, ki so na voljo v bukvarni.

Svojo spletno bralno skupino za promocijo branja mladinske literature ima Mladinska knjiga. **Fejstbuckerji** so „bralni klub za mlade, ki ga pripravljajo bralci sami, je odprt za vse vsak drugi ponedeljek v mesecu ob 18. uri. Različnih mnenj, vtisov, odlomkov, vročih debat in seveda fejst in kul druženja na naših srečanjih ne manjka. Pridruži se nam in pomagaj, da skupaj vsem dokažemo in ovržemo mit, da mladi ne beremo!“ (<http://www.mladinska.com/fejstbuk/fejstbuckerji>, 27. 8. 2016). Poleg spletne strani in občasnega druženja v knjigarni Konzorcij, imajo tudi facebook skupino.

RTV je leta 2002 začela predvajati **oddajo Knjiga mene briga**. Na facebook strani oddaje preberemo tale opis: „Dinamična pogovorna oddaja, ki služi animaciji gledalcev k branju in razvijanju bralne kulture. Oddaja, ki vsak teden prinaša sveže poglede na aktualne knjige, o katerih razmišljajo zanimivi gostje, ki ne prihajajo nujno iz književnih vrst. Oddaja o knjigah, ki so povod za obravnavanje zanimivih tem in izmenjavo mnenj.“¹¹ Vodili so jo Tina Košir, Katja Šulc, Dražen Dragojevič, Tadej Troha. Predvajali so jo ob ponedeljkih v poznih večernih urah, s ponovitvijo ob petkih ob pol sedmih zvečer, trajala je dvajset minut. Dobila je nagrado viktor za medijske dosežke in dosežke v popularni kulturi za najboljšo otroško in mladinsko TV-oddajo leta 2004, 2005 in 2006. Leta 2014 so jo prenehali predvajati.

Spremljajoča facebook stran prinaša povezave na video posnetke oddaj, gledalci pa so videno lahko komentirali. Zadnja oddaja je bila 28. januarja 2014, o slikanici Prešernove Zdravljice z ilustracijami Damijana Stepančiča. Voditeljica Katja Šulc se je pogovarjala z igralcem in

¹⁰ Nekaj naključnih spletnih strani župnij z bralno skupino: <http://www.zupnija-mozirje.si/bralna> ; <http://www.zupnija-sentjur.si/index.php/utrip-zupnije> ; http://www.zupnija-staraloka.si/SBP/arhiv/sbp2013-14%20seznam_odrasli.pdf , 20. 8. 2016.

¹¹https://www.facebook.com/Knjiga-Mene-Briga-248020745273222/about/?entry_point=page_nav_about_item&tab=page_info, 27. 8. 2016.

pisateljem Andrejem Rozmanom Rozo in z glasbenikom ter kolumnistom N'tokom. Na začetku oddaje je voditeljica prebrala nekaj verzov pesmi in predstavila znana dejstva o besedilu in njegovi značilni obliki in interpretaciji, o cenzuri, uglasbitvi in ilustracijah, gostoma pa je postavila vprašanja: Kakšen je vaš pogled na to pesnitev in na njeno aktualnost – nekoč, danes, jutri? Kako bi Prešeren gledal na to, da je del njegove pesmi slovenska himna? Kako gledate na tega pesniškega mojstra? Kaj narisani liki v slikanici (velikani slovenske zgodovine), povejo o slovenskem duhu?¹²

Glede na opis oddaje in postavljena vprašanja v ogledani oddaji lahko rečemo, da je delovala podobno manjši bralni skupini.

S temeljito raziskavo bi verjetno lahko ugotovili, da se tudi pri nas že veliko bralcev združuje v bralne skupine.

2.6.5 Splošne knjižnice in organizirane oblike skupinskega branja odraslih

Splošne knjižnice so že s svojim temeljnim dokumentom, ki ureja njihovo delovanje, zavezane k izpolnjevanju določenih ciljev, povezanih s širjenjem bralne kulture med prebivalstvom. Zakon o knjižničarstvu za splošne knjižnice namreč določa, da „sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju [in] organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture“, za knjižnice na splošno pa določa „pridobivanje in izobraževanje uporabnikov [in] informacijsko opismenjevanje“ (Zakon o knjižničarstvu - ZKnj-1).

Kar v dveh tretjinah slovenskih splošnih knjižnic se pojavljajo različne oblike bralnih skupin, ki se lahko različno imenujejo, in sicer bralne skupine, bralni klubi, literarne čajanke, bralne urice, pogosta pa je še ena oblika skupinskega branja, to je bralna značka za odrasle. Videti je, da je zavedanje o pomenu bralnih skupin v splošnih knjižnicah vedno večje, tako je na primer leta 2015 potekalo bibliotekarsko strokovno posvetovanje Poti do knjige o dobrih praksah širjenja bralne kulture v splošnih knjižnicah, kjer je bilo govora ravno o bralnih klubih in bralni znački za odrasle.

Prisotnost aktivne bralne skupine v knjižnici pogosto pomeni izposojanje knjig članom, pa če gre za to, da se vsem priskrbi izvide istega naslova, kar je lažje v večji knjižnici, ali za izposojanje knjig istega žanra oziroma avtorja ali pa knjig o določeni temi. Knjižnica lahko

¹² <http://4d.rtvsl.si/arhiv/knjiga-mene-briga/174257276> , 27. 8. 2016.

bralni skupini nameni poseben kotiček, kjer se izpostavijo obravnavane knjige ali knjige o obravnavani tematiki (razstava), lahko konec bralne sezone objavi seznam obravnavanih knjig/tem ali zgolj knjižnih predlogov članov skupine, ki so potem na voljo ostalim obiskovalcem knjižnice.

Od leta 2014 deluje portal **Dobreknjige.si**. Na njem slovenski knjižničarji v sodelovanju z literarnimi kritiki in bralci v branje predlagajo knjige, predvsem sodobnejše, izbirajo pa tako zahtevnejša literarna dela kot tudi lažjo, a še vedno kakovostno literaturo. Vsaka knjiga je predstavljena s kratko obnovo/anotacijo in odlomkom. Uporabniku so v pomoč iskalni moduli, ki mu pomagajo pri izbiranju. Bralci lahko med drugim izbirajo med zabavno in resno, predvidljivo in nepredvidljivo, optimistično in črnogledno ter čudovito in neokusno literaturo. V zadnjem času se je pojavila še posebna rubrika za bralne skupine/bralne klube, ki se bo dopolnjevala verjetno v povezavi z interesom urejevalcev in uporabnikov strani.

2.6.6 Mestna knjižnica Ljubljana

S 37 knjižnicami in 46 postajališči bibliobusa je največja splošna knjižnica v Sloveniji in najbolj omrežena kulturna ustanova v Mestni občini Ljubljana. Ima približno 1.600.000 obiskovalcev na leto in 84.000 aktivnih članov, ki si letno izposodijo preko 4.700.000 od več kot 1.600.000 enot gradiva, ki ga knjižnica hrani. Svoje poslanstvo je oblikovala na podlagi Zakona o knjižničarstvu. Tako si prizadeva razvijati „bralno kulturo in različne oblike pismenosti. Spodbuja vključevanje obiskovalcev v procese vseživljenjskega učenja in v oblike aktivnega državljanstva ter skrbi za vključenost ranljivih skupin prebivalstva. Z dejavnostmi za kakovostno preživljanje prostega časa predstavlja tako fizična kot virtualna knjižnica prostor sproščenega druženja, odprt, povezovalen in ustvarjalen tretji prostor.“ (<http://www.mklj.si/o-nas>, 20. 8. 2016.)

V različnih enotah knjižnice so že nekaj let prisotne bralne skupine. V letu 2015 je začela delovati delovna skupina za bralne skupine, ki je sestavila smernice za njihovo delovanje in še naprej išče možnosti za optimalno delovanje skupin in podporo njenim voditeljem. Prav tako je leta 2015 MKL dobila priložnost za izobraževanje voditeljev bralnih skupin, ki ga je organiziral Inštitut Antona Trstenjaka, in jo je tudi sprejela. Poleg bibliotekarjev, od katerih so nekateri že vodili bralne skupine, se je eno leto izobraževalo tudi nekaj prostovoljcev. Število bralnih skupin se je tako povečalo na 20. Za promocijo bralnih skupin je bila izdana zgibanka

s predstavitvijo vseh skupin in knjižnim kazalom, poenotilo se je oglaševanje na spletni strani MKL in v napovedniku prireditev, ki izide vsak mesec kot brošura in na spletni strani, izdelan je bil tudi enoten vzorec plakata.

V nalogi si podrobneje ogledamo delovanje bralnih skupin, ki delujejo v Mestni knjižnici Ljubljana. V njej deluje 20 skupin, ki so zelo različne, nekatere delujejo že leta, nekaj jih je komaj začelo, kakšna pa zaradi različnih razlogov tudi preneha¹³. Zanimalo nas bo, kaj jim je skupnega in kakšne so njihove posebnosti. Kje se v njih najdejo bralci, kako so zadovoljni s svojimi vlogami in česa bi si mogoče še želeli.

¹³ V Knjižnici Jožeta Mazovca je od leta 2005 pa do leta 2014, ko se je voditeljica upokojila, delovala bralna skupina Beremo, se učimo in rastemo. Voditeljica, tudi knjižničarka je zamisel za skupino dobila iz spoznanja, da se ob branju knjig lahko ogromno naučiš in če potem svoje poglede deliš še z drugimi člani skupine, lahko vsi ogromno pridobijo, saj vsak najde nekaj v knjigi, kar ga pritegne. Dobivali so se enkrat mesečno in prebirali zahtevnejšo literaturo, čeprav to ni bilo pravilo. Navadno so vsako leto prebrali delo aktualnega Nobelovega nagrajenca. Voditeljica je članom skupine priskrbel izvide izbranega naslova.

3 PRISPEVEK DIDAKTIKE KNJIŽEVNOSTI K DELU BRALNIH SKUPIN

Didaktika književnosti se ukvarja s preučevanjem pouka književnosti, kamor bralne skupine za odrasle sicer ne spadajo. Res so bile skozi zgodovino povezane s samoizobraževanjem odraslih ali so celo služile kot edina oblika izobrazbe po končanem osnovnem šolanju, vendar so danes, ko je za izobraževanje toliko drugih možnosti, predvsem prostočasna dejavnost, ki pa lahko vsebuje elemente vseživljenjskega učenja. Ljudje prihajajo, ker jim je všeč in ker se jim zdi vredno prihajati. Cilji srečanj morajo biti v skladu z njihovimi pričakovanji.

Odnos med voditeljem in udeleženci srečanj bralnih skupin je enakopraven. Vloga voditelja je predvsem organizacijska, ni učitelj, ki posreduje znanje. Voditelj na srečanju poskrbi za nemoten pogovor, lahko kratko predstavi knjigo/temo, nato pa da besedo udeležencem, ki jih samo spodbuja k izražanju mnenj, vendar njihovih odgovorov ne ocenjuje, čeprav je dobrodošel njegov pozitiven odziv na to, da udeleženci z drugimi delijo svoje bralne ali druge izkušnje. Obstajajo tudi skupine brez voditeljev, kjer se navdušeni bralci sami povežejo v skupine in potem izmenično delujejo kot voditelji/moderatorji.

Odrasli udeleženci bralnih skupin so izoblikovani bralci, ki jih ni treba učiti pravilnega branja, ampak se jim samo da možnost, da svoje branje delijo s tistimi, ki jih to zanima. S tem se vsi udeleženi, tudi voditelj, osebno bogatijo, lahko pa v pogovoru z drugimi bralci drugače gledajo na svoje branje in vidijo, da obstajajo različne možnosti branja.

Gre pa pri bralnih skupinah vendarle za organizirano branje odraslih oziroma za organizirano komunikacijo bralcev z besedili in s posrednikom. Manjše skupine z voditeljem delujejo po nekem utečenem redu in imajo gotovo tudi merila za izbiranje takih del, ki njihov pogovor najbolj obogatijo. Pri opisu načina delovanja bralnih skupin, predvsem pri opisu metod dela in vloge vseh udeleženi nam bodo lahko pomagala spoznanja didaktike književnosti.

3.1 OPREDELITEV DIDAKTIKE KNJIŽEVNOSTI

Didaktika književnosti je specialna didaktika (poleg didaktike jezika, matematike idr.), torej znanstveno-raziskovalna disciplina, pri nas jo od leta 1986 na Filozofski fakulteti v Ljubljani razvija Boža Krakar Vogel. Ukvarja se s preučevanjem pouka književnosti, ki vključuje „vse šolskosistemske oblike vzgoje in izobraževanja, povezane s književnostjo, torej organizirano

delo v razredu, različne interesne izbirne in dodatne dejavnosti, krožke ipd.“ (Krakar Vogel 2004: 10.) V okviru pouka književnosti jo zanimajo njegovi dejavniki, cilji, vsebine, metode ter organizacijska vprašanja. Je interdisciplinarna, saj ustrezno vključuje spoznanja drugih ved, predvsem književnih oziroma literarnovednih in pedagoških, in uporabna v pedagoški praksi.

Boža Krakar Vogel je didaktiko književnosti utemeljila na sodobnih načelih komunikacijskega pouka književnosti, kjer v komunikaciji bolj ali manj enakovredno sodelujejo književnost in učenec ter učitelj kot posrednik med njima. Opazni sta dve usmeritvi, literarnorecepcijska in literarnosistemska.

Znotraj prve je stik z leposlovjem osredotočen na komunikacijo med bralcem in besedilom oz. na bralčev odziv na besedilo, ki naj bi bil za bralca v prvi vrsti prijetna, pozitivna izkušnja, potrjena tudi z drugim in nadaljnjimi ‚ustvarjalnimi‘ branji. Za poglobljanje te izkušnje potrebuje bralec sicer nekaj ‚tehničnega‘ literarnoteoretskega znanja, to znanje pa pri pouku tudi pridobiva. Vendar so pglavitne dejavnosti pri pouku usmerjene v senzibiliranje bralca za domišljjsko, čustveno in čutno dojeanje z ustreznim deležem razmišljujočega opazovanja. Podatki o avtorju, dobi in drugih sestavinah literarnega ‚sistema‘ za tako pojmovan stik med bralcem in besedilom nista pomembna [...], sodijo bolj k splošni izobrazbi kot k estetski senzibilizaciji. (Krakar Vogel 2004: 11.)

Druga usmeritev stik med bralcem in besedilom razume

kot stik, ki bralcu pomeni čustveno, domišljjsko in intelektualno raziskovanje literarnega sistema. Tak stik pa poteka znotraj mreže odnosov, ki jo poleg bralčevih duševnih procesov oblikujejo avtor, njegova samopodoba in njegova doba, sprejetost skozi čas, druga besedila, dejstvo, da besedilo v bralcu živi tudi kot ‚model‘, fragment, citat, ne pa samo kot celostna literarnoestetska tvorba ipd. Vse to vpliva na razumevanje literature, na njeno branje in sprejemanje [...] lastnosti literarnosti. V tej usmeritvi je upoštevano tudi dejstvo, da ima književni sistem svoje zakonitosti razvoja in selekcije ter da predstave o literaturi kot besedni umetnosti na sploh ustvarjajo literarna dela, ki so v določeni skupnosti priznana kot reprezentativna oz. kakovostna (kanonizirana). Pouk književnosti naj zato omogoča stik, ki ne bo ustrezal samo bralčevim aktualnim pričakovanjem in interesom, ampak tudi raznovrstnosti literature.

(Krakar Vogel 2004: 12.)

To zahteva od bralca, da v svoje branje vključuje „avtorja in njegov duhovni svet, dobo, druga besedila“ (prav tam).

3.2 DEJAVNIKI POUKA KNJIŽEVNOSTI

3.2.1 Učenec

Za potrebe naloge nas zanimajo odrasli. Ti so pogosto uporabniki programov izobraževanja odraslih oziroma vseživljenjskega učenja, pri njihovem opisu nam torej lahko pomagajo spoznanja andragogike, vede o izobraževanju odraslih.

Odraslost se zelo različno definira, možno jo je opredeliti „s sposobnostjo, da posameznik sprejme več vlog, deluje v različnih razmerah, se je sposoben preživljati, zaslužiti za preživetje, da je sposoben živeti v partnerstvu, biti starš, dejaven državljan, dejaven v družbi in kulturi“ (Ličen 2009: 34—35). Po kronološki starosti jo lahko „v grobem delimo v tri obdobja: v prvem je viden zagon in osvajanje prostora, v drugem ustalitev, tretje obdobje predstavljata starost in raziskovanje sebe“ (Ličen 2009: 39). Poleg biološke starosti je pomembna še personalna, „ki jo čuti posameznik, je subjektivno zaznavanje tega, kje v svojem življenjskem krogu se nahajamo. Socialna starost je tista, ki jo pripiše posamezniku okolje“ (40—41) in slednja je v preteklosti od zunaj narekovala človeku, kako se obnašati. Pomembnejša postaja personalna starost, ki daje človeku več svobode.

„V mreži različnih vplivov iz okolja in različnih medsebojnih odnosov, delujočih na človeka, nastajajo individualni konstrukti in individualni razvoj dogodkov.“ Vedno bolj se ugotavlja, „da so življenjske zgodbe individualizirane“ (Ličen 2009: 41).

Kljub zadnji ugotovitvi si bomo pogledali enega od možnih pregledov razdelitve življenjskih faz, ker nam lahko služi kot pomoč pri razumevanju motivacije za vključevanje odraslih v programe vseživljenjskega izobraževanja. Razdelitev je po desetletjih, pri tem pa so opisane prioritete organiziranja življenja odraslih (45).

3.2.2 Demetrio model odraslosti (Ličen 2009: 46.)

Desetletje	Življenjski cilji	Kaj je pomembno	Razvojne naloge odraslega
20	Oddaljiti se od izvirne družine, razmejiti svoj, teren, rezanje spon.	Intimnost, delo, igra, samovrednotenje.	Poskušati: priložnostne zveze, delo; oblikovati odgovorne načine vedenja; razvedrilo.
30	Aktualizacija – uspeh v karieri, partnerstvo, družina, družbeno priznanje.	Intimnost, delo, socialnost, igra in ustvarjalnost, samovrednotenje, iskanje pomena.	Doseči vrh kariere, biti starš, imeti dom, sodelovati pri šolanju otrok, skrbeti za starše, sprejeti izgube, ločitev, smrt.
40	Individualizacija – biti odgovoren za svoje življenje, razviti avtorefleksivnost.	Intimnost, delo, samopodoba, igra, iskanje pomena, sočutje, sodelovanje.	Ovrednotiti svoje življenje, postaviti meje jaza, postati gotov vasev vseh socialnih vlogah, jasna kariera, zakon, presojati odločitve glede na čas, ki preostane, sprejeti možno ločitev, spremembo kariere, preselitev.
50	Uživati v življenju – v različnih odnosih, sodelovanje, razumevanje.	Intimnost, igra, ustvarjalnost, sočutje, sodelovanje.	Zabavati se z drugimi, potovati, krepiti intimne odnose, prijateljstvo, vloga post-starši, sprejeti vlogo vodje, skrb za skupnost, pripraviti se na izgube.
60	Ponovno začeti – vzgajati vnuke, razviti zadovoljstvo s preprostimi stvarmi, sprejemanje drugih, opredeliti prioritete v življenju.	Igra, ustvarjalnost, iskanje smisla, samopodoba, sočutje, sodelovanje.	Deliti znanje in zmožnosti z mlajšimi, biti stari starši, obnoviti intimnost, oblikovati nove vloge vodenja, oblikovati nov začetek.
70, 80	Bližati se cilju, integriranost, slavitev življenja, potrditev, zaključki.	Iskanje smisla, sočutje, sodelovanje, intimnost, ustvarjalnost, igra.	Spoštovati svoje življenje takšno, kakršno je bilo, sprejeti smrt in umiranje, telesno usihanje, ohraniti upanje in zaupanje, ceniti druge.

„Sodobni pogledi slikajo odraslost kot proces, čigar poglavitna značilnost je učenje. [...] Ljudje se učijo priložnostno iz svojih izkušenj, kakršne se pojavijo v nekem kulturnem in socialnem okolju.“ (Ličen 2009: 47.)

„V odraslosti začneta pešati sluh in vid.“ (48) Pomembno je, da ima odrasli občutek, da se je sposoben učiti kljub raznim oviram. S starostjo se namreč povečuje odzivni čas, tako da se starejši ljudje nove stvari učijo počasneje.

„Odrasli problemov večinoma (ne pa vedno) ne rešujejo impulzivno, problemi se jim ne kažejo kot črno-beli, zato tudi ni povsem pravih ali povsem napačnih rešitev. Vedno je prisotno nekaj negotovosti in ob tem nekaj previdnosti. Otroci po navadi opazujejo svet črno-belo, v shemi junak/anti junak, v pravljčni shemi dobro/hudobno, pri čemer obstaja med enim in drugim jasen rez. [...] Odrasli naj bi namesto razcepa vzpostavili sintezo. Bolj realistično sprejemajo svoje dobre in slabe lastnosti ter dobre in slabe lastnosti drugih.“ (Ličen 2009: 49.)

Odrasli drugače dojemajo čas, postaja jim dragocen, ker v nasprotju z otroki vedo, da ni neskončen. „Zaznavanje časa kot omejene dobrine se kaže v selektivnosti pri izboru programov, pričakovanje učinkovitosti in kakovosti. Odrasli imajo tudi sorazmerno več izkušenj kot otroci, kar je treba upoštevati pri oblikovanju programov. Čustvena raven izkušenj in čustveni spomin lahko povečata ali zmanjšata učinkovitost učenja. Na nova doživetja se odrasli odziva tako, kot jih zazna in interpretira. [...] Strah, da nečesa ne bo zmogel, povečuje zavore pri učenju.“ (49—50) Odrasli so vpeti v neko tradicijo in kulturo, kar lahko pomeni določeno zadrževanje pri znanem in konzervativnost. To lahko izstopa v današnji družbi, ki jo zaznamujeta hitrost in hitro spreminjanje. „Na izobraževanje vpliva tudi to, da je odrasli vpet v več socialnih mrež [... tako, da] prinaša z izobraževanjem in učenjem spremembe več ljudem.“ (Ličen 2009: 50.)

Glede na opis odraslosti je mogoče sklepati, da se zanimanje za branje leposlovja poveča pri odraslih spet po štiridesetem letu, ko po skrbi za kariero in družino stopijo v ospredje individualizacija in razvijanje avtorefleksivnosti ter potreba po ovrednotenju svojega življenja. Vedno bolj se išče pomen, narašča tudi potreba po sočutju in sodelovanju. V naslednjih desetletjih, ko je zaradi večjega zavedanja minljivosti še toliko večja tudi težnja po uživanju življenja, tako v odnosih kot tudi v malih vsakdanjih stvareh, pa še toliko bolj. Zaradi tega tudi ne preseneča, da se v teh letih več ljudi odloča za sodelovanje v bralnih skupinah.

3.2.3 Učitelj

Voditeljeva vloga bo podrobneje predstavljena s pomočjo rezultatov raziskave. Voditelj ni učitelj, sta pa oba posrednika med bralci in besedili. Temeljna načela, ki določajo učitelja književnosti, nam bodo v pomoč pri kasnejšem opisu voditeljeve vloge.

- Učitelj mora biti univerzitetno izobražen poznavalec književnosti in vede o njej ter kvalificiran bralec, sposoben samostojne strokovnokritične razlage literarnih besedil.
- Za uspešno in ustvarjalno poučevanje mora učitelj poznati pouk kot načrtovan in organiziran proces učenčevega dejavnega spoznavanja in strategije pedagoške komunikacije ter se na pouk pripravljati.
- Učitelj mora teoretično poznati cilje, metode in vsebinska načela pouka književnosti ter to znanje v praksi premišljeno uporabljati.

(Krakar Vogel 2004: 36.)

3.2.4 Književnost

„Književnost lahko zaradi specifičnih lastnosti vpliva na vrednostni sistem posameznika. Z zaznavanjem kulturnih, etičnih, duhovnih in drugih razsežnosti, ki jih premore besedna umetnost kot eden najbolj univerzalnih civilizacijskih dosežkov, ki je za obstoj slovenstva še posebej pomemben, se utrjuje kulturna, domovinska in državljanska vzgoja ter medkulturna in širša socialna zmožnost.“ (Žbogar 2013: 27.)

3.2.5 Specifične ključne zmožnosti, ki se razvijajo pri pouku književnosti

Kulturna zmožnost označuje „posebno kompleksno kvaliteto posameznika, ki vključuje sistematično poznavanje pojavov visoke in množične kulture, razpravljanje o njih, morebitno dejavno udeležbo v njih, njihovo kritično vrednotenje in pozitiven odnos do lastne in drugih kultur.“ (Krakar Vogel 2011: 272, povzeto po Žbogar 2013: 22.)

Sporazumevalna zmožnost/jezikovna pismenost

Sporazumevalno zmožnost oziroma pismenost „razumemo kot trajno razvijajoč[o] se zmožnost posameznikov, da uporabljajo družbeno dogovorjene sisteme simbolov za sprejemanje, razumevanje, tvorjenje in uporabo besedil za življenje [...], kar posamezniku omogoča uspešno in ustvarjalno osebnostno rast ter odgovorno delovanje v poklicnem in družabnem življenju“ (Nacionalna strategija za razvoj pismenosti 2006, povzeto po Žbogar 2013: 29). Obsega zmožnost poslušanja, govorjenja, branja in pisanja. Danes se vse bolj rabi

tudi izraz digitalna pismenost, ki vključuje medijsko in računalniško pismenost, družboslovne in kulturne pismenosti ter ekonomske in finančne pismenosti (Žbogar 2013: 29).

3.3 METODE POUKA KNJIŽEVNOSTI

To so ustaljeni načini delovanja, s katerimi učitelji in učenci dosežajo postavljene cilje. „Glede na pomen učenčeve dejavne izkušnje v tem procesu [jih delimo] na izkušenske in neizkušenske.“ (Krakar Vogel 2004: 56.)

Najpomembnejša izkušenska metoda je **šolska interpretacija** literarnega besedila, ki je lahko delna ali celostna (obravnavo odlomka ali celega besedila). Faze šolske interpretacije so:

1. uvodna motivacija (doživljajsko-izkušenska, doživljajsko-problemska, ponavljanje)
2. napoved besedila in umestitev
3. interpretativno branje (glasno branje, po navadi se bralec na to pripravi)
4. premor po branju in izražanje doživetij
5. razčlenjevanje besedila
6. sinteza in vrednotenje
7. nove naloge (Krakar Vogel 2004, povzeto po Žbogar 2013: 86—87.)

Pomen te osrednje metode komunikacijskega pouka književnosti je poglobljen stik z besedilom in ustvarjanje osebnega odnosa do prebranega besedila. „Šolska interpretacija [...] omogoča razvijanje leposlovnega branja, doživljanja, razumevanja besedila prek analize in sinteze ter kritiškega odnosa do prebranega.“ (Žbogar 2013: 89.) Najpomembnejša dejavnost te metode je branje, posamezne faze so razdeljene na dejavnosti pred, med in po branju. Strategije po branju naj bi soočile bralčeva pričakovanja z besedilnim svetom, ki se je ustvaril med branjem, in lahko vključujejo: „govorni nastop, skupno branje in pogovor o prebranem, ustvarjalne nadgraditve, ilustriranje pesmi, primerjave besedil, povezovanje z drugimi medijskimi upodobitvami, spoznavanje del obravnavanega avtorja, branje s spreminjanjem perspektive, pisanje domišljjskega dnevnika, aktualizacije, spoznavanje osrednjih kulturnih dogodkov v zvezi s prebranim besedilom.“ (Žbogar 2013: 92.)

Poleg komunikacijskega se uveljavlja tudi problemsko-ustvarjalni pouk. Ta temelji na postavljanju problemov, ki učenca motivira „za samostojno raziskovanje [...], pozitivni

učinki pa so znanje, sposobnost reševanja problemov, samostojno učenje in sodelovalno učenje.“ (Žbogar 2013: 93.) „Učitelj je v vlogi organizatorja ustvarjalne in raziskovalne dejavnosti učenca, najpogostejše oblike dela pa so individualno, delo v dvojicah ali skupinah. Učitelj je lahko tudi moderator, uporablja frontalno obliko in/ali metodo diskusije.“ (Prav tam.)

3.3.1 Problemsko-ustvarjalne metode

Razlaga je govorna metoda, ki je frontalna, učitelj učencem posreduje znanje. Lahko razlagajo tudi učenci, ker se s tem učinkoviteje učijo. „Razlagamo, ko pripovedujemo, pojasnjujemo, presoјamo, opisujemo. [...] Pri pouku književnosti pripovedujemo sistematično, aktualizirano, logično, natančno, motivacijsko, to pomeni čustveno zavzeto ter razumljivo.“ (Žbogar 2013 : 103.)

Pogovor je skupna metoda komunikacijskega in problemsko-ustvarjalnega pouka. Spada med najbolj učinkovite učne metode, „saj spodbuja razumevanje in soustvarja pomen. Omogoča razvijanje sodelovalnega učenja“ (Čačinovič Vogrinčič 2008, povzeto po Žbogar 2013: 104). Učno situacijo organizira učitelj, ki bi moral poskrbeti tudi ustrezne „pogoje za nemoten in sproščen potek pogovora, torej za spodbudno ozračje v razredu. Ustrezno prostorsko načrtovanje je pomemben dejavnik: klasični sedežni red pogosto zavira sproščenost in odprtost pogovora, zato [se] priporoča sedežni red v obliki kroga ali elipse“ (Žbogar 2013: 105).

Navadno pogovor vodi učitelj, vprašanja, ki jih postavlja, so lahko: primerjalna (vnašajo red, spodbujajo razvrščanje, urejanje podatkov), akcijska (izzovejo napovedi in dejavnosti za preverjanje napovedi), problemska (spodbujajo k raziskovalni dejavnosti), usmerjevalna (usmerjajo pozornost k elementom, ki bi bili sicer spregledani), meritvena, perspektivna (npr. Kaj je prispevalo k ... ?), posplošena (terjajo razlago in utemeljitev), alternativna (postavljajo pred dilemo, glede katere se je treba opredeliti) (Žbogar 2013: 105—106).

Diskusija „je skupinska interakcija, v kateri udeleženci preučujejo problem, si izmenjujejo različne poglede nanj, skušajo potrditi in/ali ovreči argumente drugih udeležencev v diskusiji. Gre za interaktivni pogovor med učiteljem in/ali učenci, ki temelji na samostojnem izražanju misli, podkrepljenih z argumenti, kar spodbuja razumevanje problema, o katerem diskutirajo. Prakticira se raba strokovnega jezika. Diskusija spodbuja vsakega udeleženca h konstruktivnemu in ustvarjalnemu razmišljanju o problemu, pa tudi k dejavnemu poslušanju“

(Žbogar 2013: 106). Navadno je učitelj moderator, sodelujejo pa vsi učenci. Z diskusijo se dosega številne učne cilje, med njimi

praktično rabo književnega znanja, kritično refleksijo o določenem dogodku ali izkušnji, izmenjavo književnega znanja in/ali bralnih izkušenj, pridobivanje povratnih informacij v zvezi z doseganjem učnih ciljev, pomoč učencem, ki niso vešč kritičnega razmišljanja in strokovnega izražanja, pomoč učencem pri soočanju s književnimi problemi, reševanje le-teh z novimi literarnovednimi informacijami, motiviranje za nadaljnje učenje, soočanje z različnimi pogledi na književni problem, spodbujanje k povezovanju pridobljenega znanja. (Žbogar 2013: 107.)

3.3.2 Ustvarjalne dejavnosti

Ustvarjalne dejavnosti so ustvarjalno branje in ustvarjalno pisanje ter poustvarjalne dejavnosti. Ustvarjalno branje

spodbuja odprtost do lastnega doživljanja, in to ob identifikaciji in vživljanju v besedilo, ob porajanju in vživljanju v lastne izkušnje in spomine, aktivaciji lastnih doživljajsko-spoznavnih izkušenj ter končno ob izražanju mnenj, sodb, torej ob vrednotenju. Tak pouk se prilega postmodernemu subjektu, saj učenec lahko prevzame identiteto ustvarjalnega preoblikovalca literature [...], kar spodbuja razumevanje literature. Ustvarjalno branje predpostavlja razumevanje vsebine, avtorjevega odnosa do upovedanega, sposobnost čustvenega vživljanja v opisane književne položaje in okoliščine ter sposobnost vrednotenja in ustvarjalne sinteze“. (Žbogar 2013: 109.)

„Kreativno branje razvija literarno senzibilnost, literarni okus, samostojnost in ustvarjalni odnos do književnosti.“ (Blažič 1992: 26, po Žbogar 2013: 19.)

Branje Metka Kordigel glede na vrsto branih besedil in namen branja deli na pragmatično in literarno-estetsko, slednje še na evazorično (bralec se zaziblje v prijetni svet svoje domišljije) in literarno (bralec se potrudi vživeti v ustvarjalni svet avtorjeve domišljije) (Kordigel 1992: 76—77). Za Krakar Voglovo je literarno branje poleg sposobnosti literarnega raziskovanja in sposobnosti ustvarjalnega pisanja ena od književnih sposobnosti. Kakovostno literarno branje pojmuje kot ustvarjalno branje.

Literarno branje je „dejavnost, ki spodbuja kompleksne procese doživljanja, razumevanja in vrednotenja specifičnih lastnosti besedne umetnosti“ (Krakar Vogel 2004: 40—41). Te tri spoznavno-sprejemne stopnje recepcijska estetika in teorija bralčevega odziva imenuje procese/stopnje sprejemanja literature ali tudi stopnje branja.

Doživljanje je opredeljeno

kot prvotno, subjektivno in celostno dojemanje oz. bralčevo subjektivno opomenjanje literarnega besedila pri prvem branju. Na tej stopnji bralec spontano zazna, občuti, si predstavlja, razume zanj pomembne oz. opazne sestavine besedila, druge, ki se ne prilegajo njegovi shemi, pa prezre in pogosto kot odgovor na notranje vprašanje *Mi je všeč?* izreče prvo pritrdilno ali odklonilno mnenje. To je stopnja, ki bi jo zaradi neposrednega stika z besedilom po Kolbu imenovali tudi bralčeva konkretna izkušnja. Odvisna je od bralčeve poprejšnje medbesedilne izkušenosti in drugih dejavnikov v njegovi osebnostni strukturi, pa tudi od zunanje senzibilizacije bralca, ki je odvisna od spodbud okolja. (Krakar Vogel 2004: 41—42.)

Dobro je, da učenec svoje doživljanje branja ubesedi, primerni so „subjektivno opisovanje, označevanje, tudi pripoved, predstavitev“ (Krakar Vogel 2004: 42).

Razumevanje „pomeni zavestno bralčevo tvorjenje pomena besedila z intelektualnimi procesi, ki sodelujejo pri nadaljnjem poglobljanju v besedilo (pri drugem oz. vsakem nadaljnjem branju)“ (prav tam). Vključuje razumevanje bistva sporočila, ki se lahko kaže s povzemanjem in prevajanjem, zraven pa še analizo in sintezo. „Pri teh dejavnostih bralec ozavešča sestavine besedila, ki jih opazi pri prvem branju, in v dialogu z besedilom (in drugimi bralci) odkriva še druge, ki so ostale prezrte. [...] Bralec [...] opazuje in razčlenjuje besedilo in svoje branje, korigira ali potrjuje svoje prvotno dojemanje. Pozorneje dojema tudi estetske sestavine besedila, ki so pri prvem branju v ozadju na račun vsebine.“ (42.) Učence se na tej stopnji, ki zahteva večji miselni napor kot spontano doživljanje, spodbuja k nekaterim dejavnostim, to so „razumevanje bistva (povzemanje, obnavljanje, prevajanje, predvidevanje), analiza elementov, odnosov, struktur, sinteza“ (Krakar Vogel 2004: 43). Pri tem je treba uporabljati določeno mero književnega znanja.

Razumevanje se izrazi z razlaganjem in utemeljevanjem, pa tudi s pripovedovanjem/povzemanjem s komentiranjem/pojasnjevanjem (prav tam).

Vrednotenje je najvišja stopnja spoznavanja, ko si bralec zastavlja vprašanja „Kaj o besedilu zdaj vem, kako ga dojemam po temeljitejšem vpogledu, v primerjavi z drugimi besedili? Zakaj mi je/ni besedilo všeč, kaj v njem izpolnjuje moja pričakovanja, me prepričuje o njegovi umetniški vrednosti? Kako sem se dokopal do teh spoznanj?“ (43) Svoje vrednotenje bralec ubesedi z razlaganjem in utemeljevanjem.

Druge ustvarjalne dejavnosti

Ustvarjalno izražanje je lahko tvorjenje metabesedil (zgoraj naštetih oblik ubeseditev doživljanja, razumevanja in vrednotenja, pri njih gre za opis ali interpretacijo literarnega

dela), lahko pa tudi tvorjenje ustvarjalnih in poustvarjalnih besedil. Ustvarjalno pisanje je sposobnost pisanja takih besedil, „ki dano predlogo ustvarjalno nadgrajujejo, ali prenašajo vsebino (like, dogodke, kronotop, cele odlomke), ali posnemajo [...], ali pa na podlagi bralne izkušnosti in drugih dejavnikov ustvarjajo novo izvirno samostojno besedilo“ (Krakar Vogel 2014: 45), pri književnem pouku je nadstandard.

Mileva Blažič loči med poustvarjalnim in ustvarjalnim pisanjem ter kritičnim pisanjem. „Poustvarjalno pisanje je reproduktivna ustvarjalnost, kreativna predelava informacij; ustvarjalno pisanje pa produktivna dejavnost [...], kar zahteva miselno svobodo in sproščenost oz. fluentnost, to je sposobnost tekočega govorjenja, naštevanja besed, odkrivanja idej za rešitev problema, izvirnost“ (Žbogar 2013: 110).

Sposobnost literarnega raziskovanja spodbujajo nekateri gimnazijski programi, sistematično pa na univerzitetni stopnji študija književnosti (prav tam).

3.4 BRALNI RAZVOJ PO APPELEYARDU

Naloga se ukvarja z branjem odraslih bralcev, ki berejo v svojem prostem času in se združujejo v bralne skupine. Ti bralci izbrana besedila po navadi preberejo enkrat. K boljšemu razumevanju njihovega branja lahko pomaga Appleyardova teorija o bralnem razvoju.

J. A. Appleyard se ne ukvarja s samim dejanjem branja, ampak bolj specifično z našim sprejemanjem fikcijskega oziroma zgodb, tu gre lahko tudi za poslušanje. Miha Mazzini v svoji povedno naslovljeni knjigi *Rojeni za zgodbe* piše o tem, kako blizu so nam zgodbe in pripovedovanje. Že naši spomini so predelane verzije oziroma zgodbe o resničnih dogodkih. Ko govorimo o sebi, si pravzaprav izmišljujemo zgodbo „kdo in kaj smo, kaj se je zgodilo in zakaj počnemo tisto, kar počnemo“ (Mazzini 2012: 90). „Zgodbe so vezivo skupnosti in tudi vera je vrsta zgodb, saj 'religio' pomeni združevati.“ (Prav tam.)

Appleyard predstavi razvoj bralca od otroka do poznih let. Napravil je številne intervjuje z bralci in vključil spoznanja razvojne psihologije, med drugim Piageta in Eriksona ter Junga, pa tudi literarne teorije, predvsem recepcijske estetike. Branje po Iserju, Rosenblattovi in Hollandu razume kot srečanje med bralcem in literarnim delom v času in prostoru. Zgodba ni popolnoma identična literarnemu delu, niti ni bralčev popolnoma edinstven odziv na literarno delo; je dogodek, ki izvira tako iz besedila kot tudi iz bralčeve osebnosti in njegovih izkušenj. Avtor je v skladu s posebnim družbenim in literarnim kodom, ki mu pripadata oba z bralcem

– če ne gre za delo iz drugega kulturnega okolja ali dobe – besedilo organiziral z nekim pričakovanjem do bralca. Prav tako s svojimi pričakovanji, pridobljenimi z življenjskimi in bralnimi izkušnjami, k besedilu pristopa bralec, besedilo pa ta pričakovanja potrdi ali pa ne (Appleyard 1991: 9—10).

Appleyard loči pet razvojnih faz, to so igrivi bralec, junaški bralec, razmišljujoči bralec, bralec interpret in pragmatični bralec. Faze si sledijo po vrsti, ni nujno, da vsak bralec „preraste“ začetne, faza bralca interpreta je značilna za študente književnosti, v odraslosti pa je možno prehajanje med fazami.

3.4.1 Igrivi bralec

Igrivi bralec še ne bere sam, ampak mu berejo in pripovedujejo pravljice drugi. Majhen otrok še ne more razločevati med notranjim in zunanjim svetom, tako tudi ni meje med svetom zgodb in dejanskim svetom. Značilna je osebna zavzetost za dogajanje in čustvena udeležba, branje otroka popelje v čaroben svet in v njem postane del dogajanja, ki ni omejeno z analitičnim mišljenjem (Appleyard 1991: 35). Faza je pomemben del odraščanja, ker se v njej otrok nauči varno vstopati v svet domišljije in pridobi samozavest za igro v njem. Na koncu tega obdobja se otrok nauči tudi razločevati med domišljijским in dejanskim (Appleyard 1991: 49—51).

3.4.2 Junaški bralec

Obdobje junaškega bralca je zaznamovano z odhodom v šolo in potrebo po zbiranju in organiziranju informacij o svetu in o tem, kako deluje ter o bralčevi vlogi v njem (Appleyard 1991: 59). Junaški bralec bere zaradi dveh razlogov. Po eni strani želi čim več zvedeti o svetu, ki ga obdaja in zato bere poučne knjige o naravi, živalih, poklicih in o delovanju stvari. Bere pa tudi zaradi zadovoljstva, ki ga občuti, ko se prestavi v drug svet z osrednjim likom, ki z lastno sposobnostjo in močjo rešuje probleme. Torej bere razne pustolovščine: pravljice, basni, zgodovinske, kriminalne povesti. Priljubljene so obsežne serije knjig, napisanih po istem vzorcu, kjer je poudarek na številnih dogodkih, ki poganjajo zgodbo. V različnih zgodbah bralec vedno znova dobi potrdilo, da se v svetu, polnem številnih problemov, da zmagati, kar je pomembno tudi za njegovo lastno življenje. Gre še za naiven svet, kjer sta dobro in zlo ločena, liki so črno-beli in je konec vedno srečen.

3.4.3 Razmišljujoči bralec

Razmišljujoči bralec je najstnik, ki sveta ne vidi več povsem črno-belo. Pri branju mu je pomembno predvsem troje. Branje se mu zdi vredno, če je čustveno vpleten in se počuti udeleženega v zgodbi ter se lahko identificira z likom/liko, če je zgodba realistična in če ga pripravi k razmišljanju. Zgodbe govorijo o spolnosti, smrti, grehu, predsodkih, dobro in zlo nista več jasno ločena (Appleyard 1991: 100).

Bolj od dogajanja postanejo bralcu pomembni liki, s katerimi se identificira, bodisi s tistimi, ki jim je podoben ali s tistimi, ki jim želi biti podoben (106). V zgodbi išče resnico, se pravi realističen prikaz sveta, ki ga je navajen ali pa resnice in ideje, ki bi jih lahko sprejel za svoje. Bere o bolj temnih vidikih sveta, kot so hude bolezni, invalidnost, smrt, nasilje ... Zanimajo ga zgodbe, kjer je prisotno zavedanje, da se lahko človeško prizadevanje konča s katastrofo, čeprav so konci še vedno vsaj spravljeni, če že ne srečni (Appleyard 1991: 109). Razmišljujoči bralec razmišlja o likih, njihovih motivih in čustvih in o tem, v kolikšni meri se njegovi lastni motivi in čustva skladajo z njimi. O likih govori kot o resničnih osebah. Lahko razmišlja o pomenu zgodbe in o tem, kaj je avtor želel povedati. Pri interpretaciji želi en konkreten odgovor, ki je po njegovem znan avtorju in literarnim avtoritetam (111—112).

3.4.4 Bralec interpret

Bralec interpret je študent literature in kasneje literarni teoretik ali profesor. Zgodbe ne vidi kot direktno izkušnjo domišljjskega sveta, ampak pristopa k branju literarnega dela z zavedanjem, da ga je nekdo napisal in je zanj besedilo problem, ki potrebuje rešitev (121). Za druge bralce je besedilo pogosto skoraj prozorno, zgolj eden od možnih medijev, ki jim posreduje zgodbo – zgodbo je možno tudi poslušati. Bralci zares vidijo le like in njihova dejanja ter prikazan svet (127—128). Za to fazo pa je značilno spoznanje o pomenu avtorjeve intence in različnih možnosti interpretacije, pogosto povezano z ugotovitvijo, da različni bralci isto besedilo lahko razumejo povsem različno.

Višje ravni šolanja prinesejo spoznanje o obstoju različnih, pogosto enakovrednih resnic in teorij ter dvom v razmejevanje med prav in narobe. Bralec interpret upošteva različne teoretične pristope k literaturi, odvisno od študija in učiteljev. Veljavnost interpretacije bralec dokazuje s primeri iz besedila. Zaradi spoznanja o relativnosti bralca interpretira pogosto privlačita ironija in satira (152—153). Za razliko od drugih faz ta ni tako univerzalna, je ena od možnih razvojnih poti do odraslega bralca.

3.4.5 Pragmatični bralec

Odrasli bralec je pragmatični bralec. Lahko bere podobno kot v prejšnjih fazah: se umakne v drug svet, občuduje lepoto, se izzove z novimi izkušnjami in vrednoti resničnost prikazane izkušnje ali pa se potolaži s podobami modrosti. Glavna razlika je v tem, da se odrasli na podlagi nabranih življenjskih in bralnih izkušenj zaveda načina svojega branja in po potrebi izbira najprimernejšega (15). Appleyard govori o treh najpogostejših razlogih za branje pri odraslih, in sicer odrasli bralec bere, da se umakne od vsakdanjih problemov, da se bolj zaveda sveta okrog sebe in da odkriva podobe, ki imajo posebno moč v njegovem svetu (163).

3.4.6 Branje kot umik

Branje eskapistične literature, ki je značilna za branje kot umik, je pogosto povezano z opravičevanjem zaradi branja literature, ki velja za manj kakovostno. Bralci take literature se želijo odmakniti od vsakdanjih problemov, prav tako pa tudi od zahtevnejše literature, ki bi od njih zahtevala preveliko miselno in včasih tudi čustveno udeležbo. Nočejo zgodb, ki obravnavajo življenjske probleme z zapletenimi pripovednimi postopki, ironično perspektivo, nezanesljivim pripovedovalcem in brez jasne razrešitve, ker so potem tudi ti problemi preveč nerešljivi, tako kot njihovi lastni (Appleyard 1991: 165). Želijo si večje dostopnosti, enostavne tehnike, napetih zgodb, ki jim je lahko slediti in imajo srečen konec. Z branjem lahko med drugim varno izživijo potlačene želje in strahove. Opisane zgodbe sledijo podobni strukturi kot pustolovske zgodbe pri junaškem bralcu, le da so tu liki bolj zapleteni in so prisotne drugačne teme, kot so poroka, kariera, družina, vojna, zločin in podobno (167). Tudi tu so pogoste serije knjig.

Bralci, ki predvsem težijo po umiku, to lahko počnejo na dva načina. Nekateri želijo omejiti svoje zavedanje in udeležbo v procesu branja, drugi pa želijo bogatejšo bralno izkušnjo. Prvi se nočejo preveč čustveno udeležiti, berejo, da se zamotijo in da pobegnejo od samozavedanja. Po navadi berejo veliko, na primer razne kriminalne ali ljubezenske serije romanov, hitro pozabijo prebrano in rabijo vedno več, tako da lahko govorimo celo o vrsti odvisnosti. Bralci, ki želijo obogatiti svoje zavedanje, pa občutijo pozitivni učinek domišljjskega sveta, želijo biti vpleteni z liki in situacijami, o katerih berejo, skozi branje se lahko bolje spoznajo in obogatijo svojo izkušnjo. Taki bralci se v procesu branja bolj umaknejo od dejanskega sveta in lahko tovrstni pristop k branju (osebna udeležba, čustveni pristop, uporaba domišljije) prinesejo tudi k zahtevnejši literaturi (169).

3.4.7 Iskanje resnice

Ti bralci iščejo modrost, upajo, da bodo z branjem dobili boljši vpogled v svet in v svoje življenje, želijo obogatiti svoje zavedanje sveta, ki jih obdaja (171). Želijo odgovore na vprašanja „Kaj se je zares zgodilo? Zakaj se je to zgodilo? Kaj to, kar se je zgodilo, pomeni?“ (174). Tovrstno branje je miselno in čustveno zahtevno, tudi ni vedno prijetno v zgodbah razbirati resnice o sebi. Za razliko od najstnikov se sicer zavedajo pluralnosti resnic in obenem nezmožnosti, da bi človek prišel do končnih odgovorov. Bralci, posebno starejši, vedno bolj čutijo, da je razbiranje resnic v literarnem delu v enaki meri rezultat lastne pridobljene modrosti, kot tiste, ki jo je želel deliti avtor. Za take bralce naj bi bila značilna večja strpnost, odprtost za izkušnjo drugega in zavedanje meja svojega znanja.

3.4.8 Odkrivanje podob s posebnim pomenom za bralca

Odrasli bralci z branjem zbirajo „osebno antologijo podob – knjig, likov, scen, fraz, metafor, besed – ki imajo moč in pomen“ zanje (Appleyard 1991: 182). Gre za to, da se posebno starejši ljudje večkrat spominjajo zgodb oziroma cenijo zgodbe, ki vsebujejo za njih pomembne resnice. Take zgodbe delujejo kot scenariji, v katerih se združujejo pomembnejše teme nekega življenja. Na primer za moškega, ki je vse življenje velikodušno skrbel za svojo družino in širšo skupnost, ima posebej pomenljiv pomen zgodba o tem, da tisto, kar daš, tudi dobiš nazaj (182—183). Take resnice pogosto želijo deliti z drugimi (zapuščina).

Posebej za starost je pogosta težnja po pregledu življenja in vračanju v spomine, ki pretekle izkušnje in morebitne nerešene zadeve postavita v perspektivo, to pa nazadnje lahko prinese sprejemanje lastnega življenja, kakršno je že bilo.

Taki bralci pogosto izbirajo komične zgodbe, na primer Shakespearove komedije, ki „slavijo moč domišljije, da dvigne človeško izkušnjo nad meje časa in prostora in transformira ljudi v zaželeno podobe, ki jih imajo o njih“ (188). Tema sta povezovanje in sprava posameznikov z drugimi v nek urejen družbeni red. Po navadi opisujejo odnose med ljudmi in različne vloge posameznikov v družbi, lahko družinske, politične ali spolne, odnosi ali vloge so na začetku ogroženi, a te omejitve premagajo oziroma spremenijo, spremembe pa se proslavijo s srečnim koncem. „Komedijska nas spomni, da se branje začne kot družabna dejavnost, kot iniciacija v družbo in v skupno vizijo življenja ter sveta, ki se lahko spremeni z močjo naše domišljije ter da se bralec spreminja in razvija odvisno od osebnostnega razvoja in kulture, ki ga obdaja.“ (Appleyard 1991: 190.)

Pričakujemo lahko, da v bralnih skupinah sodelujejo pragmatični bralci, seveda ne tisti, ki težijo k čim manjšemu samozavedanju in se v knjige umaknejo od razmišljanja. Poleg pragmatičnih bralcev lahko pričakujemo tudi razmišljujoče bralce, morda še interprete. Bralci se v skupine povezujejo verjetno zaradi neke vedoželjnosti, želijo biti spodbujeni k razmišljanju o temah, da se lahko o njih pogovarjajo. Glede na pripravljenost pogovora z drugimi pričakujemo tudi sprejemanje različnih interpretacij in mnenj.

4 RAZISKAVA

Pri načrtovanju naloge sem oblikovala štiri delovne hipoteze.

1. Udeležencem bralnih skupin je pomembnejše druženje kot branje.
2. Pri branju se udeleženci predvsem odzivajo doživljajsko, manj pa kritično in ustvarjalno. Delež slednjega bi se povečal ob drugačni metodi.
3. V bralnih skupinah prevladuje metoda pogovora, ki ga voditelj usmerja, udeleženci pa sodelujejo s svojimi bralnimi izkušnjami.
4. V bralnih skupinah se bere predvsem prozna dela, romane; kvalitetna in komunikativnejša literarna dela, prevladujejo dela svetovne književnosti.

Anketo sem intenzivneje izvajala od 20. 6. 2016 do 3. 7. 2016, sem pa nato odgovore sprejemala še do 11. 8. 2016, spletno in terensko. Uporabljala sem spletno aplikacijo EnKlikAnketa oziroma 1KA, ki omogoča enostavno analizo rezultatov in izdelavo grafov, čeprav je bilo potrebno nekaj podatkov vnesti v aplikacijo in precej analize na roke. Sodelovalo je 20 voditeljev in 44 udeležencev. Anketna vprašalnika sta bila daljša, kar je bil verjetno razlog, da niso vsi odgovorili na vsa vprašanja. Pri posameznih vprašanjih je zato navedeno število veljavnih odgovorov.

Z raziskovanjem delovanja bralnih skupin v MKL sem izpeljala kvalitativno empirično raziskavo, in sicer študijo primera.

Vprašanja so nastajala ob prebiranju literature o branju in bralnih skupinah, pa tudi pri samem delu v knjižnici in v bralnih skupinah, ko sem se z bralci lahko pogovarjala o njihovih bralnih izkušnjah, z voditelji pa o njihovih izkušnjah vodenja in načrtovanja dela. V anketi so voditelji odgovarjali na 29, udeleženci pa na 22 vprašanj. Vprašanja so bila lahko zaprta, kjer so obkrožili po enega ali več odgovorov. Če je bilo možnih odgovorov več, je bila ponujena tudi možnost za odprti odgovor drugo. Večina vprašanj je zahtevala označevanje stopnje strinjanja z odgovorom (sploh se ne strinjam, se ne strinjam, se niti ne strinjam niti strinjam, se strinjam in povsem se strinjam), stopnjo zadovoljstva z nečim (zelo nezadovoljen, nezadovoljen, niti niti, zadovoljen, zelo zadovoljen) in pogostost nekega pojava (nikoli, redko, včasih, pogosto, vedno). Tudi pri teh vprašanjih je bila ponujena možnost drugo. Udeleženci so odgovarjali še na 4 odprta vprašanja, takih so imeli voditelji 7.

S pomočjo izbranih vprašanj sem želela čim bolj opisati delovanje bralnih skupin, predvsem samo branje, način dela in merila za izbiranje literarnih del. Vse to sem želela opisati tako s perspektive udeležencev kot tudi voditeljev bralnih skupin.

Eno skupino v MKL vodim skupaj s sovoditeljico, udeležila pa sem se srečanj še štirih, na enem od njih sem sodelovala pri vodenju. Udeležencem teh skupin sem anketo razdelila osebno, pri ostalih pa sem za sodelovanje in posredovanje pri udeležencih srečanj njihovih skupin prosila voditelje.

V MKL deluje 20 bralnih skupin, v anketi je sodelovalo tudi 20 voditeljev (71 %) od 28. Nekatere skupine imajo namreč več voditeljev. Anketa je s sodelujočimi voditelji zajela 15 skupin (75 %). Skupine, ki niso bile zajete so: Knjižnica Grba (Bralna čajanka), Knjižnica Rudnik (zBiRALCI zgodb), Knjižnica Šiška (Razpletanja zgodb), Knjižnica Škofljica (Bralna skupina za vzgojo) in Knjižnica Škofljica (Bralna čajanka). Glede na rezultate raziskave v povprečju hodi v teh 15 skupin skupno 94 udeležencev. Povprečno naj bi torej v vsako skupino hodilo 6 udeležencev. Če privzamemo, da se srečanj 20 skupin udeležuje 94+30 ljudi, predstavlja 44 sodelujočih v raziskavi 35 % vseh, ki se udeležujejo srečanj bralnih skupin, pri tem lahko posamezniki hodijo na srečanja različnih skupin. V raziskavi so sodelovali udeleženci 17 bralnih skupin (85 %).

V analizi se za izraz bralna skupina uporablja kratica BS.



Grafikon 1: Udeležba na srečanjih BS v MKL (udeleženci)

4.1 MOTIVACIJA ZA OBISKOVANJE SREČANJ BRALNIH SKUPIN

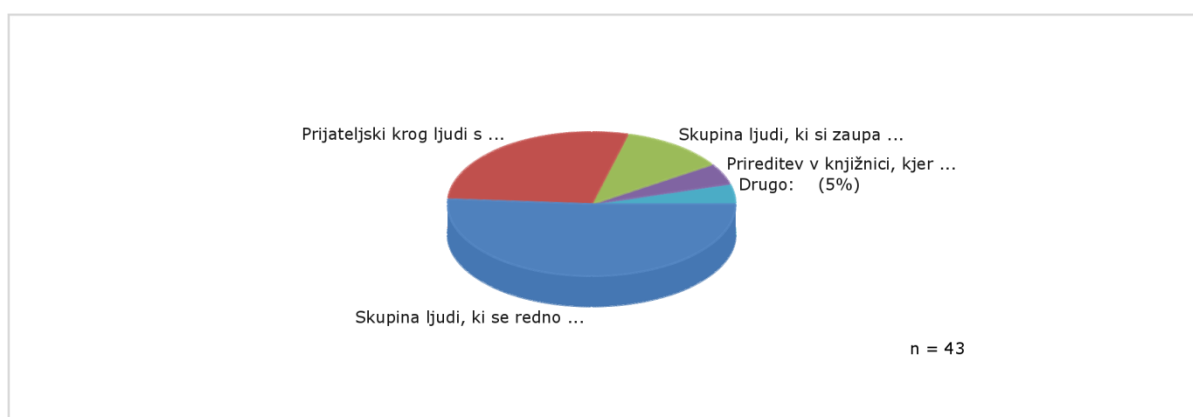
4.1.1 Definicija bralne skupine

Najprej si je bilo potrebno pogledati, kako si udeleženci in voditelji sploh predstavljajo BS, da bi videli, kaj jih k njim pritegne.

Prvo vprašanje tako za udeležence kot za voditelje BS je spraševalo po tem, kaj je zanje bralna skupina. Odgovarjalo je 20 voditeljev in 43 udeležencev. V obeh skupinah vprašanih je prevladoval odgovor *Skupina ljudi, ki se redno srečuje in se pogovarja o izbrani knjigi ali temi*. Tako je odgovorilo 14, torej večina voditeljev (70 %) in 22 udeležencev (50 %), na

drugem mestu je odgovor *Prijateljski krog ljudi s podobnimi interesi, ki se redno srečuje in se skozi pogovor o raznih temah, po navadi ob prebiranju knjig, medsebojno bogati*. Tako menijo 4 voditelji (20 %) in kar 12 udeležencev (27 %). Sledi odgovor *Skupina ljudi, ki si zaupa svoje življenjske izkušnje in probleme ter si izmenjuje predloge o knjigah, ki lahko pomagajo pri reševanju vsakodnevnih težav*. Tako vidita bralno skupino še zadnja dva voditelja (10 %) in 5 udeležencev (11 %). Za dva udeleženca (5 %) je BS *Prireditel v knjižnici, kjer se posluša predstavitev izbrane knjige ali teme*. Dva udeleženca pa sta izbrala možnost *Drugo*, za enega je tako BS *skupina ljudi, ki mi je pomagala (ponovno) najti pot do moje najboljše prijateljice knjige*, za drugega pa *skupina ljudi, ki se mesečno srečuje in pogovarja o novostih na knjižnem trgu od slikanic do nagrajenih literarnih del*.

Dve tretjini voditeljev in polovica udeležencev BS je izbralo bolj splošno definicijo BS. 17 udeležencev (38 %) in 6 voditeljev (30 %) pa je izbralo tako definicijo BS, ki poudarja element druženja in medsebojnega bogatenja ter pomoči. Dva udeleženca izpostavljata predvsem branje in seznanjanje s knjigami.



Grafikon 2: Definicija BS (udeleženci)



Grafikon 3: Definicija BS (voditelji)

4.1.2 Cilji pri oblikovanju bralnih skupin

Poglejmo si še, kakšne cilje so imeli pri oblikovanju BS voditelji. Po tem je spraševalo peto vprašanje, ki je ponujalo odprt odgovor. Odgovorilo je 17 voditeljev.

Večina odgovorov je vezanih na to, kakšno dejavnost so voditelji želeli ponuditi obiskovalcem. Tako je odgovorilo 15 (88 %) voditeljev. Želeli so oblikovati tako dejavnost, ki

- obiskovalcem nudi priložnost za pogovor o različnih temah (9 ali 53 % voditeljev): *pogovor o življenjskih temah; diskusija; pogovor o literaturi in v povezavi z njo o živi družbeni realnosti; pridobiti zainteresirane mlade za pogovor o knjigah in različnih temah; ponuditi redna srečanja, na katerih delimo doživljanja ob prebranih knjigah; pogovor o temah, ki jih lahko prepoznamo v knjigah; izmenjava različnih mnenj o isti vsebini v povezavi z intimnimi (osebnimi) izkušnjami; pogovori o knjigah; dati bralkam in bralcem možnost, da se pogovarjajo o prebranem, da lahko povejo, kako so dela doživeli, da slišijo, kako so jih doživeli drugi; oblikovati prijetno skupino, kjer se bodo ljudje počutili varno, da bodo izražali svoje mnenje;*
- spodbuja branje in spoznavanje literature (4 ali 23 % voditeljev): *branje; branje zanimivih, raznolikih, kakovostnih knjig s področja literature (romani, kratke zgodbe, poezija); izmenjava predlogov in idej za branje, analiza literarnih del; pred 12 leti: dodatna možnost promocije branja za mladostnike, čeprav so se srečanj od začetka udeleževali predvsem odrasli;*
- spodbuja druženje: *srečevanje; da bi nekajkrat na mesec preživeli prijetno druženje ob knjigah ali drugih temah; in*
- je obiskovalcem všeč: *lepo preživeli čas; bodo ljudje radi prihajali.*

Dve skupini potekata v tujem jeziku, zato sta med cilji tudi *podajanje literarnega in jezikovnega znanja in z udeleženci vaditi branje in razumevanje tujega jezika.*

Nekdo je imel za cilj *kompatibilnost članov* in nekdo, ki je verjetno začel sodelovati v že obstoječi skupini *da skupina ne razpade, da ohranim skupino v neki meri, na drugi strani pa sem želel pogovor v skupini narediti bolj mehak in strasten, pa tudi, da bolj prepoznam skupino v naslovu.*

Dvema voditeljema je bilo pri oblikovanju skupine pomembno predvsem kakšne izkušnje bosta pridobila, odgovora sta *pridobivanje novih izkušenj in da preizkusim svoje „facilitatorske“ sposobnosti ter vidim odziv skupine na pripravljeno temo.*

Vidimo, da so si voditelji želeli oblikovati predvsem takšne BS, ki udeležencem omogočajo pogovor o različnih temah in obenem spodbujajo branje.

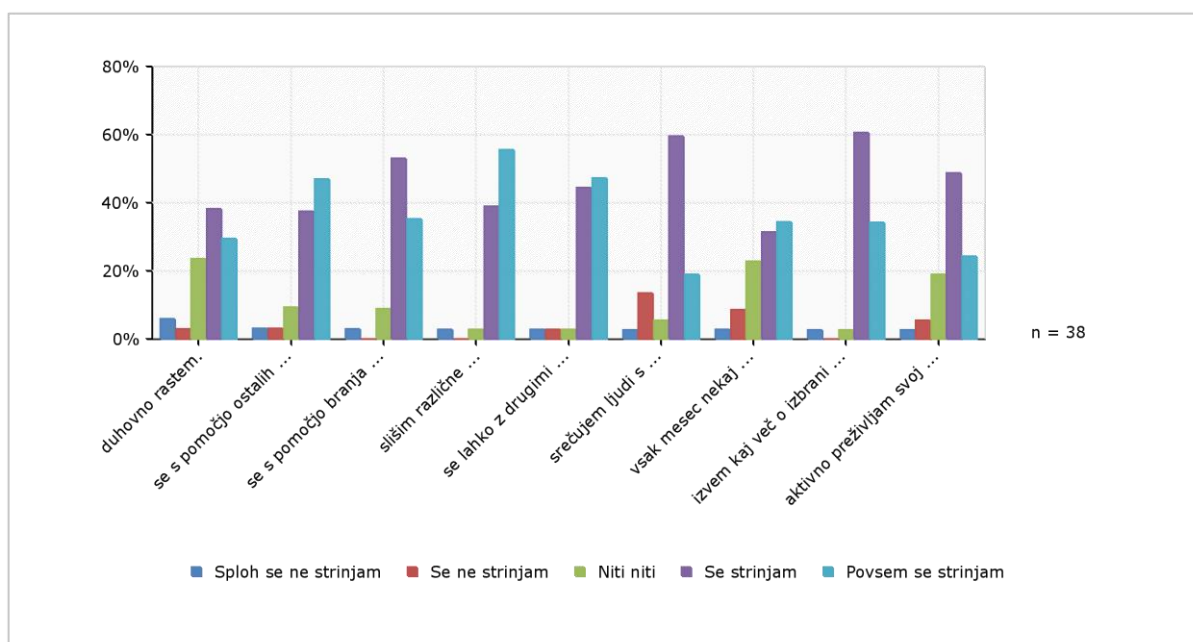
4.1.3 Razlogi za udeleževanje srečanj

Tretje vprašanje je udeležence spraševalo po njihovih razlogih za udeleževanje srečanj BS. Odgovorilo je 38 vprašanih.

Le za odtenek so prevladovali odgovori, ki poudarjajo druženje udeležencev, v povprečju je izbira odgovora, ki vključuje druženje le za 2 % bolj pogosta, kot izbira odgovora, ki vključuje branje brez druženja. Odgovori, ki vključujejo druženje so: *srečujem ljudi s podobnimi interesi*, izbralo ga je 29 vprašanih (76 %), *se lahko z drugimi pogovarjam o skupni temi* je izbralo 33 udeležencev (87 %) in *slišim različne poglede na skupno temo* 34 udeležencev (89 %) ter *se s pomočjo ostalih članov skupine naučim česa novega*, kar je izbralo 27 vprašanih (71 %). V povprečju se z odgovori, ki vključujejo element druženja strinja 80 % vprašanih, medtem ko se jih 8% ne strinja.

Poudarek na branju predvidevajo naslednji odgovori. 36 (95 %) vprašanih je izbralo odgovor *izvem kaj več o izbrani knjigi ali temi*, 30 (79 %) jih je izbralo *se s pomočjo branja naučim česa novega* in 23 vprašanih (60 %) *vsak mesec nekaj preberem*. V povprečju se z odgovori, ki vključujejo element branja torej strinja 78 % vprašanih, medtem ko se jih 6 % ne strinja.

Dodatna odgovora *aktivno preživljam svoj prosti čas* in *duhovno rastem* pa je izbralo 27 (75 %) in 23 (60 %) udeležencev.



Grafikon 4: Razlogi za udeležbo na srečanjih BS (udeleženci)

Dvajseto vprašanje udeležence sprašuje, kaj so pridobili z udeležbo na srečanjih BS. Vprašanje ponuja odprti odgovor. Na vprašanje je odgovorilo 33 vprašanih.

Predvsem druženje poudarja 12 udeležencev (36 %).

- Širino v razmišljanju, strpnost pri poslušanju drugih.
- Spoznala sem nove ljudi, različnih znanj, izobrazb, pogledov. Vsem je bilo eno, da radi beremo in se pogovorimo širše in primerjamo tudi s sedanjim časom.
- Boljše poznavanje starejše generacije, večkrat me je presenetila odprtost. Dodatna aktivnost, ki mi vedno da energijo in kjer se dobro počutim in sem sprejeta.
- Nova poznanstva, veselost druženja, nova znanja in poglede na določene teme.
- Nova poznanstva, izkušnje, prijetno druženje in seznanjenje z zanimivimi temami.
- Sproščenost v skupini.
- Prijetno druženje.
- Vsebinsko bogate urice druženja.
- Seznanitev z mnenji drugih.
- Spoznanje, da ljudje različno gledamo na svet in iste dogodke ali osebe različno razumemo in vrednotimo.
- Izredno prijetno mesečno druženje z že poznanimi bralkami ter različne poglede na izbrano tematiko (knjigo), tudi medgeneracijsko.

- *Spoznanje, da se srečamo z istimi nameni in spoštovanjem do ustvarjanja*

10 udeležencev (30 %) v odgovorih povezuje druženje in branje.

- *Spodbudo za branje drugih knjig; vpogled v to, kako prebrano razumejo drugi; odnos starejših do življenjskih in družbenih situacij.*
- *Branje zanimivih knjig, druženje, koristna raba prostega časa, bogatitev besednega zaklada.*
- *Možnost pogovora o izbrani tematiki in branje knjig, ki jih sama ne bi izbrala – kar je pozitivno.*
- *Prijetno druženje z zanimivimi bralci, nova spoznanja, zanimivi pogovori, dobri namigi za naslove knjig ...*
- *Dodatne informacije o izbranih temah, raznolikost mnenj, osebno obogatitev z branjem, spoznavanjem avtorjev, doprinos k osebni kvaliteti življenja.*
- *Spodbudo za več prebranih knjig, nov uvid v odnose med ljudmi, nov uvid v svoje življenje.*
- *Vpogled v novosti na knjižnem trgu, izmenjava mnenj o literarnih delih, spodbuda za branje kvalitetnih literarnih del in nenazadnje druženje z drugimi razgledanimi udeleženci srečanj.*
- *Drugačen pogled na prebrano delo, zavedanje, kako knjiga govori vsakemu drugače, kako smo si različni, pa vendar v želji po branju podobni.*
- *Družbo, ki ima rada knjige.*
- *Priporočila za branje zelo zanimivih knjig, zanimive misli drugih udeležencev ob prebranem.*

Sledijo še odgovori, ki poudarjajo branje in knjige. Tako je odgovorilo 6 udeležencev (18 %).

- *Vpogled v literaturo za otroke, mladostnike in starejše.*
- *Ponovno srečevanje z mojo najboljšo prijateljico – knjigo.*
- *Udeležba je posledica mojega načina življenja – berem od majhnega; sicer pa mi to pomeni bogatitev življenja.*
- *Vpogled v nove knjižne svetove.*
- *Drugačen način branja, bolj poglobljeno.*
- *Disciplino pri branju, urjenje komunikacije v angleščini.*

Še nekaj malo drugačnih odgovorov.

- *Spoznanje, kako se znajdem na takih srečanjih.*
- *Širino razmišljanj.*
- *Nove izkušnje.*
- *Kakšno informacijo o stvareh, ki jih prej nisem poznala.*
- *Predvsem sem izboljšal moje znanje angleščine, zlasti glasno govorjenje pred ljudmi, tako da se mi ne zatika več tako pogosto.*

Vidimo lahko, da obiskovalci srečanj BS cenijo predvsem možnost pogovora in izmenjave mnenj, torej vsebinsko bogatega druženja, kjer je vsem skupno zanimanje za knjige in branje.

4.1.4 Predlogi udeležencev za spremembe na srečanjih

Enaindvajseto vprašanje je udeležence spraševalo, kaj bi želeli spremeniti v bralnih skupinah. Odgovorilo 28 vprašanih.

11 udeležencev (39 %) ne bi spremenilo ničesar, 4 ob tem izpostavljajo, da se jim vse zdi v redu (*je čisto v redu; je ok; ker se Darja vedno zelo dobro pripravi; meni je vse ok, samo škoda, da se knjižnica seli na novo lokacijo*), v eni skupini so že spremenili željeno (*smo se že dogovorili za manjšo spremembo termina – malce kasnejšo uro začetka srečanj*), nekdo pa preprosto nima predlogov.

Trije si želijo večjega števila sogovornikov (*želim si predvsem večji krog bralcev; samo večje število udeležencev; želela bi več sogovornikov, sicer pa ne kaj dosti, vsaka skupina ima svoj čar*), dva pa bi omejila čas vsakega govornika, da bi lahko vsi prišli na vrsto (*morda to, da bi bil čas za izražanje stališč o vsebini približno enakomerno porazdeljen, da se vsi zvrstimo; težko reči, ker se skupina sproti izoblikuje, enkrat nas je več, drugič manj. Vsebine so tiste, ki nas družijo. Mogoče omejitev časa govora, ker nekateri izgubijo občutek za čas in pozabijo, da bi še drugi radi kaj povedali*).

Nekaj odgovorov (21 %) se veže na voditelja in organizacijo skupine. Dva bi želela spremembe pri voditeljevem načinu dela (*boljšo pripravljenost za vodenje bralne skupine; da bi morda udeleženci in ne voditeljici povedali vsebino*), eden pa bi želel drugačen sedežni red (*morda drugačno postavitve stolov. Če se voditelj vede kot moderator in manj kot vodja ali predavatelj, potem frontalna razporeditev stolov ni najbolj smiselna, daje sicer določeno*

mero varnosti, a obenem sodelujoče med sabo loči, ne omogoči pravega stika, ker si gledajo v hrbet ali se pa sploh ne vidijo). Nekdo bi želel manjši, a bolj kompakten krog udeležencev in možnost udeležbe tudi v drugih bralnih skupinah (na podlagi organiziranega obveščanja), nekdo drug pa brati le bolj kakovostne knjige brez „lahkotnih“ branj in morda čas srečanja.

Trije odgovori se vežejo na kulturo pogovora in izražanje mnenj sogovornikov (večjo strpnost; osredotočenost na tematiko; bolj konkretne in stvarne ocene, ne pa samo ovinkarjenje, da se ne bi komu zamerili), nekdo bi želel še kakšno dejavnost za popestritev (sem zadovoljna, morda še kakšen ogled knjižnice, pisateljeve domačije ali pokrajine, kjer se neka zgodba (pripoved) dogaja) in nekdo drug malo več humorja (da bi še naprej dobro funkcionirala, se uspešno izognila čerem in morda postala še bolj zabavna, več vnosa humorja).

In še zadnji odgovor je sem kar zadovoljna, če pa bodo spremembe, jih pa tudi lahko podprem, da nam popestrijo srečanja.

4.1.5 Bralne skupine in pouk slovenščine

Četrto vprašanje za udeležence BS sprašuje, če spomin na pouk književnosti kakorkoli vpliva na njihovo obiskovanje srečanj BS. Odgovorilo je 38 vprašanih.

Največ vprašanih, 27 (71 %), udeležencev pravi *Srečanj bralne skupine se udeležujem, ker tu ni šolske obravnave literarnih del. Obravnava del je odvisna od zanimanja udeležencev.* 21 (55 %) je potrdilo trditev *Po koncu šolanja je bralna skupina dobra možnost za pridobivanje znanja o književnosti.* Trditev *Učitelj/ica slovenščine me je navdušila za branje in ljubezen do branja me je pripeljala do bralne skupine* je izbralo 16 (42 %) vprašanih, jih pa kar 12 (31 %) trdi ravno nasprotno. S trditvijo *V šoli mi književnost ni vzbujala zanimanja, zdaj lahko nadoknadim zamujeno se ni strinjalo* 22 vprašanih (58 %), torej so radi brali že v šoli. Se jih pa 7 (18 %) strinja.

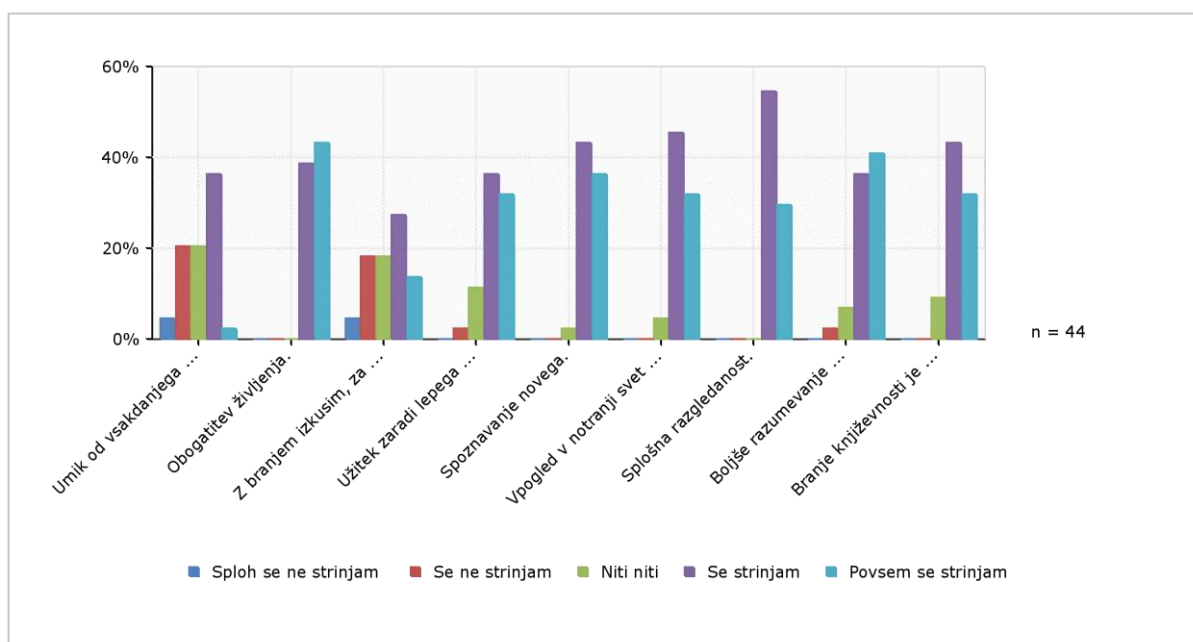
4.2 NAČINI BRANJA V BS

Poglejmo si najprej, kaj udeleženci srečanj BS radi berejo in zakaj berejo literarna dela. Peto vprašanje za udeležence je spraševalo, katera besedila najraje berejo. Odgovorilo je 41 vprašanih.

Največ, 30 (73 %) udeležencev je izbralo možnost *zahtevnejša književnost*, 21 (51 %) *strokovna besedila (povezana s službo, izobrazbo ...)*, sledi *manj zahtevna književnost (kriminalke, fantastika, ljubezenski romani ...)* z 20-imi (49 %) izbirami. Nato pa so bili 13-krat (32 %) izbrani *priročniki (duhovnost, zdravje, hobiji)* in 12-krat (41 %) še *časopisi, revije*. Pet vprašanih si je izbralo možnost *drugo*, njihovi odgovori so: *poezija; nagrajene kratke zgodbe, eseji in romani; vse, kar me zanima; vse je odvisno od razpoloženja, večji kot je repertoar, več zvem o določenih pogledih na življenje, svet, odnose; med manj zahtevnimi še posebno kriminalke*. Po pričakovanju nihče ni izbral odgovora *ne berem*.

Šesto vprašanje za udeležence je spraševalo, zakaj berejo literarna dela. Odgovorilo je 38 udeležencev.

Skoraj vsi berejo zaradi *splošne razgledanosti*, kar 37 (97 %) jih je izbralo ta odgovor in 36 (95 %) za *obogatitev življenja*. Sledi odgovor *spoznavanje novega* s 35 izbirami (92 %), 34 vprašanih (89 %) pa je izbralo še odgovora *vpogled v notranji svet literarnih oseb in posledično boljše razumevanje sebe in drugih* in *boljše razumevanje sveta, v katerem živim*. 33 vprašanih (87 %) bere, ker *je branje književnosti pomembno*, 30 (79 %) vprašanih pa ceni *užitek zaradi lepega jezika in oblike napisanega*. Kot razlog za branje je 18 (47 %) vprašanih izbralo ponujeni odgovor *z branjem izkusim, za kar sicer v življenju nimam možnosti*, 10 vprašanih (26 %) se s tem odgovorom ne strinja, 17 (45 %) jih je izbralo *umik od vsakdanjega življenja*, s slednjim pa se ne strinja 11 vprašanih (29 %). Nihče se ni odločil za možnost odprtega odgovora na to vprašanje.



Grafikon 5: Razlogi za branje literarnih del (udeleženci)

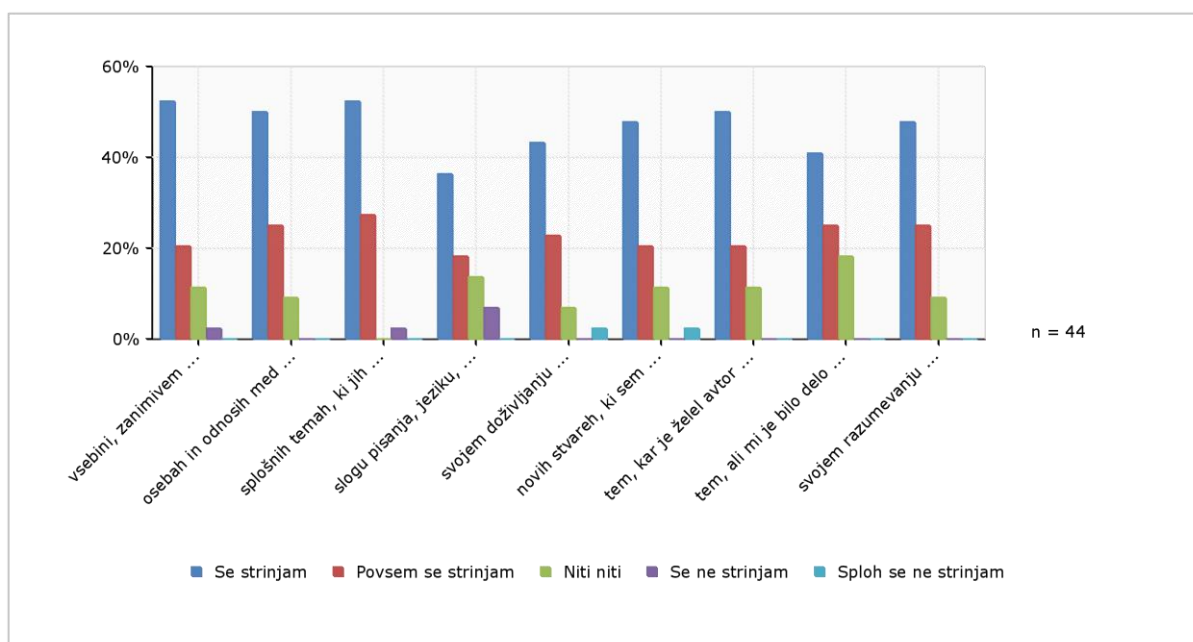
4.2.1 Branje na srečanjih BS

Trinajsto vprašanje za udeležence je spraševalo o branju izbranih besedil pred srečanjem BS. Odgovorilo je 39 vprašanih.

Večina udeležencev (30 ali 76 %) pred srečanjem besedila enkrat prebere, 5 (13 %) besedila prebere večkrat, 4 (10 %) pa besedil pred srečanjem ne preberejo.

Sedmo vprašanje udeležence sprašuje, o čem se želijo z drugimi pogovoriti po branju izbranih besedil. Odgovorilo je 38 vprašanih.

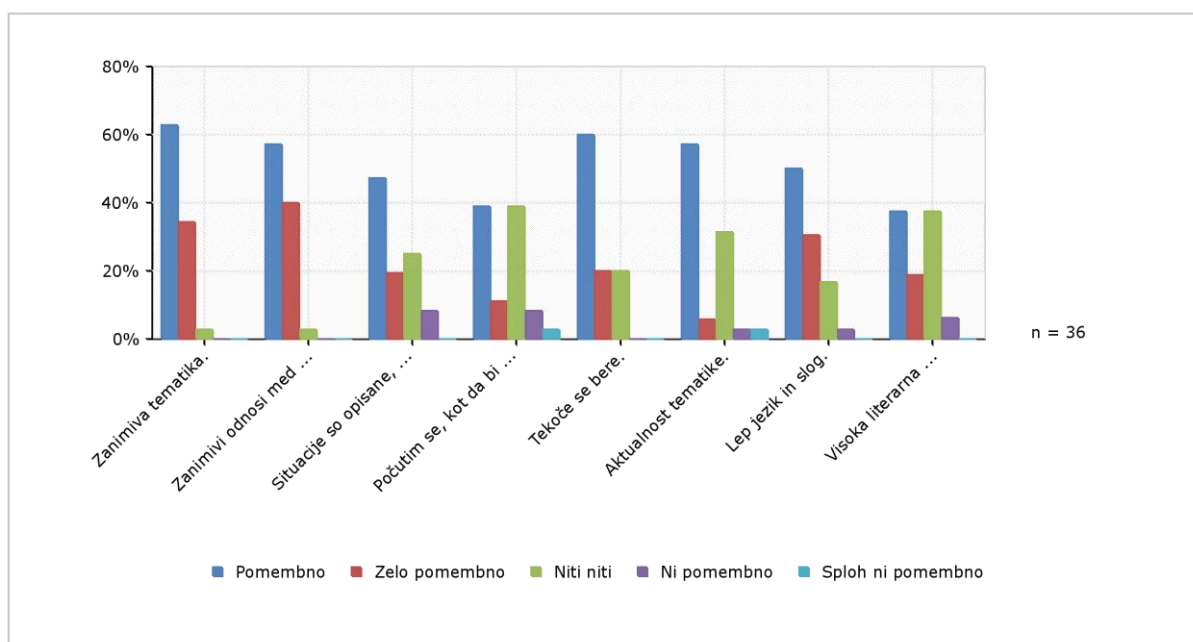
Največ, 33 (87 %), se jih želi pogovarjati o *osebah in odnosih med njimi*, po 32 vprašanih (84 %) pa o *vsebini, zanimivem dogajanju in opisih* in o *svojem razumevanju prebranega*. O *tem, kar je želel avtor povedati* bi se pogovarjalo 31 vprašanih (82 %), 30 (79 %) pa o *novih stvareh, ki so ji izvedeli*. Sledita odgovora o *svojem doživljanju prebranega* s 27 izbirami (71 %) in o *splošnih temah, ki jih odpira besedilo* s 25 izbirami (66 %), najmanj, to je 24 vprašanih (63 %), pa bi se pogovarjalo o *slogu pisanja, jeziku, obliki*. Nihče se ni odločil za možnost *drugo*.



Grafikon 6: Pogovor po branju literarnih del (udeleženci)

Enajsto vprašanje udeležence sprašuje, na kaj so še posebno pozorni pri branju literarnih del. Odgovorilo je 36 udeležencev.

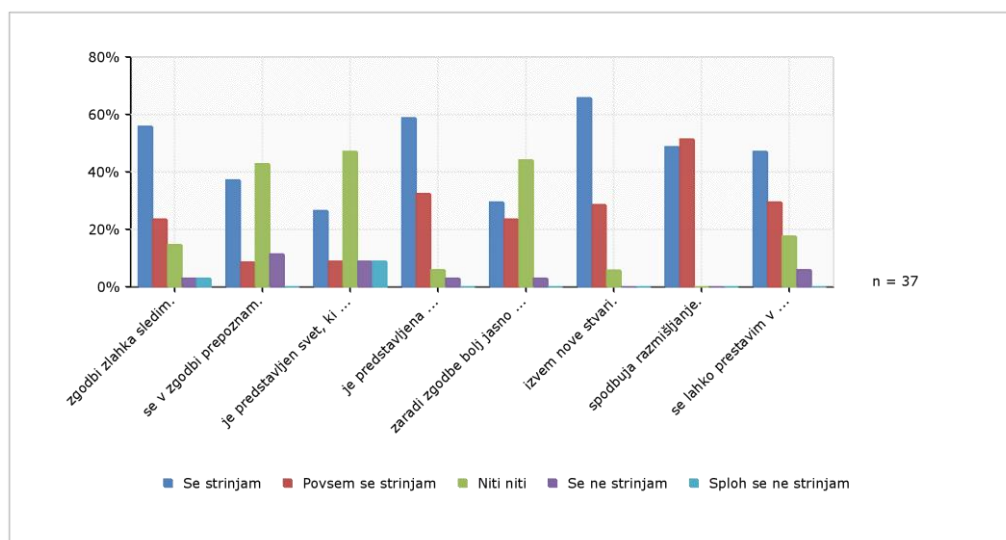
Skoraj vsem (34 ali 94 %) so enako pomembni *zanimiva tematika* in *zanimivi odnosi med osebami*, 29 udeležencev (80 %) je pozornih na *lep jezik in slog*, po 28 vprašanih (77 %) pa je izbralo odgovore *visoka literarna vrednost*, *tekoče se bere* in *počutim se, kot da bi bilo besedilo napisano zame*. Nazadnje sledita še odgovora *situacije so opisane, kot da bi se zares zgodile* s 24 izbirami (66 %) in *aktualnost tematike* z 22 izbirami (61 %). Nihče ni izbral odprtega odgovora.



Grafikon 7: Pozornost pri branju literarnih del (udeleženci)

Dvanajsto vprašanje je udeležence spraševalo po tem, kaj jim pri spremljanju zgodbe prinaša največ zadovoljstva. Odgovorilo je 37 vprašanih.

33 vprašanih (89 %) je zadovoljnih, ko izvejo *nove stvari*, 31 (84 %) pa kadar je *predstavljena drugačna kultura/drugačna oseba, ki bi mi bila sicer neznana*. 27-krat (79 %) sta izbrana odgovora *zgodbi zlahka sledim* in *zgodba spodbuja razmišljanje*, 26-krat (70 %) pa *se v zgodbi prepoznam* in *se lahko prestavim v drug, domišljjski svet*. 18 vprašanih (46 %) se strinja s trditvijo *zaradi zgodbe bolj jasno vidim svoje življenje*, najmanj, 12 vprašanih (32 %), pa s trditvijo *je predstavljen svet, ki mi je znan*.



Grafikon 8: Zadovoljstvo pri branju literarnih del (udeleženci)

Vidimo, da je branje udeležencev vezano predvsem na doživljanje in razumevanje literarnih besedil. Prepoznamo pa tudi značilnosti praktičnega bralca iz Appleyardovega razvoja branja. Udeleženci radi berejo, da spoznajo nove stvari, lahko tudi drugačno kulturo, in da se lahko prestavijo v domišljjski svet. Malo manj kot polovica udeležencev pa je zadovoljnih tudi, ko z branjem jasneje vidi svoj svet. Zanimajo jih predvsem zanimive teme in liki ter njihovi odnosi, dobro se jim zdi, če je besedilni svet prikazan realistično. Cenijo lep jezik in slog, prav tako visoko cenijo literarno vrednost, ni pa nujno, da bi se o tem želeli pogovarjati. Radi imajo dostopno besedilo, ki se tekoče bere in je zgodbi lahko slediti. Želijo, da jih besedilo spodbuja k razmišljanju in da se v njem prepoznajo. Z drugimi pa bi se pogovarjali predvsem o osebah in odnosih med njimi ter o vsebini, prav tako o svojem razumevanju in o tem, kaj je želel avtor povedati (interpretacija).

4.2.2 Vrednotenje

Štirinajsto vprašanje za udeležence je bil odlomek iz romana Mary Ann Shaffer, Annie Barrows: *Guernseyjsko društvo za književnost in pito iz krompirjevih olupkov*, ki so ga sodelujoči prebrali in v naslednjem vprašanju odgovorili, če jim je bilo besedilo všeč ali ne. Odgovorilo je 33 sodelujočih.

25 udeležencem je bilo besedilo všeč, 8 pa ne.

Tisti, ki jim je besedilo všeč, so svojo oceno utemeljili na različne načine. Kar nekajkrat (24 %) je izpostavljen humor, ki se kaže v odlomku in lahkotno, prijetno vzdušje kljub težji temi.

(Besedilo mi je bilo všeč, ker)

- *je sproščujoče, rahlo humorno, opisuje samosvojo in bistro deklico, optimistično;*
- *je simpatično, duhovito in skoraj mimogrede opozori na globlje probleme;*
- *na duhovit način opiše tudi težke situacije, je pozitivno in čuteče;*
- *je zabavno in dobro napisano;*
- *je lahkotno;*
- *zanimivo, zabavno, večplastno; dober opis karakterjev, zanimive situacije.*

Kot izpostavlja zadnji odgovor, jim (40 %) je bil všeč način, kako je opisan lik, zapisano se jim zdi zanimivo.

(Besedilo mi je bilo všeč, ker)

- *nazorno in srčno opiše dekle, njeno pokončnost, preprostost in spopadanje z življenjem;*
- *je opis značaja zanimiv. pripetljaj o vrabcu je zgovoren opis značaja, ki se ni spremenil do odraslosti;*
- *je zanimivo podan opis o odraščanju deklice, kakor tudi njen karakter;*
- *značaj osebe razkriva s pogledom v preteklost;*
- *čuti se naklonjenost pisca pisma do frkljice;*
- *način, kako je opisana dekličina pot v življenje; njen pogumen odločen značaj;*
- *je zanimiva vsebina, razumljiv opis življenja deklice;*
- *pisec pisma tako tenkočutno opisuje in prepoznavna otroško dušo in otrokove potrebe in želje,*
- *opiše realno življenje deklice na zanimiv način.*

Odgovora prijetno, jasno branje. odkrivanje dekletovega značaja, samosvojost, vendar zavedanja sama sebe. živim, torej sem, kar sem in je imela tako trden značaj in tako odrasla v zrelo dekle pokažeta, da je bilo nekaterim besedilo všeč, ker jim je bil všeč značaj opisanega lika.

Še nekaj odgovorov, ki izpostavljajo način pisanja:

- *se tekoče bere in ti vzbudi zanimanje;*
- *dobro povzame formo pisma in mi je omogočilo, da sem kljub kratkosti dobil že dober vpogled v karakter osrednjih protagonistov;*

- *mi je všeč slog pisanja.*

Malo drugačni utemeljitvi sta se *zlahka identificiraš z opisano situacijo; da, ker avtorju verjameš, da govori resnico in je večplastna; kraji, dogodki, opis osebe.*

Dva pa odgovarjata samo, da jima je besedilo všeč, brez utemeljitve: *je toliko všečno, da bi rada prijala to knjigo v roko in jo v celoti prebrala in me je spodbudilo, da bi knjigo prebrala, saj je še nisem.*

Pri razlogih, zakaj jim besedilo ni bilo všeč, dva izpostavljata tuje okolje: *radi imamo domače, slovenske teme oz. problematiko in mi je svet tuj in odmaknjen*, tri utemeljitve se dotikajo načina pisanja, in sicer *zastarelo, ne teče gladko, je precej suhoparen*. Nekomu ni všeč odlomek, ker mu ni všeč eden od likov in je njegova utemeljitev *je Sydney neizobražen in rad ukazuje namesto, da bi svetoval*. Zadnji utemeljitvi sta še: *ne vem, ena stran je premalo za oceno in ni nič posebnega.*

Osmo vprašanje za udeležence: *Ste si še posebej zapomnili kakšno obravnavano knjigo? (Napišite naslov in razlog, da ste si jo zapomnili.)* O knjigi, ki jim je bila všeč, je pisalo 30 vprašanih, tistih, ki so pisali o nepriljubljeni knjigi, pa 15.

Vprašanim so všeč knjige, ki govorijo o življenjskih temah (50 %) in jim mogoče dajo v zvezi s tem kakšno novo spoznanje, poleg tega pa cenijo tudi realističen oziroma verjeten prikaz tematike. Kot dobra so ocenili tudi tista dela, ki so bila spodbudna in optimistična, cenijo humor. Večkrat se pojavi pridevnik *zanimiv*.

- *Igra na izločanje. Življenje je igra v kateri posamezniki igramo določene vloge, ki jih sami izberemo, nam jih dodelijo ... Na trenutke duhovit razmislek o tem, kar smo bili, kar smo in kar še bomo.*
- *Goran Vojnović: Čefurji raus. Ni fikcija, temveč opis družine, ki živi v začaranem krogu. Je ena od mnogih inahče vsakdana priseljencev iz Bosne. Človeka se zares dotakne.*
- *Leon in Louise. Ljubimca vojnih časov, ki ju je usoda ločila, a vseeno ona pride na njegov pogreb, ki je v Parizu v notredamski cerkvi. Očarala me je njuna ljubezen, ki je trajala, sicer prikrito, brez srečanj. Ona je to izrazila jasno in odkrito, ko je prišla na zadnje slovo. Branje me je navdihnilo, kako močna so človeška čustva, ki jih ni mogoče "uničiti" z ničemer.*
- *Mož z imenom Ove. Tudi če izgubiš ljubljeno osebo, se da živeti naprej, kljub težavam.*

- *Knjiga Sladka sedanost, ki izpostavi ameriški in indijski način življenja; sodobne in tradicionalne vrednote; v ospredju je prisrčna starejša junakinja, babica, ki najde novo vlogo po smrti moža.*
- *Viewegh: Biosoproga. Odnosi ženska/moški, odnos do nosečnosti, feminizem in nova gibanja s stališča tradicionalnega moškega. Super izhodišče za pogovor in zabavno branje.*
- *Kako živeti - življenje Michela de Montaigna. Knjiga, polna modrosti, iz katere spoznaš, da skozi življenje potuj tako - če je na desni grdo, zavij na levo.*
- *Ogenj, rit in kače, niso za igrače. Zanimivo pripovedovanje o življenju na odmaknjeni deželi. Je pa žal omejena na kmečki življenjski in ne na vso populacijo v tistem času.*
- *Ženici. Zgodba je poučna: nikoli ni prepozno, vztrajaj, delaj in morda spremeniš svojo usodo.*
- *Leon in Louise. Opis ljudi in odnosov, ki so pozitivni, istočasno pa ne vkalupljeni. Tudi zanimivo zgodovinsko ozadje.*
- *Cheryl Strayed – Divja. Knjiga mi je bila všeč, ker rada prebiram popotniško tematiko. Zgodba o Cheryl me je pa še posebej sezula, saj dokazuje, koliko fizične in psihične moči imamo v sebi, pa se niti ne zavedamo.*
- *Sue Monk Kidd: Skrivno življenje čebel. Lepo opisuje sožitje bele deklince s črnimi sestrami in ljubezen, ki ji ni mar barva kože.*
- *Deklina zgodba. Je odlična kritika družbe, tudi opozorilo, da se zganemo, preden bo prepozno. Zelo življenjska, čeprav spada pod znanstveno fantastiko.*
- *Jaspers, Vprašanje krivde. Odprla mi je nov pogled na krivdo premaganih in zmagovalcev.*
- *Vonji življenja - Nataša Žilevski, ker je optimistična, življenjska.*
- *Temne strani iskalcev svetlobe, Debby Ford. Ker obravnava človeka, ga nagovarja, da naveže stik s svojim celostnim bitjem tako pozitivnim kot negativnim in sprejme sebe in druge z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi. (Knjiga ni iz bralne skupine.)*

Nekaj odgovorov (14 %) izpostavlja način pisanja in slog, obliko, dotaknejo se tudi vsebine.

- *Ženska francoskega poročnika, John Fowles. Razlog: čudovito napisano, užitek v nejasnostih in različnih možnih zaključkih. Poleg tega pa še zavedanje, da v knjigi nobena stvar ni tam brez razloga. V resnici bi jo morali preštudirati in ne samo prebrati.*
- *The good omen - nov žanr, nova avtorja, zelo originalna in zabavna.*

- *Čarovnikov vajenec (Evald Flisar). Zaradi bogate vsebine in sloga pisanja.*
- *Eleganca ježa. Zaradi zanimive vsebine in neke posebne lepote.*

Dvema sta bili vseč knjigi, ker govorita o pomembnosti branja.

- *Svetloba v Provansi. Biblioterapija, izbira prave knjige za pravega človeka.*
- *Vranje jezero, ker povečuje pomen branja, znanja, učenja.*

Nekomu je vseč prikaz tuje, drugačne kulture: *Ameriški derviš (spoznavanje islama, njihovih navad, način življenja)*, drugemu oddaljeni čas: *Sarah Cohen-Scali: Max (2. svetovna vojna je še vedno aktualna in zgodbe so pretresljive)*.

Eden od vprašanih odgovarja: knjiga *The english patient* se mi je posebej vtisnila v spomin, ker se mi je zdela neprimerno bolj globoka in dodelana kot pa filmska adaptacija. Malo drugačna je še zadnja utemeljitev: *Madame Bovary*. Bilo je zanimovo ugotavljanje, kako se je spremenilo osebno dojemanje knjige od časa srednješolskih dni, ko sem jo prvič prebrala.

Knjige, ki so bile vprašanim vseč, pa zraven ni utemeljitve, so še: *Alma Karlin (naslova se ne spomnim – potovanja)*; *Sveče so dogorele*; *N. Žilevski: Vonj po življenju*; *najraje berem kriminalke*; *Knjiga soli, težko rečem, zakaj, ker mi je vseč skoraj vsaka pripoved*; *Zadnji Maov plesalec*; *Angleški pacient*.

Zgoraj so bile utemeljitve, zakaj so bile vprašanim vseč izbrane knjige, sledijo utemeljitve, zakaj jim niso bile. Spet je pomemben dejavnik način pisanja oziroma ton besedila, in sicer jim ni vseč, če je besedilo težko, preveč mračno in negativno. Nekateri izpostavljajo, da ne želijo plehkosti ali preveč površne obdelave teme, zopet poudarjajo tudi pomembnost verjetnosti oziroma prepričljivosti pisanja.

- *Deklina zgodba (Margaret Atwood). Mračna in depresivna zgodba.*
- *Deklina zgodba, ker je kar precej težka, saj se loteva težkih tem, odnosov v totalitarni družbi, ekološke katastrofe.*
- *Milfa, Emma Bon. Ker preveč poenostavlja življenje (skoki čez plot ipd.), zagovarja plehkost, vulgarnost. Čeprav mi je bila na trenutke tudi zabavna, splošni vtis ni pozitiven. (Knjiga ni iz bralne skupine.)*
- *Deklina zgodba. Ultra feminizem, prikazan na način, da ti je ob branju slabo.*
- *Deklina zgodba. Neprijetna tema, opisi zoprni, preveč opisa negativnega v ljudeh, oz. kam to lahko pripelje.*
- *Dekle z juga. Površno opisovanje ženske duše (avtor je moški), nepoznavanje materinstva, podcenjevanje družbe, nerealno povzpetništvo ...*

- *Igra na izločanje. Slog pripovedovanja.*
- *"Lahkotne" knjige, ki so v bistvu plehke in prazne.*
- *Prehod. Zanimiva tema, slab jezik, knjiga me ni prepričala.*
- *Na klancu (Ivan Cankar). Slog pisanja.*

Dve utemeljitvi sta povezani z nerazumevanjem prebranega.

- *Slepi maser. V branju sem uživala do zadnjega poglavja, tega in še posebej konca, pa nisem dobro razumela.*
- *Deklina zgodba. Nisem razumela in dočela časa in prostora, v katerem se zgodba odvija. Nekateri knjigo, ki jim ni všeč, takoj odložijo in tega ne utemeljujejo.*
- *Knjige, ki mi ni všeč že na začetku, je ne preberem in zato tudi pozabim.*
- *Knjiga, ki me po nekaj straneh ne prevzame, jo kratko malo odložim. Si ne zapomnim niti naslova. Mogoče jo čez nekaj časa zopet dobim v roke, ko je moje razpoloženje drugačno in se navdušim nad branjem. Taki smo pač ljudje, danes ne, jutri da.*
- *Take knjige zame ni - izbiram meni zanimive.*

Zanimiv je odgovor, ki je spet povezan z drugačnim branjem že prebrane knjige po daljšem času: *Romeo in Julija, William Shakespeare. To, da mi knjiga ni bila všeč, me je presenetilo, saj mi je v gimnaziji bila. Tokrat sem jo videla čisto drugače, s sovraštvom v prvem planu in ne ljubeznijo. Morda pa z vprašanjem všečnosti knjiga nima nič, saj je nesporno dobra. Morda je moj pogled nanjo tisti, ki mi ni všeč.*

Dva izbora brez utemeljitve sta še *Pijevo življenje in Rajski vrt (Hemingway)* ter odgovor *se ne spomnim*.

In še zadnji, pozitiven odgovor: *v vsaki knjigi najdem razlog, da se mi zdi zanimiva za branje.*

Udeleženci BS so pri vrednotenju besedil najbolj pozorni na vsebino in tematiko knjig in na način, kako sta prikazani. Pozorni so tudi na jezik in na zahtevnost besedila ter na to, kaj pri branju občutijo.

Devetnajsto vprašanje za voditelje je spraševalo po najboljše in najslabše sprejetih delih na srečanjih. V večini se ponovijo naslovi, ki so jih navedli že udeleženci, zato jih ne bomo navajali ponovno. Prav tako se ponovijo zgornje utemeljitve za dobro sprejete knjige/teme (odlična zgodba in jezik; prijetno bralno vzdušje kljub težkim temam; lep prikaz odnosov in večnih tem, kot so ljubezen, smrt, staranje in sprejemanje; prikaz neznane kulture; poudarjen

pomen knjig in branja), za uspelo srečanje pa so nekateri voditelji izpostavili še dodatno dejavnost na srečanju.

- *Ida Mlakar: O kravi, ki je lajala v luno. Obisk avtorice na srečanju BS – pogled na knjigo iz različnih zornih kotov.*
- *Cankarjeva črtica – prisoten je bil tudi pravi biblioterapevt.*
- *Mira Mihelič: Ure mojih dni. Zaradi zanimivega vpogleda v zgodovino slovenskega PEN-a in v neke stare čase. Prisotna je bila odlična sogovornica, gostja Alenka Puhar.*
- *Knjiga soli – povabila prevajalko.*
- *Simboli – tudi zaradi inovativne delavnice.*
- *Sladka sedanost – okušali smo indijsko kulinariko.*

Dva voditelja sta izpostavila dobrodošlo raznolikost mnenj, eden pa za uspelo srečanje šteje, da so udeleženci skozi pogovor spremenili začetni odklonilen odnos do izbrane knjige. Dva voditelja kot uspešno srečanje štejeta tisto, kjer so udeleženci govorili o knjigi po lastnem izboru in so predstavili svoje bralno doživetje ob knjigi, ki jim je bila še posebno všeč.

Tudi pri utemeljitvah nesprejetih knjig se ponovi, kar smo izvedeli že od odgovorov udeležencev. Niso jim všeč preveč negativno nastrojena besedila ali besedila s preveč neprijetno temo, tudi ne način pisanja, ki se ga je treba šele privaditi, ali pa prezahtevna oziroma celo težko razumljiva besedila. Voditelji pa so našli še druge razloge za slabšo sprejetost del. Dva izpostavljata, da je šlo za prvo srečanje z manj udeleženci, nekdo izpostavlja možnost, da je slabo vplivala njegova slabša priprava in nekdo drug, da pri branju poezije več bralcev ni želelo poslušati svojega glasu. Izpostavljena sta še *preveliko pričakovanje* in *generacijski prepad*.

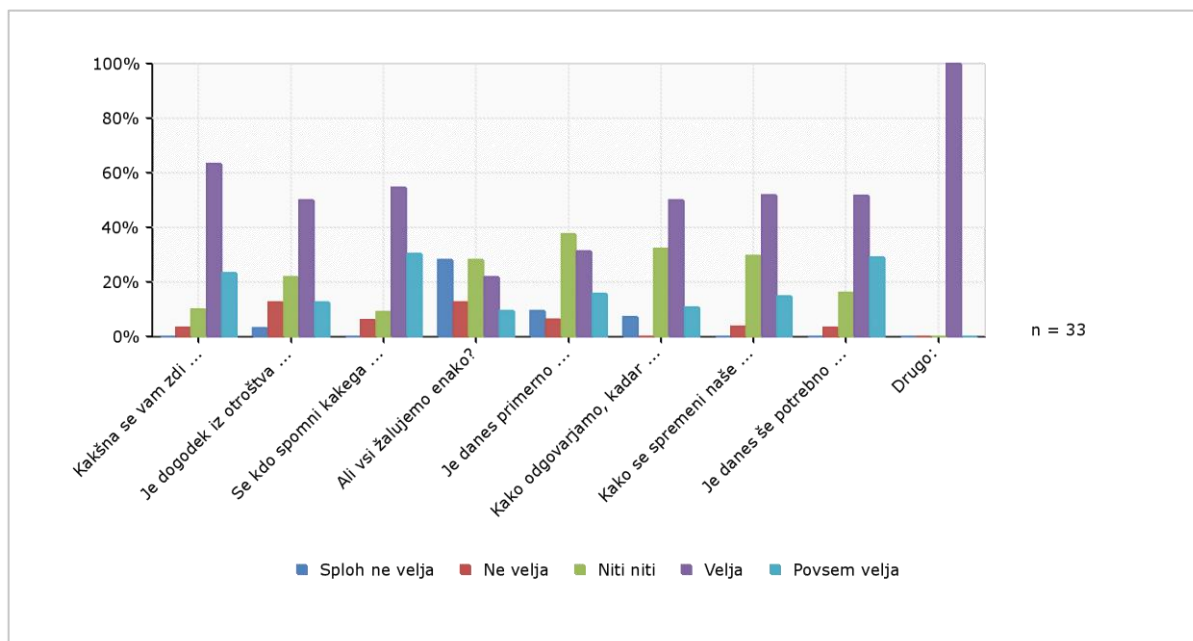
4.2.3 Postavljanje vprašanj po prebranem besedilu

Šestnajsto vprašanje je udeležence spraševalo, o katerih vprašanjih v povezavi s prebranim besedilom bi se želeli pogovarjati. Odgovarjalo je 33 vprašanih.

Največ, 28, jih je izbralo *Se kdo spomni kakega dogodka iz otroštva, ki je še posebej vplival na to, kakšen je danes?*, dva manj *Kakšna se vam zdi Juliet, ki je opisana v pismu?* in 25 jih je izbralo vprašanje *Ali je danes še potrebno pisati osebna pisma?*. 20 vprašanih bi se pogovarjalo o vprašanju *Ali je dogodek iz otroštva primeren način za opis odrasle osebe?*, potem pa 18 o tem, *Kako se spremeni naše doživljanje zgodbe, če jo preberemo v obliki*

pisem, ki si jih izmenjujejo osebe v romanu?, 17 vprašanih bi se o pogovarjalo o tem, *Kako odgovarjamo, kadar otroci postavljajo vprašanja o Bogu?* in 15 o tem, če *Je danes primerno poskrbljeno za otroke, ki ostanejo brez staršev?*. O zadnjem vprašanju se je 5 vprašanih izreklo, da se o tem ne bi želeli pogovarjati. Samo 10 udeležencev BS bi se pogovarjalo o vprašanju *Ali vsi žalujemo enako?*, 13 se jih je izreklo proti temu. Nekdo je izbral možnost *drugo* in odgovoril: *tehnološki napredek in pomanjkanje časa nas navaja, da se oprijemamo novih sporočilnih metod. Lahko so enako učinkovite, če smo pri tem iskreni in naslovnik sprejema naša mnenja, napotke ali graje.*

Ob besedilu bi se vprašani pogovarjali o opisanih osebah pa tudi o temah, ki jih besedilo odpira, pripravljeni so deliti svoje izkušnje, vendar ne preveč osebne oziroma vsaj ne neprijetne/težke. Pripravljeni so se pogovarjati o vprašanjih, povezanih z obliko pisanja, še posebno, če se ta lahko povežejo z aktualnim dogajanjem.



Grafikon 9: Vprašanja ob besedilu (udeleženci)

Šestindvajseto vprašanje je voditelj pozivalo, da zapišejo nekaj vprašanj (največ 3), ki jih najpogosteje postavljajo na srečanjih. Odgovorilo je vseh 20 vprašanih.

Vprašanja lahko poizvedujejo predvsem po mnenju (60 %) udeležencev o obravnavani knjigi, temi.

- *Kaj mislite o prebranem?* (2-krat)
- *Mnenje o knjigi.*

- *Kaj po vašem mnenju bi to bilo?*
- *Kakšno pa je vaše mnenje/izkušnja?*
- *Kaj pa vi mislite o tej temi?*
- *Kakšen vtis je na vas naredil dogodek ali oseba?*
- *Kaj na splošno menite o obravnavani temi/delu?*
- *Kako pa vi gledate na (temo, ki jo odpira besedilo)?*
- *Kakšen bi bil vaš komentar o danem delu ali napotek?*
- *Kakšen se vam je zdel ta in ta lik?*
- *Prvi krog mnenj – na začetku pogovora, drugi krog mnenj – proti koncu srečanja.*

Vprašanja so usmerjena tudi v to, kaj se je bralcev najbolj dotaknilo in kako so doživljali (45 %) prebrano.

- *Kaj v zgodbi se vas je dotaknilo?*
- *Kako se vas je dotaknila tema v prebranega dela?*
- *Kako ste doživeli prebrano?*
- *Kako je bilo brati to besedilo?*
- *Kakšni občutki se vam ob tem porajajo?*
- *Kakšno je vaše doživljanje knjige/zgodbe?*
- *Se je med samim branjem vaše doživljanje junakov in samega dela spreminjalo?*
- *Vas je dogajanje kdaj razjezilo – zakaj ne gre? Zakaj je to naredil?*

Vprašanja večkrat poizvedujejo, če imajo bralci kakšne osebne izkušnje (20 %), ki se vežejo na prebrano.

- *Kakšne so vaše življenjske izkušnje o dani temi?*
- *Se vam je kdaj kaj podobnega zgodilo?*
- *Osebna izkušnja, ki je vezana na izbrano temo.*
- *Ste že kdaj doživeli kaj podobnega?*

Sprašuje se po tem, kako bi bralci delovali v opisanih situacijah oziroma, če bi se s kom poistovetili (20 %).

- *S katero od oseb v zgodbi se lahko poistovetite?*
- *Kako bi vi reagirali, če bi se znašli v določeni situaciji?*
- *Kaj bi pa mi napravili, če bi se znašli v taki situaciji?*
- *Ste se našli kje (v zgodbi)?*

Preverja se, če je bilo besedilo/tema/... bralcem všeč (25 %) oziroma kaj jim je bilo najbolj všeč. Dve vprašanji pa preverjata razumevanje prebranega.

- *Kako vam je bilo prebrano všeč?*
- *Zakaj vam je bilo delo všeč, kaj vam je dalo?*
- *Kateri junak ali katero dogajanje se vam je zdelo najbolj zanimivo ali vas je najbolj pritegnilo?*
- *Kateri je vaš najljubši trenutek?*
- *Najljubši odlomki, citati.*
- *Ste razumeli?*
- *Je bilo besedilo pretežno?*

Eno vprašanje od udeležencev pričakuje utemeljitev, zakaj so izrekli določeno mnenje/sodbo.

- *Zakaj praviš to in to?*

Vprašanja so vezana tudi na samo srečanje in njegovo izvedbo (20 %).

- *Ali je bilo srečanje dobro izvedeno?*
- *Kaj boste danes odnesli domov? (Ali pa se veže na prebrano?)*
- *Zakaj ni prišlo več ljudi? Kako jih privabiti?*
- *Kje ste izvedeli za skupino?*

Našteta vprašanja preverjajo predvsem osebno udeležbo bralcev pri branju in njihovo mnenje ter bralno izkušnjo.

4.3 METODE DELA IN VLOGA VODITELJA IN UDELEŽENCA

Na način delovanja bralne skupine lahko vpliva to, kako je nastala.

Četrto vprašanje za voditelje jih sprašuje po tem, kako so oblikovali svojo skupino. Odgovorilo je vseh 20 voditeljev. Med ponujenimi možnostmi so lahko izbrali več odgovorov.

Skoraj polovica (9 ali 45 %) odgovarja, da je njihova BS *nastala v okviru izobraževanja za voditelje bralnih skupin, v organizaciji Inštituta Antona Trstenjaka*, 8 (40 %) voditeljev je BS oblikovalo *spontano, iz potrebe po oblikovanju programa za odrasle bralce*. Trije so BS *prevzeli od predhodnika*, prav tako so trije izbrali možnost *drugo*. Od njih dva dodajata še

razlagi *iz udeleženca sem postal sovoditelj in samoiniciativno, zaradi želje po tem, da se bralna kultura in jezik – angleški v tem primeru – širita med ljudi in da ti izmenjujejo mnenje.*

Glede na voditeljeve odgovore na šesto vprašanje je 7 skupin nastalo leta 2015, takrat sta se dva sovoditelja pridružila že obstoječima skupinama (rezultat izobraževanja Inštituta Antona Trstenjaka). Ena skupina je začela delovati leta 2004, drugi dve leta 2007 in 2009, od 2011 do 2014 vsako leto ena, zadnja skupina pa je začela z delovanjem na začetku letošnjega leta.

4.3.1 Organizacija srečanj

Osemindvajseto vprašanje voditelje sprašuje, kako pomembne se jim zdijo naštet lastnosti BS. Odgovorilo je 19 vprašanih.

Vsi se strinjajo, da je pomembno, da v *skupini vlada zaupanje*, to se zdi zelo pomembno kar 15 in 4 pomembno, da *voditelj daje pozitivne povratne informacije* pa je zelo pomembno 14 in pomembno 5 vprašanim, da *vsi udeleženci poznajo pravila igre* se zdi zelo pomembno 11 in pomembno 8. 11 jih meni, da je zelo pomembno, da so *izbrana dela dosegljiva v knjižnici*, to se zdi pomembno še 6, to, da *skupina sedi v krogu/ovalu* se zdi pomembno 12 in 6 zelo pomembno. Nihče ni izbral možnosti odprtega odgovora.

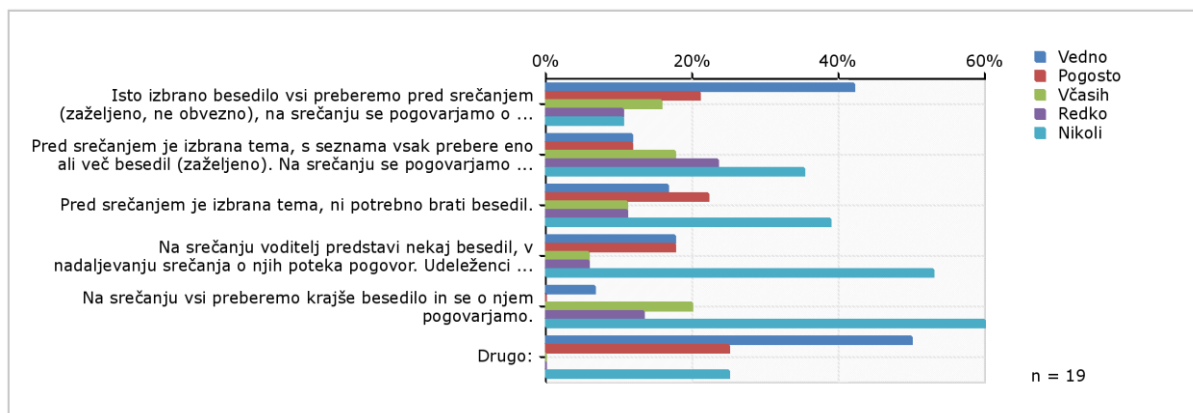
4.3.2 Način obravnave besedila na srečanju

Petnajsto vprašanje za voditelje se glasi: *Na kakšen način na srečanjih navadno obravnavate literarna besedila?* Odgovarjalo je 18 voditeljev.

Najbolj pogosto velja *isto izbrano besedilo vsi preberemo pred srečanjem (zaželeno, ne obvezno)*, na srečanju se pogovarjamo o njem, tako jih pravi 12 (66 %), 2 sta odgovorila, da takih srečanj nimajo in 2, da je tak način obravnave redek.

7 voditeljev (38 %) je izbralo možnost *pred srečanjem je izbrana tema, ni potrebno brati besedil*, 7 jih pravi, da take možnosti nikoli ne izberejo, 2 redko in 2 včasih. Za 6 voditeljev (33 %) velja *Na srečanju voditelj predstavi nekaj besedil, v nadaljevanju srečanja o njih poteka pogovor. Člani vnaprej ne berejo besedil, po srečanju pa po želji*. Tega nikoli ne prakticira 9 voditeljev, 1 redko in 1 včasih. 4 voditelji (2 vedno, 2 včasih) srečanje organizirajo tako: *Pred srečanjem je izbrana tema, s seznama vsak prebere eno ali več besedil (zaželeno)*. Na srečanju se pogovarjamo o skupni temi besedil. Nikoli se za to možnost ne odloči 6 voditeljev, 4 redko in 3 včasih. Zadnjo možnost *na srečanju vsi preberemo krajše*

besedilo in se o njem pogovarjamo je izbral samo eden, 9 se zanjo nikoli ne odloči, 2 pa redko. Nekdo je dodal še: *na srečanju tudi preberem kakšen odlomek iz besedila, da malo osvežimo spomin*.



Grafikon 10: Način obravnave literarnih del na srečanju (voditelji)

Sedemindvajseto vprašanje voditelje sprašuje, kakšna vrste komunikacija poteka na srečanjih. Ogovorilo je 19 vprašanih.

16 (84 %) jih meni, da prevladuje *večsmerna komunikacija* (voditelj ↔ udeleženec ↔ udeleženec ↔ voditelj), 2 trdita, da *enosmerna komunikacija* (voditelj → udeleženec) in eden meni, da prevladuje *dvosmerna komunikacija* (voditelj ↔ udeleženec).

4.3.3 Vloga udeležencev in voditeljev

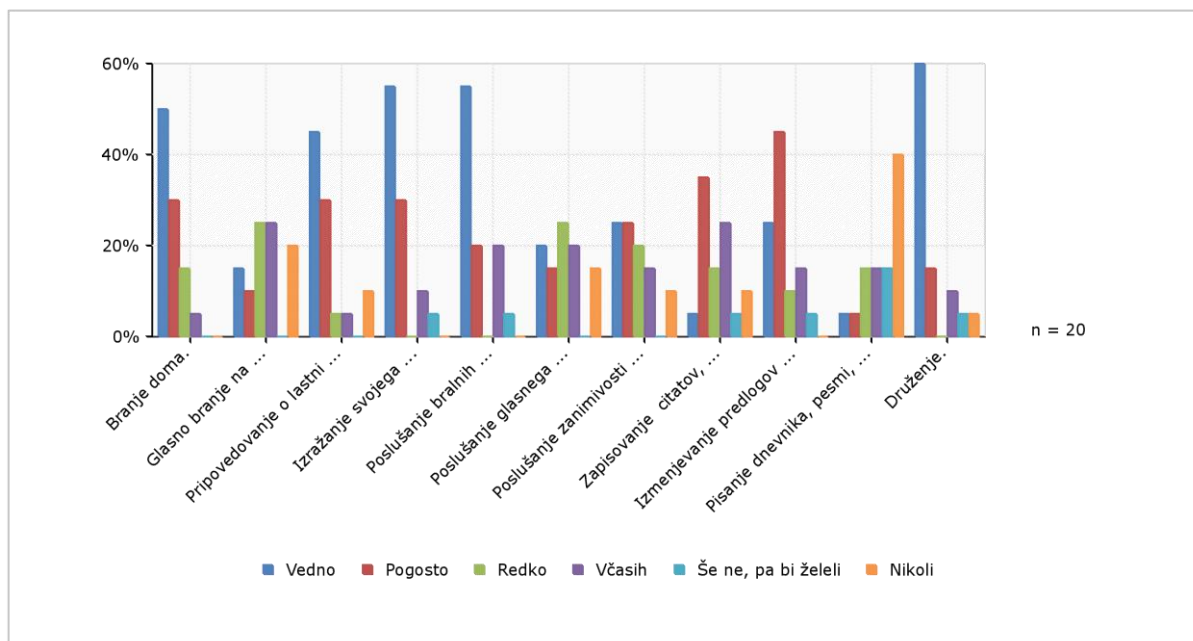
Enaindvajseto vprašanje za voditelje: *Katere dejavnosti udeležencev srečanj bralnih skupin spodbujate s svojim delom?* Odgovorilo je 20 vprašanih.

Skoraj vsi spodbujajo *izražanje svojega mnenja*, 11 vedno, 6 pogosto in 2 včasih. Po 15 vprašanih meni, da spodbujajo *branje doma, druženje in poslušanje bralnih izkušenj drugih*. 14 jih spodbuja *izmenjevanje predlogov za branje*, 10 jih spodbuja *poslušanje zanimivosti o življenju avtorja, njegovem delu, kritikah*, 9 pa *pripovedovanje o lastni bralni izkušnji*. 7 jih spodbuja *poslušanje glasnega branja* in 5 *glasno branje*. 8 vprašanih meni, da spodbuja *zapisovanje citatov, svojih misli o prebranem* in le 2 *pisanje dnevnika, pesmi, zgodb po vzoru prebranega*, 3 bi takšno dejavnost bralcev želeli spodbujati v prihodnje.

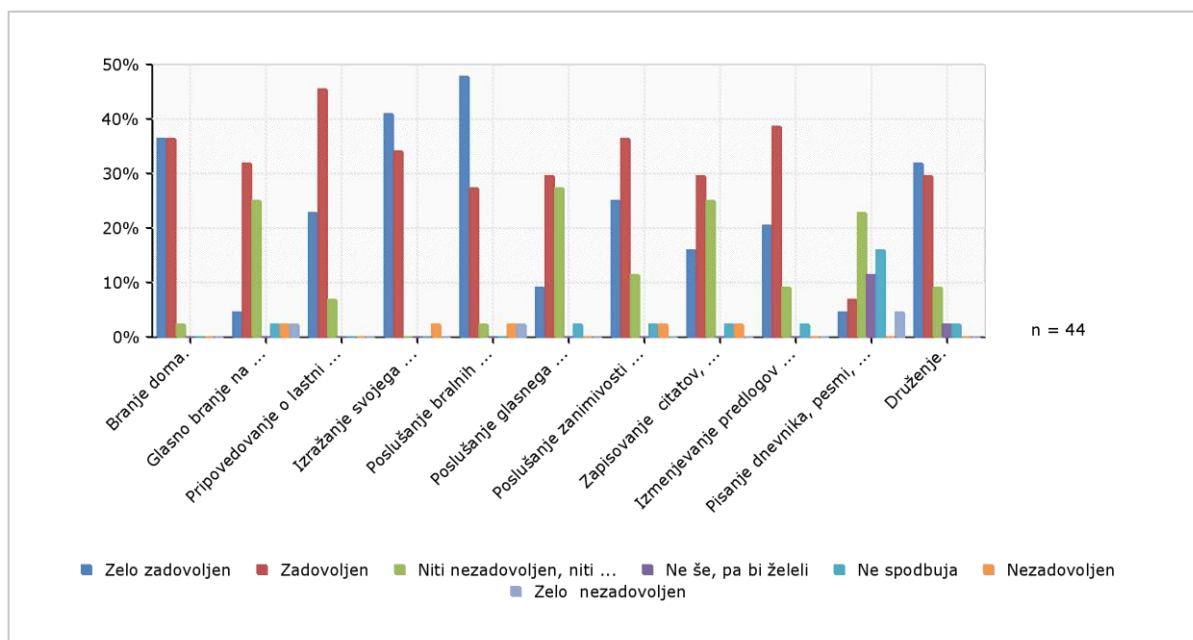
Osemnajsto vprašanje je udeležence BS spraševalo, s katerimi dejavnostmi, ki jih na srečanjih BS spodbujajo, so najbolj zadovoljni. Odgovorilo je 36 vprašanih.

Po 33 vprašanih se strinja, da so zadovoljni z dvema dejavnostma, to sta *izražanje svojega mnenja* in *poslušanje bralnih izkušenj drugih*, pri tem je več zelo zadovoljnih s poslušanjem (21) kot z govorjenjem (18), 2 pa sta s poslušanjem tudi nezadovoljna. 32 vprašanih ceni branje doma, 30 pa *pripovedovanje o lastni bralni izkušnji*. Sledijo *poslušanje zanimivosti o življenju avtorja, njegovem delu, kritikah* (27), *druženje* (27) in *poslušanje glasnega branja* (27), *izmenjevanje predlogov za branje* (26). 20 vprašanih ceni *zapisovanje citatov, svojih misli o prebranem*, 16 *glasno branje na srečanju*, 5 vprašanih ceni *pisanje dnevnika, pesmi, zgodb po vzoru prebranega*, 2 sta nezadovoljna, 5 vprašanih pa si take dejavnosti želi.

Vidimo, da so si odgovori voditeljev in udeležencev zelo podobni, voditelji imajo dobro sliko o tem, s čim so udeleženci zadovoljni. Še največja razlika je pri glasnem branju, ki ga spodbuja 5 (25 %) voditeljev, ceni ga pa 16 (44 %) udeležencev in poslušanju glasnega branja, ki ga spodbuja 7 voditeljev (35 %), rado ga pa posluša kar 27 (75 %) udeležencev.



Grafikon 11: Spodbujanje dejavnosti na srečanju (voditelji)



Grafikon 12: Zadovoljstvo udeležencev z dejavnostmi na srečanju

Sedemnajsto vprašanje je udeležence spraševalo, k čemu jih je spodbudilo branje odlomka. Ponujenih je bilo 5 odgovorov in možnost odprtega odgovora. Lahko so izbrali več možnosti. Odgovorilo je 34 vprašanih.

Največ vprašanih, 20 (59 %), je izbralo možnost *preberem roman Guernseyjsko društvo za književnost in pito iz krompirjevih olupkov*, potem pa je 8 bralcev (23 %) izbralo možnosti *preberem kak drug roman v pismih in napišem osebno pismo*. 5 vprašanih (15 %) se je odločilo za odgovor *preberem zbrana pisma pisatelja ali druge znane osebe*, 4 bralce (12 %) ni branje besedila *k ničemur spodbudilo*, nekdo je izbral možnost odprtega odgovora in zapisal *mogoče še enkrat preberem Guernseyjsko društvo za književnost in pito iz krompirjevih olupkov*.

Bralci so pri branju našli spodbudo za nadaljnje branje, skoraj četrtina je izrazila pripravljenost, da po vzoru prebranega tudi sami kaj napišejo.

4.3.4 Potek srečanj in dejavnosti voditeljev in udeležencev

V grobem lahko srečanja BS razdelimo na več delov, to so klepet, pozdrav in predstavitev, kratka napoved literarnih del/teme (osnovni podatki o avtorju ...), predstavitev literarnih del, predstavitev teme, pogovor o temi, glasno branje, izbira prihodnje teme in sklepni odziv.

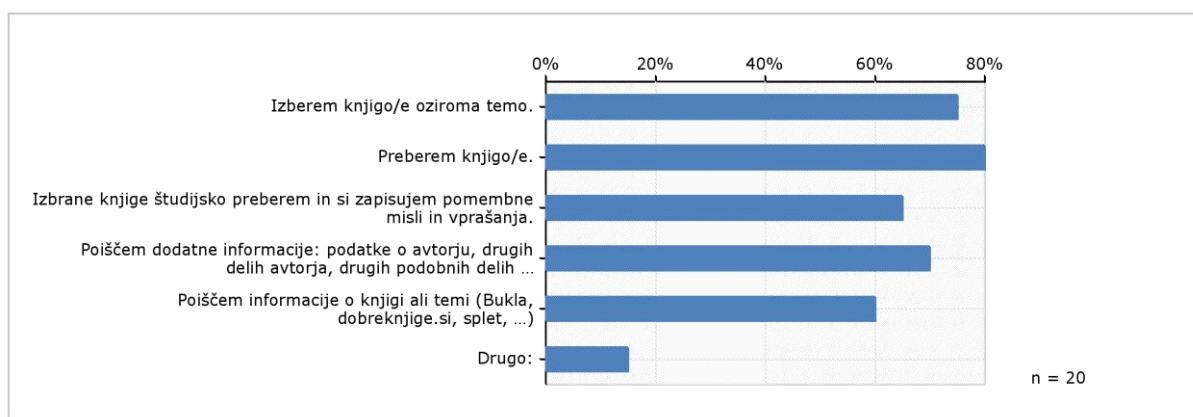
Predvidevala sem, da v skupinah, kjer vsi berejo isto besedilo, pogovor o temi uvaja voditeljeva kratka napoved, v drugih pa njegova predstavitev tem in/ali predstavitev literarnih del, ostali deli so pa skupni vsem.

Posamezni deli si različno sledijo, je pa največkrat na začetku voditeljev pozdrav in predstavitev, v tem delu udeleženci večinoma le poslušajo. Del uvoda v srečanje je tudi klepet (ali pa je ta čisto na koncu), v katerem vsi govorijo in poslušajo. Uvodni del traja od 5 do 10 minut. Sledijo kratka napoved dela, predstavitev teme in literarnih del, kjer večinoma govorijo voditelji in udeleženci poslušajo. Posamezni deli trajajo približno od 5 do 10 minut. Sledi lahko glasno branje, ki pa je včasih na vrsti po pogovoru o temi. Glasno berejo voditelji (8 odgovorov) približno enako pogosto kot udeleženci (6 odgovorov). Glasno se bere od 5 do 10 minut, razen v skupini, ki vadi nemščino, kjer je glasno branje glavni del srečanja, tako da tam berejo kar 50 minut. Na ostalih srečanjih je osrednji del pogovor o temi, ki traja od 30 minut do ene ure. V pogovoru navadno vsi sodelujejo (poslušajo in govorijo). V zadnjem delu srečanja sledita še sklepni odziv, tudi tu po navadi vsi tako govorijo kot poslušajo, pri izbiri pa odgovori kažejo, da največkrat govorijo voditelji (13 odgovorov, da govorijo voditelji in 4, da govorijo udeleženci). Torej voditelji navadno izbirajo teme in literarna dela.

4.3.5 Vloga voditelja

Enajsto vprašanje voditelje sprašuje, kako se pripravijo na srečanje. Ponujenih je 5 odgovorov in možnost *drugo*, lahko so izbrali več odgovorov. Odgovorilo je 20 voditeljev.

Največ, to je 16 voditeljev (80 %) *prebere knjigo*, 15 (75 %) jih *izbere knjigo/e oziroma temo*, 14 voditeljev (70%) je izbralo odgovor *poiščem dodatne informacije, podatke o avtorju, drugih delih avtorja, drugih podobnih delih*, 13 (65 %) *izbrane knjige študijsko preberem in si zapisujem pomembne misli in vprašanja*, 12 vprašanih (60) se je odločilo za možnost *poiščem informacije o knjigi ali temi (Bukla, dobreknjige.si, splet ...)*. Trije vprašani so izbrali možnost *drugo* in odgovorili *pogovarjam se o primernosti knjige, spontano, o knjigah se pogovarjam tudi v neformalnih situacijah v krogu znank in znancev, ki so tudi bralci in bralke*.



Grafikon 13: Priprava na srečanje (voditelji)

Štiriindvajseto vprašanje za voditelje: *Katere sposobnosti in znanja najbolj potrebujete pri delu z bralnimi skupinami?* Odgovorilo je 18 voditeljev.

Vsi menijo, da sta najbolj pomembne *sposobnost vodenja diskusije z udeleženci* in *socialne veščine pri delu z ljudmi*, oboje se zdi zelo pomembno 12 vprašanim (66 %). 17 voditeljem (94 %) je pomembna, od tega 9 (50 %) celo zelo pomembna, *sposobnost organiziranja in izražanja pridobljenega znanja*, 16 vprašanim (88 %) pa je pomembna tudi *sposobnost kritičnega branja in samostojne interpretacije literarnih besedil*, to je zelo pomembno 6 voditeljem (33 %).

Voditeljem se zdijo organizacijske in socialne veščine pomembnejše kot sposobnosti, povezane z znanjem in književnostjo.

Petindvajseto vprašanje je voditelje spraševalo, katere že našteje sposobnosti bi želeli pri sebi izboljšati. Odgovorilo je 17 vprašanih.

Podobno kot zgoraj bi 11 vprašanih (64 %) želelo izboljšati *sposobnost vodenja diskusije z udeleženci*, bi pa tudi 10 vprašanih (58 %) želelo izboljšati svojo *sposobnost kritičnega branja in samostojne interpretacije literarnih besedil*. 9 voditeljev (52 %) želi izboljšati *socialne veščine pri delu z ljudmi*, 6 vprašanih (35 %) pa *sposobnost organiziranja in izražanja pridobljenega znanja*. Eden je izbral možnost odprtega odgovora, njegov odgovor je *organiziranje in formiranje skupine*.

Profil voditeljev

Med voditelji je 17 žensk, poleg njih so še 3 moški, stari so od 22 do 65 let, od tega jih je največ (5) iz starostne skupine od 36 do 42 let, po 4 pa iz skupin od 29 do 35 in od 50 do 56.

9 od 20 je zaposlenih v MKL, 8 je bibliotekarjev/knjižničarjev, drugi so *študent, univerzitetna profesorica, antropologinja, univerzitetna diplomirana ekonomistka, diplomirani inženir živilske tehnologije, bodoča magistrica socialnega dela, študentka bibliotekarstva, gimnazijski maturant, psihologinja*.

BS skupine v MKL vodi skoraj polovica bibliotekarjev/knjižničarjev, ostali pa opravljajo različne poklice in so si tudi po izobrazbi različni. Pri vodenju BS uporabljajo predvsem svoje socialne veščine in sposobnost vodenja pogovora, rabijo pa tudi sposobnost kritičnega branja in organiziranega podajanja znanja. Na srečanja se različno pripravljajo, predvsem z branjem izbranih knjig, poiščejo pa tudi več informacij o temi.

Profil udeležencev

Med udeleženci je 35 žensk in 4 moški (odgovorilo je 39 vprašanih), stari so od 21 do 87 let, največ (7 ali 18 %) jih je starih od 69 do 72, 6 od 33 do 36, 5 od 65 do 68, 8 (20 %) jih je starih od 57 do 64. Povprečna starost udeležencev je 54 let. Več kot polovica vprašanih ima visoko izobrazbo (25 ali 64 %), polovica je upokojencev (21 ali 54 %), zaposlenih je 11 (29 %). Poklicno so med vprašanimi 3 bibliotekarji/knjižničarji, drugi pa so še *elektrotehnik, univerzitetni diplomirani ekonomist, učitelj (3-krat), korektor, diplomirana slikarka, literarna komparativistka, specialni pedagog, novinarka, upravni tehnik, profesorica, ekonomski tehnik, prodajalka, gimnazijski maturant, ekonomist, zgodovinar, raziskovalka življenja*.

4.4 MERILA ZA IZBIRO LITERARNIH DEL V BRALNIH SKUPINAH

Deseto vprašanje je voditelje spraševalo po zadnjih štirih obravnavanih delih/temah sezone 2015/2016.

Izbrane so bile teme: psihološke/duhovne teme (*energija kundalini, smisel življenja*), aktualne svetovne teme, *nasilje v družini, ločitev, Nemci, krivda nacistov, prazniki nekoč in danes, knjige o pilotih in piloti v knjigah*. Srečanja so posvetili različnim literarnim zvrstem in žanrom: *kriminalka po izbiri, pravljice, mistična poezija*, posvetili so se različnim avtorjem, tako književnikom: *Prešeren in ljubezen, Dragotin Kette, Desa Muck, Shakespeare, Roald*

Dahl, John Fowles, Joan Didion, Douglas Adams, George Sand, kot tudi psihologu Franklu in mitologu ter religiogu Josephu Campbellu. Izbranih je bilo nekaj bolj psiholoških/duhovnih del, to so: Paulo Coelho: *Priročnik bojevnika luči*; Bucay: *Ti povem zgodbo*; Robert Fulgham: *Vse, kar moram vedeti, sem se naučil v vrtcu*; Hrepenenje močne ženske po močnem moškem; Remen: *Blagoslovi starega očeta*.

Izbirali pa so seveda tudi literarna dela, nekaj slovenskih: Nataša Žilevski: *Vonji življenja* (kratke zgodbe); Mira Mihelič: *Ure mojih dni* (gostja srečanja avtoričina pastorka Alenka Puhar; spomini); Nejc Zaplotnik: *Pot* (potopis); Ivan Cankar: *Greh*; Davorin Lenko: *Telesa v temi*; Tone Pavček: *Ujdanke* (poezija). Več je del tujih avtorjev: D. V. Greenwood (Anglija): *Homo domesticus*; Gustave Flaubert (Francija): *Madame Bovary*; Simone de Beauvoir (Francija): *Nesporazum v Moskvi*; Kurt Vonnegut (ZDA): *Klavnica pet*; Mercier (Švica): *Nočni vlak v Lizbono*; Anita Nair (Indija): *Ženski kupe*; Velma Wallis (Aljaska): *Ženici* (izbrana večkrat); Buck (ZDA): *Moja punčka ne bo nikoli odrasla*; Nina George (Nemčija): *Svetloba v Provansi*; Siri Hustvedt (ZDA): *Poletje brez moških*; Elif Shafak (Turčija): *Štirideset pravil ljubezni*; Margaret Atwood (Kanada): *Deklina zgodba*.

Med literarnimi deli opazimo tako nagrajena dela, ki naj bi izkazovala večjo literarno kvaliteto, kot tudi dela, ki so priljubljena med bralci.

4.4.1 Viri bralnih predlogov

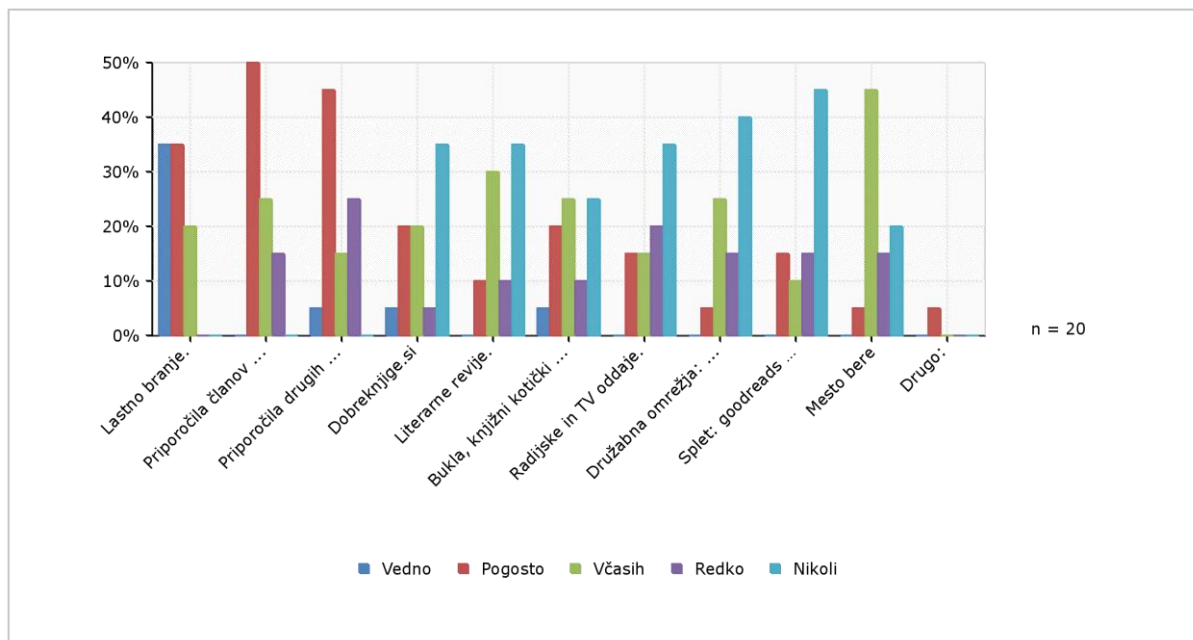
Dvanajsto vprašanje za voditelje: *Kje dobivate predloge za izbor literarnih del, ki jih boste obravnavali v bralnih skupinah?* Odgovorilo je 18 voditeljev.

Vsi v največji meri izbirajo literarna dela, ki jih že tako berejo, 7 (38 %) vedno in 7 (38 %) pogosto ter 4 (22 %) včasih. V veliki meri upoštevajo bralna priporočila, 10 voditeljev (55 %) pogosto in 5 (27 %) včasih upošteva priporočila članov bralne skupine, priporočila drugih bralcev pa pogosto upošteva 9 in včasih 3 bralci.

Kot vire za bralne predloge sem ponudila dva knjižnična projekta, to sta spletni portal dobreknjige.si in bralni projekt MKL Mesto bere. Na spletni portal se obrača polovica vprašanih, od tega 1 vedno, 4 pa pogosto, se jih pa 7 (38 %) nikoli ne obrne na dobreknjige.si. Projekt Mesto bere si kot vir bralnih predlogov vzame 10 voditeljev (55 %), od tega 9 včasih, medtem ko 4 (22 %) nikoli ne upoštevajo seznama projekta.

Od drugih medijev voditelji včasih iščejo predloge za branje predvsem v reviji Bukla in knjižnih kotičkih v drugih revijah (9 ali 50 %), manj pa v radijskih in TV oddajah (6 ali 33 %), na družabnih omrežjih (6) ali spletnih straneh, kot je *goodreads* (5 ali 27 %).

Eden od voditeljev je izbral možnost *drugo* in odgovoril, da pri izboru upošteva *obletnice*.

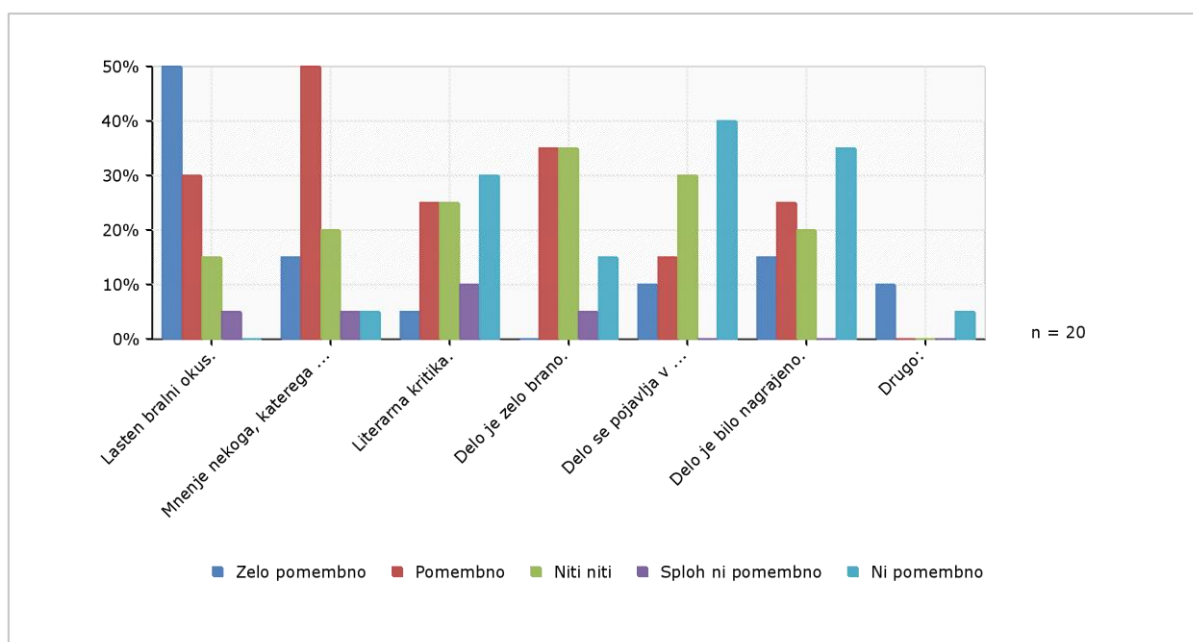


Grafikon 14: Viri bralnih predlogov (voditelji)

4.4.2 Merila pri izbiri literarnih del

Trinajsto vprašanje za voditelje je spraševalo po tem, kaj jim je najbolj pomembno pri izbiranju literarnih del. Odgovorilo je 20 vprašanih.

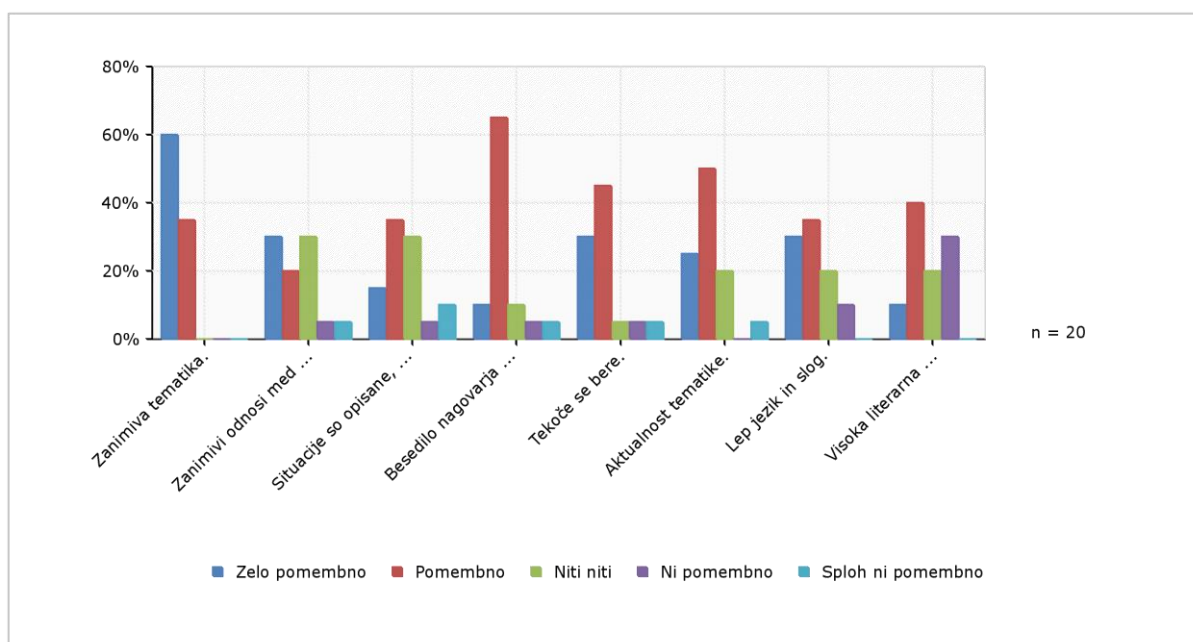
Pri izbiranju literarnih del največ voditeljev upošteva *lasten bralni okus* (16 ali 80 %) in *mnenje nekoga, katerega bralni okus poznam* (13 ali 65 %). Na manj kot polovico voditeljev pri izbiri lahko vpliva, če je bilo delo *nagrajeno* (8 ali 40 %) ali *je zelo brano* (7 ali 35 %). Najmanj verjetno je, da bosta na njihov izbor vplivala *literarna kritika* (6 ali 30 %) ali dejstvo, da se delo *pojavlja v medijih* (5 ali 25 %). Dva sta izbrala možnost *drugo* in odgovorila, da na njuno izbiro vpliva predvsem: *koliko imamo o obravnavanem gradivu (več kot je knjig, boljše je in da knjiga lahko pomeni dobro razgibano razpravo, kjer knjiga lahko pomaga tudi pri manjšanju spora*.



Slika 15: Merila za izbiro literarnih del 1 (voditelji)

Štirinajsto vprašanje voditelje sprašuje, na kaj so pozorni pri branju literarnih del, ko izbirajo za BS. Odgovorilo je 20 voditeljev.

Skoraj vsi so pri branju pozorni na *zanimivo tematiko* (95 %), v večini (75 %) so se strinjali tudi z odgovori *besedilo nagovarja različne bralce*, *aktualnost tematike* in *tekoče se bere*. Dve tretjini voditeljev je pozornih na *lep jezik in slog* (65 %), polovica pa pri izbiri besedil upošteva še *visoko literarno vrednost*, *zanimive odnose med osebami* in *dejstvo, da so situacije opisane, kot bi se zares zgodile*.



Slika 16: Merila za izbiro literarnih del 2 (voditelji)

Voditelji izbirajo literarna dela, ki jih sami berejo in taka, ki so jim bila priporočena, upoštevajo tudi predloge članov BS. Kot viri bralnih predlogov polovici voditeljev služijo tudi različni mediji, vključno s portalom dobreknjige.si in seznamom bralnega projekta Mesto bere. Pri izbiri se najbolj zanašajo na lasten bralni okus in okus bralcev, ki jim zaupajo, manj na literarne kritike. Ko berejo in izbirajo literarna dela, so še posebej pozorni na tematiko, lep jezik in slog, pomembno jim je še, da se besedilo tekoče bere, še bolj pa to, da nagovarja različne bralce.

4.4.3 Vrste obravnavanih literarnih del

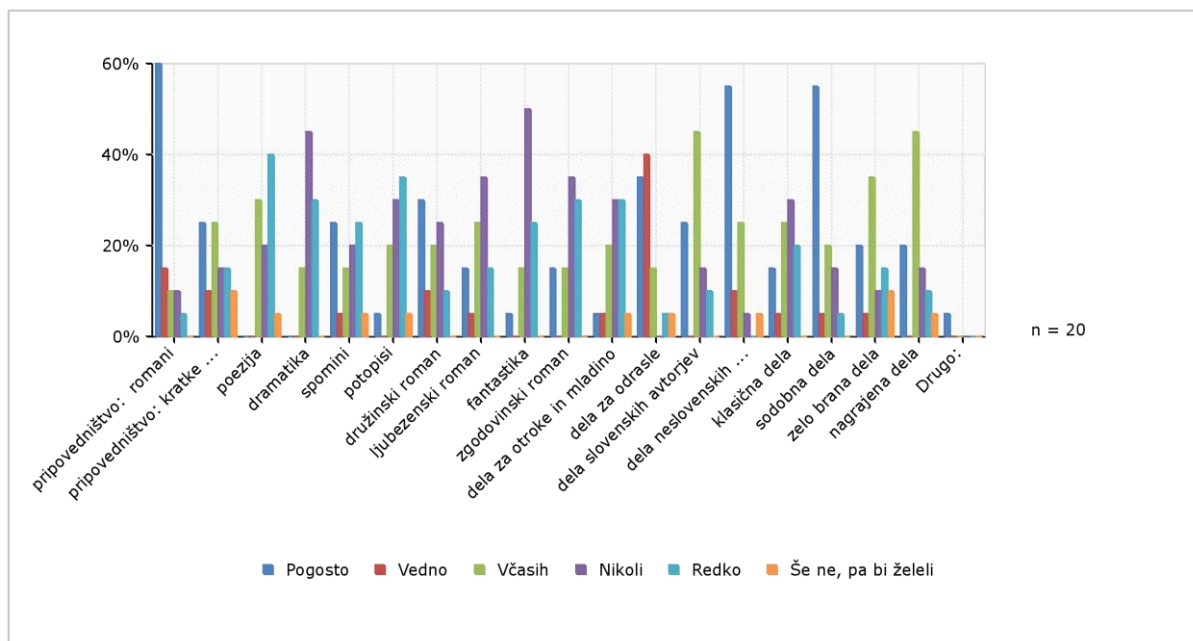
Šestnajsto vprašanje je voditelje spraševalo po pogostosti obravnavanja različnih literarnih del. Odgovarjalo je 20 voditeljev.

Od literarnih vrst se najpogosteje bere pripovedna dela, največ *romane*, za katere 3 (15 %) voditelji pravijo, da jih obravnavajo vedno in 12 (60 %) pogosto, *kratke zgodbe* pa vedno obravnavata 2 (10 %) in pogosto 5 voditeljev (25 %). *Poezije* nikoli ne obravnavajo 4 voditelji (20 %), redko 8 (40 %) in včasih 6 (30 %). *Dramatike* kar 9 voditeljev (45 %) nikoli ne obravnava, 6 redko (30 %) in 3 včasih (15 %).

Od ponujenih zvrsti le po en voditelj (5 %) pogosto izbere *potopise* in *fantastiko*, trije (15 %) *zgodovinski roman* in štirje (20 %) *ljubezenski roman*, tako ljubezenskih kot zgodovinskih

romanov sedem voditeljev (35 %) nikoli ne izbira za bralno skupino. Pogosteje šest voditeljev (30 %) izbere *spomine* in osem (40 %) *družinski roman*. Nekdo je izbral možnost *drugo* in dodal, da izbira *biografije*.

Dela za otroke in mladino le en voditelj vedno izbere za srečanja, 4 (20 %) včasih in šest (30 %) nikoli. Večinoma se izbira *dela za odrasle*, 8 (40 %) jih izbere vedno in 7 (35 %) pogosto. Prav tako se večinoma izbira *dela neslovenskih avtorjev*, dva voditelja (10 %) taka dela izbereta vedno, 11 (55 %) pa pogosto in 5 (25 %) *dela slovenskih avtorjev* 5 (25 %) voditeljev izbere pogosto in 9 (45 %) včasih. Pogosteje se izbira *sodobna dela* (60 %) od *klasičnih* (20 %). *Klasičnih del* 6 voditeljev (30 %) nikoli ne izbere, 4 (20 %) pa le redko. Približno enako pogosto se izbirajo nagrajena in zelo brana dela. *Nagrajena dela* pogosto izberejo štirje voditelji (10 %), včasih pa še 9 voditeljev (45 %). En voditelj vedno izbere *zelo brana dela*, štirje pogosto (10 %) in 7 (35 %) včasih.



Slika 17: Vrste literarnih del in pogostost izbire (voditelji)

Deveto vprašanje je udeležence spraševalo, kako so zadovoljni z literarnimi deli, ki jih obravnavajo na srečanjih. Odgovarjalo je 35 udeležencev.

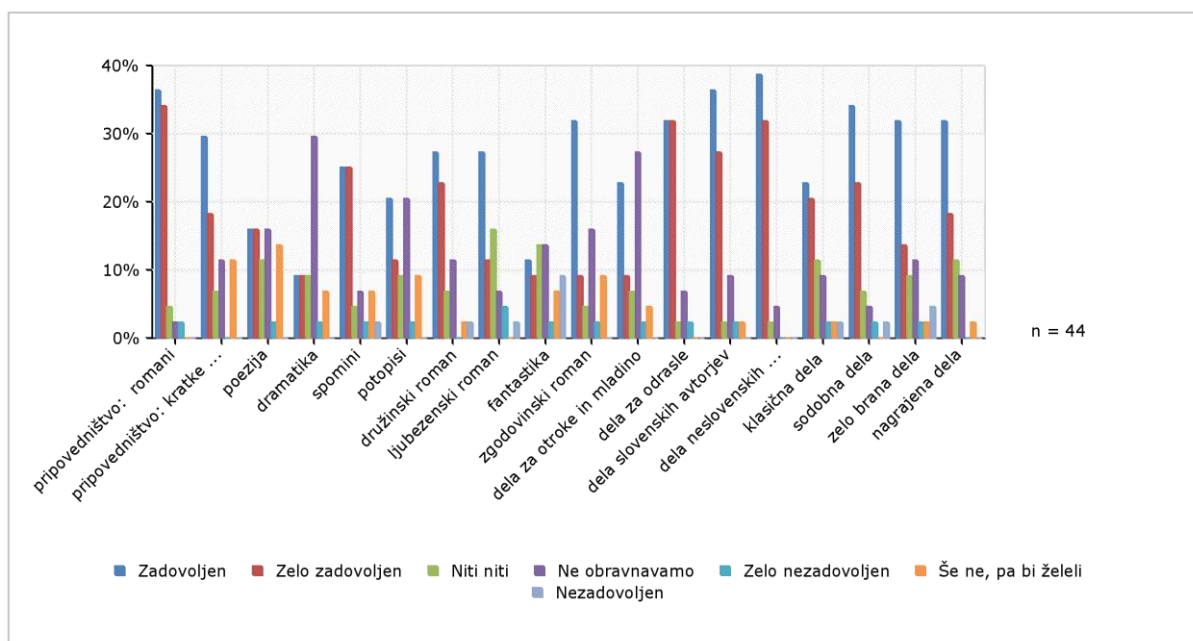
Pri literarnih vrstah so udeleženci najbolj zadovoljni s pripovednimi deli, z *romani* jih je zadovoljnih 31 (89 %), s *kratкими zgodbami* pa 21 (60 %). Pet (14 %) vprašanih bi si želelo obravnavati *kratke zgodbe*, ki jih do sedaj še niso. S *poezijo* je zadovoljnih 14 (40 %)

vprašanih, 6 (17 %) pa bi si v prihodnje želelo njene obravnave. Najmanj udeležencev je zadovoljnih z *dramatiko* (8 oz. 22 %).

Največ udeležencev (22 oz. 62 %) je zadovoljnih z *družinskimi romani* in *spomini*. Sledita *zgodovinski* (18 oz. 51 %) in *ljubezenski roman* (17 oz. 48 %), nato pa še *potopisi* (14 oziroma 40 %) in *fantastika* (9 oz. 25 %).

Bralne skupine večinoma obravnavajo *dela za odrasle* in z njimi je večina udeležencev zadovoljnih (28 oz. 80 %), 14 bralcev pa je zadovoljnih tudi z *deli za otroke in mladino* in čeprav kar 12 udeležencev (34 %) pravi, da takih del ne obravnavajo, si le dva (6 %) želita, da bi jih.

Večinoma bralne skupine obravnavajo *dela neslovenskih avtorjev* in z njimi je zadovoljnih kar 31 udeležencev (88 %), je pa kar 28 udeležencev (80 %) zadovoljnih tudi z *deli slovenskih avtorjev*. Več udeležencev je s *sodobnimi deli* (25 oz. 71 %) bolj zadovoljnih kot s *klasičnimi* (19 oz. 54 %), za spoznanje več udeležencev je zadovoljnih z deli, ki so *nagrajena* (22 oz. 62%) kot s tistimi, ki so *zelo brana* (20 oz. 57 %).



Slika 18: Vrste literarnih del in zadovoljstvo (udeleženci)

Če primerjamo pogostost obravnave naštetih vrst literarnih del s tem, kako so z njimi zadovoljni udeleženci, velikih razlik ni. Je pa vseeno mogoče opaziti nekaj odstopanj. Tako si 17 % udeležencev želi, da bi v prihodnje obravnavali poezijo, z njo je namreč nezadovoljen le en udeleženec, pa je kar 20 % voditeljev nikoli in 40 % le redko obravnava. Podobno bi 14 %

vprašanih želelo obravnavati kratke zgodbe, po 11 % pa zgodovinski roman in potopise. Dela slovenskih avtorjev se obravnavajo manj pogosto kot dela neslovenskih, le 25 % voditeljev jih izbira pogosto in 45 % včasih, medtem ko dela neslovenskih 55 % voditeljev obravnava pogosto in 10 % vedno. Zadovoljstvo udeležencev z deli slovenskih avtorjev (80 %) pa ni bistveno manjše kot z deli neslovenskih avtorjev (82 %).

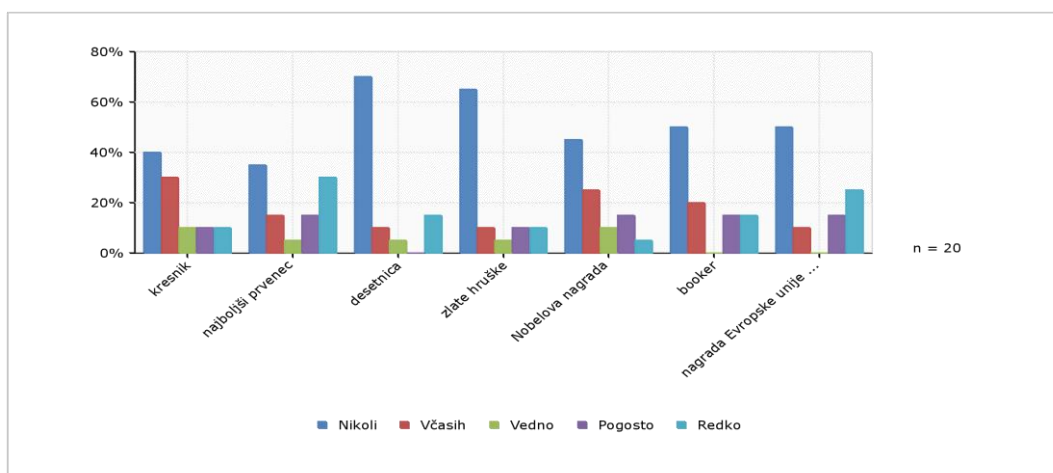
4.4.4 Vpliv literarnih nagrad na izbiro literarnih del

Sedemnajsto vprašanje je voditelje spraševalo, na katere literarne nagrade so po navadi pozorni pri izbiranju literarnih del. Odgovorilo je 20 voditeljev.

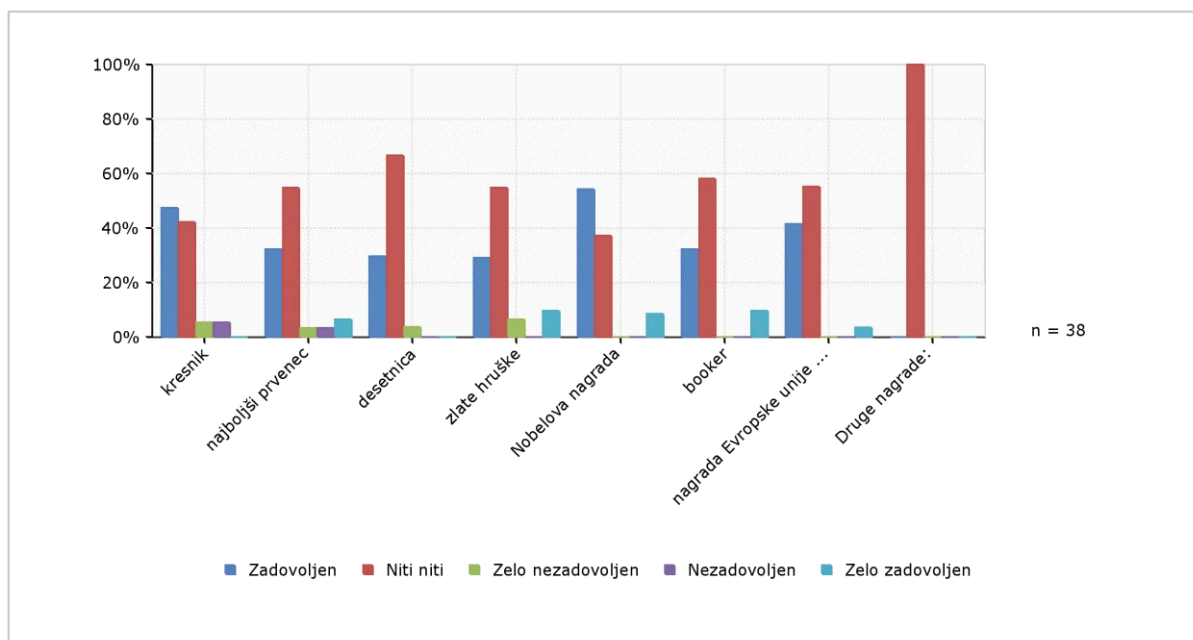
Skoraj polovica vprašanih ni nikoli pozorna na literarne nagrade, kar 85 % voditeljev nikoli ne upošteva *desetnice*, 75 % pa ne upošteva *zlatih hrušk*, kar je razumljivo, ker zelo malo bralnih skupin izbira dela za otroke in mladino. Največ pozornosti se posveča *Nobelovi nagradi* in *kresniku*, nanju je pozorna polovica voditeljev, sledita nagrada za *najboljši prvenec* in nagrada *booker*, ki ju upošteva 35 % voditeljev. 25 % voditeljev je občasno pozornih na *nagrado Evropske unije za književnost*.

Deseto vprašanje je tudi udeležence spraševalo po tem, koliko so pozorni na literarne nagrade, in sicer kako na njihovo zadovoljstvo z literarnimi deli vplivajo literarne nagrade. Odgovorilo je 38 vprašanih.

Tudi tukaj skoraj polovica odgovarja, da na njihovo zadovoljstvo literarne nagrade ne vplivajo. Največ vprašanih je zadovoljnih z Nobelovo nagrado (22), sledi kresnik (18), booker in nagrada Evropske unije za književnost (13), zlate hruške (12) in desetnica 8.



Slika 19: Vpliv literarnih nagrad na izbiro literarnih del (voditelji)

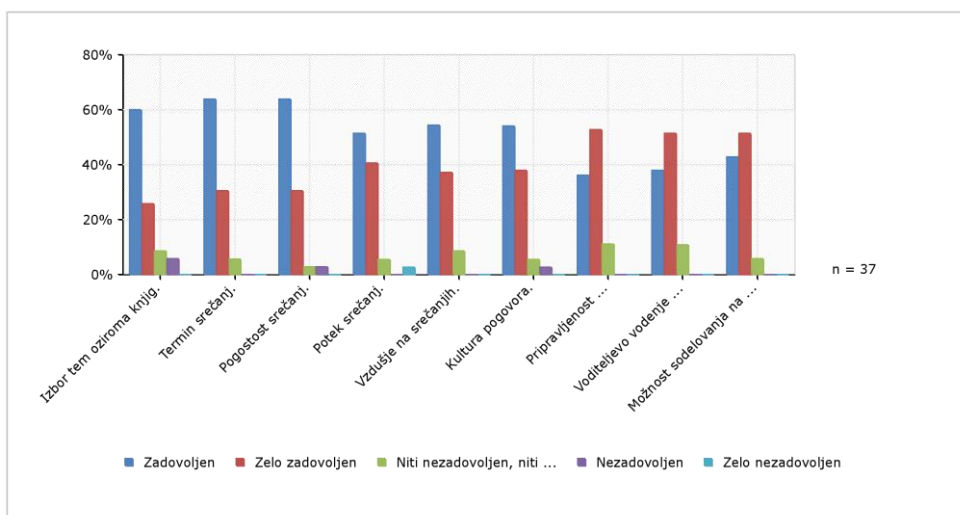


Slika 20: Vpliv literarnih nagrad na izbiro literarnih del (udeleženci)

4.4.5 Zadovoljstvo udeležencev z delovanjem bralnih skupin

Devetnajsto vprašanje je udeležence spraševalo, kako so bili v sezoni 2015/2016 zadovoljni z delovanjem bralne skupine. Odgovorilo je 37 udeležencev.

Skoraj vsi so bili zadovoljni z vsemi ponujenimi možnostmi, pri tem jih je bilo največ (34 ali 92 %) zadovoljnih s *kulturo pogovora* in s *potekom srečanj* ter s *terminom srečanj*. 33 (89 %) udeležencev je bilo zadovoljnih z *možnostjo sodelovanja na srečanjih* in z *voditeljevim vodenjem pogovora*. Zadovoljstvo s *pripravljenostjo voditelja/voditeljev* in z *vzdušjem na srečanjih* je izrazilo 32 vprašanih, dva manj (30 ali 81 %) pa z *izborom tem oziroma knjig* in s *pogostostjo srečanj*.



Slika 21: Zadovoljstvo udeležencev z delovanjem bralnih skupin

4.5 POTRDI TEV HIPOTEZ

1. Udeležencem bralnih skupin je pomembnejše druženje kot branje.

Raziskava je hipotezo le delno potrdila, udeležencem sta enako pomembna druženje in branje, pri tem jim je pomembna predvsem možnost pogovora o različnih temah, zato lahko rečemo, da cenijo vsebinsko bogato druženje.

2. Pri branju se udeleženci predvsem odzivajo doživljajsko, manj pa kritično in ustvarjalno. Delež slednjega bi se povečal ob drugačni metodi.

Tudi ta hipoteza je le delno potrjena. Udeleženci se odzivajo predvsem doživljajsko, že zato, ker besedila preberejo samo enkrat. V besedilih so pozorni predvsem na vsebino in odnose med liki in na to, kako doživljajo opisano. Tudi vprašanja voditeljev jih usmerjajo v opis njihovega doživljanja in izražanje mnenja, preverjajo pa tudi njihove osebne izkušnje v povezavi z besedili.

Lahko pa rečemo, da berejo ustvarjalno. Srečujejo se z drugimi bralci, da se z njimi pogovorijo o prebranem in že s tem svoje lastno branje nadgradijo z izkušnjami in interpretacijami drugih. Pogovarjajo se o prebranem in se vadijo v učinkovitem izražanju svojega mnenja. V besedilo se vživljajo in razmišljajo, kako bi sami delovali v podobni situaciji, kot je opisana. Po branju besedila so pripravljeni ob ustrezni spodbudi tudi sami napisati podobno besedilo (na primer pismo).

3. V bralnih skupinah prevladuje metoda pogovora, ki ga voditelj usmerja, udeleženci pa sodelujejo s svojimi bralnimi izkušnjami.

Raziskava je hipotezo potrdila. Osrednji del vsakega srečanja bralne skupine z izjemo ene, v kateri zaradi učenja jezika prevladuje glasno branje, je pogovor o temi srečanja, ki traja približno eno uro (srečanje pa traja uro in pol). Pred pogovorom voditelj navadno na kratko predstavi temo ali izbrana literarna dela, najpogosteje tako, da bralcem prepusti možnost, da izrazijo svoje interpretacije, mnenje in osebno izkušnjo ter doživljanje ob branju. Pogovor spodbuja s postavljanjem vprašanj. Del srečanja je lahko tudi glasno branje.

4. V bralnih skupinah se bere predvsem prozna dela, romane; kvalitetna in komunikativnejša literarna dela, prevladujejo dela svetovne književnosti.

Raziskava je hipotezo potrdila. V bralnih skupinah se bere predvsem prozna dela, med katerimi prevladujejo romani, delež kratkih zgodb in poezije je precej manjši, zanemarljiv pa je delež dramatike. Nekaj udeležencev bi si sicer želelo vključiti več poezije in kratkih zgodb. Večkrat se bere družinske in zgodovinske romane. Izbira se kakovostna literarna dela, večkrat nagrajena z literarnimi nagradami. Si pa udeleženci srečanj ne želijo brati prezahtevnih literarnih del, želijo, da se izbrana dela berejo tekoče, imajo lep jezik in slog in da so optimistična. Bere se tudi več del svetovne književnosti, čeprav niso udeleženci nič manj zadovoljni z branjem del slovenskih avtorjev.

5 ZAKLJUČEK

Bralne skupine obstajajo v različnih oblikah, skupno jim je, da gre za neformalno, vendar organizirano druženje manjših skupin odraslih, ki se redno srečujejo, da bi se pogovarjali o izbranih temah, po navadi ob prebiranju knjig. Pri nas se družijo pod skupnim terminom bralna skupina/bralni klub, tudi bralni krožek, lahko pa imajo posamezne skupine še posebno ime, posebno ime imajo lahko tudi za srečanja, na primer čajanka, bralne urice.

Dokumentirani začetki segajo v 18. stoletje v ZDA in v Veliki Britaniji, predvsem v ZDA je bilo povezovanje v bralne skupine vezano na samoizobraževanje in je pomenilo eno redkih možnosti za družbeno udejstvovanje žensk.

Bralne skupine so v manjši meri še ohranile usmerjenost k izobraževanju in delovanju za lokalno skupnost. Danes bolj veljajo za enega od načinov preživljanja prostega časa, ki svoje privrženke, to so predvsem bralke, ob prebiranju literarnih del in poglobljenem pogovoru o najrazličnejših temah na številne načine bogatijo.

V Sloveniji so bralne skupine postale bolj vidne s projektom Beremo z Manco Košir Andragoškega centra Slovenije, ki od leta 1999 izobražuje mentorje za bralne študijske krožke, ti delujejo v številnih slovenskih krajih in „širijo bralni virus“. Za usposabljanje mentorjev prostovoljcev, ki vodijo medgeneracijske bralne skupine, pa skrbi še Inštitut Antona Trstenjaka. Te skupine si z branjem in učenjem dobre pogovorne kulture prizadevajo za kakovostno staranje.

Splošne knjižnice so zavezane k širjenju bralne kulture, v ta namen kar v dveh tretjinah delujejo različne oblike bralnih skupin. Največja splošna knjižnica v Sloveniji, Mestna knjižnica Ljubljana, ima od leta 2015 20 bralnih skupin, nekatere od njih delujejo že več let.

Rezultati raziskave, ki je bila izvedena v Mestni knjižnici Ljubljana, kažejo, da se udeleženci srečanj bralnih skupin udeležujejo tako zaradi branja kot tudi zaradi druženja. Pri branju so pozorni predvsem na vsebino in odnose med liki in na to, kako doživljajo opisano. Po branju si izmenjujejo mnenja o prebranem, pogovarjajo pa se tudi o svojih izkušnjah, povezanih z branjem.

Berejo večinoma romane, pa tudi kratke zgodbe, zvrstno predvsem družinske in zgodovinske romane, več del neslovenskih avtorjev kot slovenskih, sodobnejša dela ter dela, ki so nagrajena in zelo brana. Cenijo prepričljiv in realističen prikaz raznih življenjskih tem, prijetna in bolj pozitivna besedila z lepim jezikom in slogom, ki niso prezahtevna, vseeno pa

spodbujajo razmišljanje. Poleg literarnih del včasih berejo tudi druga dela, na primer poljudna psihološka/duhovna besedila.

Srečanja navadno potekajo od oktobra do maja, večinoma so enkrat mesečno v poznih popoldanskih urah in trajajo uro in pol. Na srečanju za lažje sodelovanje udeleženci sedijo v krogu. Navadno srečanja vsebujejo več delov, ki so do neke mere zamenljivi; začetek s pozdravom, predstavitev in kleptom, temu sledi največkrat voditeljeva kratka napoved obravnavane knjige/teme ali celo daljša predstavitev knjige/teme. Del srečanja je lahko krajše glasno branje. Osrednji del srečanja je pogovor o izbrani knjigi/temi, v katerem sodelujejo vsi, voditelj pa po potrebi postavlja vprašanja, ki poizvedujejo za mnenji, doživljanjem in izkušnjami udeležencev. Po pogovoru, ki traja od 30 minut do ene ure, sledi sklepni odziv in izbira naslednje knjige/teme, pri tem je izbira pogosto voditeljeva. Na srečanju komunikacija poteka tako med voditeljem in udeleženci kot tudi med samimi udeleženci, vsaj v času klepeta in pogovora.

Bralne skupine pri svojih udeležencih spodbujajo branje doma, izražanje svojega mnenja in bralnih izkušenj, prav tako pa tudi poslušanje drugih udeležencev in poslušanje glasnega branja. Lahko se spodbuja tudi zapisovanje citatov in bralnih utrinkov, v zelo majhni meri pa ustvarjalno pisanje, ki je zanimivo za manjši del udeležencev. Srečanja se včasih popestrijo s posebno dejavnostjo, na primer z obiskom gosta, ki je povezan s temo.

Večina bralnih skupin v MKL si pred srečanjem izbere knjigo, ki jo vsi preberejo do naslednjega srečanja, ko se o njej pogovarjajo. Lahko pred srečanjem izberejo temo/žanr/avtorja in udeleženci do srečanja preberejo knjigo, ki je povezana z izbranim. Na srečanju lahko voditelj predstavi literarna dela na izbrano temo, v eni skupini so to literarne novosti. Redkeje se na srečanju prebere krajše besedilo, o katerem potem teče pogovor. Prebrana knjiga ni pogoj za udeležbo na srečanju.

Voditelji so tako bibliotekarji/knjižničarji kot tudi zunanji strokovni sodelavci in prostovoljci, prevladujejo ženske. Ženske prevladujejo tudi med udeleženci srečanj, med temi je skoraj polovica upokojencev, večina ima višjo izobrazbo.

Večina udeležencev, ki so sodelovali v anketi, je bila v sezoni 2015/2016 zadovoljnih z delovanjem bralnih skupin v MKL.

6 SEZNAM LITERATURE IN VIROV

- Darinka Ambrož ... [et al.]: *Branja 3. Berilo in učbenik za 3. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol*. Ljubljana: DZS, 2010.
- J. A. Appleyard: *Becoming a reader*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Urša Bajda: Vseživljenjsko učenje v šolski knjižnici. Bralni krožki za učitelje in/ali starše učencev/Longlive learning in school library. Reading circles for teachers and/or parents. *Šolska knjižnica* XVIII/3-4 (2008), 150 (V reviji je objavljen izvleček referata v slov. in angl., referat pa je na CD-ROM-u, ki je priloga revije).
- Aleš Gabrič: Branje od splošne dobrine do razvedrila elite. V: *Zgodovina knjige in bralne kulture na Slovenskem*. Knjižnica, 55/4 (2011). 49—67.
- Lidija Golc ... [et al.]: *Odkrivajmo življenje besed. Učbenik za slovenščino – književnost v 4. letniku srednjih strokovnih šol*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2014.
- Meta Grosman: *Zagovor branja. Bralec in književnost v 21. stoletju*. Ljubljana: Sophia, 2004 (Besede, 4).
- - - - - - Oblike branja in značilnosti leposlovnega branja. V: Meta Grosman: *Razsežnosti branja. Za boljšo bralno pismenost*. Ljubljana: Karantanija, 2006.
- Jenny Hartley: *The reading groups book*. New York: Oxford University Press Inc., 2003. (First published 2001).
- Milena Ivšek (ur.): *Bralna sposobnost ima neomejene možnosti razvoja. Zbornik Bralnega društva Slovenije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2000.
- Jurij Jug: *Nastanek in razvoj izobraževanja odraslih na Slovenskem od 1774 do 1918: raziskovalno poročilo*. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede, 1994.
- Metka Kordigel Aberšek, Igor Saksida: Branje ali branje. *Jezik in slovstvo* XXXVII/3-4 (1991/92). 75—82.
- Manca Košir, Darijan Novak: Študijski krožki "Beremo z Manco Košir". V: *Bralna sposobnost ima neomejene možnosti razvoja. Zbornik Bralnega društva Slovenije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2000. 186—190.
- Manca Košir: Knjiga – temelj vseživljenjskega učenja. V: [Nevenka Bogataj et al.] *Študijski krožki – od zamisli do sadov v prvem desetletju*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2005. 107—117.
- - - - - - *Beremo z Manco Košir*. Ljubljana: Planet GV, 2006.
- Boža Krakar Vogel: *Poglavja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS, 2004.

- Boža Krakar Vogel, Milena Mileva Blažić: *Sistemska didaktika književnosti v teoriji in praksi*. Ljubljana, Pedagoški inštitut, 2013.
- David Laskin in Holly Hughes: *The reading group book. The complete guide to starting and sustaining a reading group, with annotated lists of 250 title for provocative discussion*. New York: Penguin Group, 1995.
- Nives Ličen: *Uvod v izobraževanje odraslih. Izobraževanje odraslih med moderno in postmoderno*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2009.
- Vilma Malečkar: Širjenje kulture branja med odraslimi na primeru študijskih krožkov Beremo z Manco Košir. V: *Različne vrste branja terjajo razvijanje različnih bralnih strategij. Zbornik Bralnega društva Slovenije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001. 88—92.
- Miha Mazzini: *Rojeni za zgodbe*. Ljubljana: eBesede, 2012.
- *Poti do knjige: Bralne značke in bralni klubi za odrasle*. Trebnje: Knjižnica Pavla Golie Trebnje, 2015.
- Jože Ramovš: *Bralni dnevnik. Priročnik za člane bralnih medgeneracijskih skupin*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje, 2015.
- Mary Ann Shaffer, Annie Barrows: *Guernseyjsko društvo za književnost in pito iz krompirjevih olupkov*. Ljubljana : Sanje, 2010 (Sanje. Roman).
- DeNel Rehberg Sedo (ur.): *Reading communities from salons to cyberspace*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2011.
- Sanja Uršič: Čitalnice – posebnost slovenske zgodovine. Nastanek, mreža in programi čitalnic v obdobju 1860—1900 ter njihov pomen za izobraževanje odraslih. *Andragoška spoznanja* IV/3 (1999). 69—83.
- Ana Vogrinčič: *Družabno življenje romana. Uveljavljanje branja v Angliji 18. stoletja*. Ljubljana: Studia humanitatis, 2008 (Apes).
- *Zgodovina knjige in bralne kulture na Slovenskem. Knjižnica*, 55/4.
- Alenka Žbogar: *Iz didaktike slovenščine*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 2013 (Slavistična knjižnica, 18).

Spletni viri

<http://www.dobreknjige.si>, 22. 8. 2016.

https://www.facebook.com/Knjiga-Mene-Briga-248020745273222/?ref=page_internal, 27. 8. 2016.

<http://www.inst-antonatrstenjaka.si/sozitie/projekti/>, 18. 8. 2016.

<http://www.litlovers.com>, 20. 8. 2016.

<http://www.mancakosir.com/search/label/Dogodki>, 5. 9. 2016.

<http://www.mklj.si/o-nas>, 25. 8. 2016.

<http://www.mladinska.com/fejstbuk/fejstbukerji>, 27. 8. 2016

<http://www.zon.si/zmajeve-luknja-bralni-klub/>, 20. 8. 2016.

Seznam splošnih knjižnic,

<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=CHDB&bls=SI1&id=0007112858166483>, 2. 7. 2016

Zakon o knjižničarstvu - ZKnj-1(Uradni list RS, št. 87/01 z dne 8. 11. 2001), neuradno prečiščeno besedilo, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2442#>, 5. 7. 2016.

7 DODATKI

7. 1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA VODITELJE BRALNIH SKUPIN

Sem Ksenja Grešak in dokončujem študij na oddelku za slovenski jezik in književnost ter na oddelku za literarno teorijo in primerjalno književnost. Anketni vprašalnik je namenjen za izdelavo diplomske naloge z naslovom Delovanje bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana. Kot voditeljico/voditelja bralne skupine vas prosim za sodelovanje, ki bo dragocena pomoč pri nastanku diplomske naloge, obenem pa lahko tudi pomaga pri delu bralnih skupin v prihodnje. Rezultati bodo objavljeni v diplomski nalogi.

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA VODITELJE BRALNIH SKUPIN

1. Kaj je za vas bralna skupina?

Obkrožite črko pred trditvijo, ki NAJBOLJE opisuje vaše mnenje.

- a) Prireditev v knjižnici, kjer se posluša predstavitev izbrane knjige ali teme.
- b) Skupina ljudi, ki se redno srečuje in se pogovarja o izbrani knjigi ali temi.
- c) Skupina ljudi, ki si zaupa svoje življenjske izkušnje in probleme ter si izmenjuje predloge o knjigah, ki lahko pomagajo pri reševanju vsakodnevnih težav.
- č) Prijateljski krog ljudi s podobnimi interesi, ki se redno srečuje in se skozi pogovor o raznih temah, po navadi ob prebiranju knjig, medsebojno bogati.

Drugo: _____

2. Napišite ime bralne skupine, ki jo vodite v Mestni knjižnici Ljubljana.

3. Skupino v MKL vodim:

Obkrožite črko pred vašim odgovorom.

- a) sam/a;
- b) v sovoditeljskem paru.
- c) Skupino vodi več voditeljev.

4. Kako ste oblikovali svojo bralno skupino?

Obkrožite črko pred vašim odgovorom.

- a) Prevezel/a sem jo od predhodnika.

b) Nastala v okviru izobraževanja za voditelje bralnih skupin, v organizaciji Inštituta Antona Trstenjaka.

c) Po vzoru bralnih študijskih krožkov Beremo z Manco Košir.

č) Spontano, iz potrebe po oblikovanju programa za odrasle bralce.

d) Po vzoru drugih podobnih skupin.

Drugo: _____

5. Kaj je bil vaš cilj pri oblikovanju skupine?

6. Skupino vodim od leta _____

7. Na srečanja bralne skupine po navadi prihajajo:

a) samo redni udeleženci,

b) redni in občasni udeleženci,

c) samo občasni udeleženci.

8. Po navadi je število udeležencev bralne skupine _____

9. Kdaj in kje potekajo srečanja vaše skupine, kako dolgo trajajo in kako pogosto se dobivate?

Kraj in čas: _____

Trajanje srečanja: _____

Pogostost srečanj: _____

10. Naštejte obravnavana literarna dela ali teme zadnjih štirih srečanj pretekle sezone 2015/2016.

11. Kako se pripravite na srečanje?

Označite dejavnosti, ki veljajo za vas. Možnih je več odgovorov.

- a) Izberem knjigo/e oziroma temo.
- b) Preberem knjigo/e.
- c) Izbrane knjige študijsko preberem in si zapisujem pomembne misli in vprašanja.
- č) Poiščem dodatne informacije: podatke o avtorju, drugih delih avtorja, drugih podobnih delih
- d) Poiščem informacije o knjigi ali temi (Bukla, dobreknjige.si, splet, ...)

Drugo: _____

12. Kje dobivate predloge za izbor literarnih del, ki jih boste obravnavali v bralnih skupinah?

Obkrožite številke od 1 do 5 in ocenite, kaj velja za vas.

	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto	Vedno
a) Lastno branje.	1	2	3	4	5
b) Priporočila članov bralne skupine.	1	2	3	4	5
c) Priporočila drugih bralcev.	1	2	3	4	5
č) Dobreknjige.si	1	2	3	4	5
e) Literarne revije.	1	2	3	4	5
f) Bukla, knjižni kotički v revijah.	1	2	3	4	5
g) Radijske in TV oddaje.	1	2	3	4	5
h) Družabna omrežja: twitter, facebook	1	2	3	4	5
i) Splet: goodreads ...	1	2	3	4	5
j) Mesto bere	1	2	3	4	5
Drugo:					

13. Ko se odločate o primernosti literarnega dela za obravnavo v bralni skupini, vam je najbolj pomembno:

Ocenite po pomembnosti, tako da obkrožite številko od 1 do 5.

	Sploh ni pomembno	Ni pomembno	Niti niti	Pomembno	Zelo pomembno
Lasten bralni okus	1	2	3	4	5
Mnenje nekoga, katerega bralni okus poznam	1	2	3	4	5
Literarna kritika	1	2	3	4	5
Delo je zelo brano	1	2	3	4	5
Delo se pojavlja v medijih	1	2	3	4	5
Delo je bilo nagrajeno	1	2	3	4	5
Lep jezik in slog.	1	2	3	4	5
Drugo:					

14. Na kaj ste še posebno pozorni pri branju, ko izbirate literarna dela za bralno skupino?

Ocenite po pomembnosti, tako da obkrožite številko od 1 do 5.

	Sploh ni pomembno	Ni pomembno	Niti niti	Pomembno	Zelo pomembno
Zanimiva tematika.	1	2	3	4	5
Zanimivi odnosi med osebami.	1	2	3	4	5
Situacije so opisane, kot da bi se zares zgodile.	1	2	3	4	5
Besedilo nagovarja različne bralce.	1	2	3	4	5
Tekoče se bere.	1	2	3	4	5
Aktualnost tematike.	1	2	3	4	5
Lep jezik in slog.	1	2	3	4	5
Visoka literarna vrednost.	1	2	3	4	5
Drugo:					

15. Na kakšen način na srečanjih po navadi obravnavate literarna besedila?

Obkrožite številke od 1 do 5 in ocenite, kaj velja za vas.

	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto	Vedno
Isto izbrano besedilo vsi preberemo pred srečanjem (zaželeno, ne obvezno), na srečanju se pogovarjamo o njem.	1	2	3	4	5
Pred srečanjem je izbrana tema, s seznama vsak prebere eno ali več besedil (zaželeno). Na srečanju se pogovarjamo o skupni temi besedil.	1	2	3	4	5
Pred srečanjem je izbrana tema, ni potrebno brati besedil.	1	2	3	4	5
Na srečanju voditelj predstavi nekaj besedil, v nadaljevanju srečanja o njih poteka pogovor. Člani vnaprej ne berejo besedil, po srečanju pa po želji.	1	2	3	4	5
Na srečanju vsi preberemo krajše besedilo in se o njem pogovarjamo.	1	2	3	4	5
Drugo:					

16. Kako pogosto v bralni skupini obravnavate sledeča literarna dela?

Ocenite pogostost obravnave tako, da obkrožite številko od 1 do 6.

	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto	Vedno	Še ne, pa bi želeli
pripovedništvo: romani	1	2	3	4	5	6
pripovedništvo: kratke zgodbe	1	2	3	4	5	6
poezija	1	2	3	4	5	6
dramatika	1	2	3	4	5	6
spomini	1	2	3	4	5	6
potopisi	1	2	3	4	5	6

družinski roman	1	2	3	4	5	6
ljubezenski roman	1	2	3	4	5	6
fantastika	1	2	3	4	5	6
zgodovinski roman	1	2	3	4	5	6
dela za otroke in mladino	1	2	3	4	5	6
dela za odrasle	1	2	3	4	5	6
dela slovenskih avtorjev	1	2	3	4	5	6
dela neslovenskih avtorjev	1	2	3	4	5	6
klasična dela	1	2	3	4	5	6
sodobna dela	1	2	3	4	5	6
zelo brana dela	1	2	3	4	5	6
nagrajena dela	1	2	3	4	5	6
Drugo:						

17. Na katere literarne nagrade ste navadno pozorni pri izbiri literarnih del?

Ocenite pogostost obravnave tako, da obkrožite številko od 1 do 5.

	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto	Vedno
kresnik	1	2	3	4	5
najboljši prvenec	1	2	3	4	5
desetnica	1	2	3	4	5
zlate hruške	1	2	3	4	5
Nobelova nagrada	1	2	3	4	5
booker	1	2	3	4	5
nagrada Evropske unije za književnost	1	2	3	4	5
Druge nagrade:					

18. Ste si sprejem kakega literarnega dela še posebej zapomnili? Lahko iz zadnje ali prejšnjih sezon.

a) Katera dela so bila najboljše sprejeta in zakaj?

1. _____
2. _____
3. _____

b) Katera dela so bila najslabše sprejeta in zakaj?

1. _____
2. _____
3. _____

19. Katere dejavnosti udeležencev srečanj spodbujate s svojim delom?

Ocenite pogostost spodbujanja posameznih dejavnosti, tako da obkrožite številke od 1 do 6.

	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto	Vedno	Še ne, pa bi želeli
Branje doma.	1	2	3	4	5	6
Glasno branje na srečanju.	1	2	3	4	5	6
Pripovedovanje o lastni bralni izkušnji.	1	2	3	4	5	6
Izražanje svojega mnenja.	1	2	3	4	5	6
Poslušanje bralnih izkušenj drugih.	1	2	3	4	5	6
Poslušanje glasnega branja.	1	2	3	4	5	6
Poslušanje zanimivosti o življenju avtorja, njegovem delu, kritikah.	1	2	3	4	5	6
Zapisovanje citatov, svojih misli o prebranem.	1	2	3	4	5	6
Izmenjevanje predlogov za branje.						
Pisanje dnevnika, pesmi, zgodb po vzoru prebranega.	1	2	3	4	5	6
Druženje.	1	2	3	4	5	6
Drugo:						

20. Kako voditelji in udeleženci sodelujejo na srečanju bralne skupine? Kdaj govorijo eni in kdaj drugi?

Opišite dejavnost voditeljev in udeležencev, kot poteka pri posameznih delih srečanja.

g : samo govori, tg: tudi govori, p: samo posluša, tp: tudi posluša.

Na primer: če voditelj predstavlja temo: voditelj g, udeleženec p; pogovor o temi: voditelj tp, tg in udeleženec tp, tg. Ocenite trajanje posameznih delov srečanja. V primeru, da opisana dejavnost navadno ni del srečanja, jo označite z 0.

	Dejavnost voditelja	Dejavnost udeležencev	Trajanje v minutah
Klepet, navezovanje stika.			
Pozdrav, predstavitev.			
Kratka napoved: osnovni podatki o delu, avtorju, obnova; ALI na kratko o temi.			
Predstavitev teme.			
Predstavitev literarnega/ih del/a.			
Glasno branje			
Pogovor o temi srečanja.			
Izbira/napoved prihodnje teme oziroma literarnega dela.			
Sklepni odziv.			

21. Možne dele srečanja razvrstite, kot navadno potekajo na posameznem srečanju. Če je kakšen del odveč, ga ne razvrstite. Desno od opisanih delov srečanja napišite, kateri je po vrsti na srečanju, oziroma, če navadno ni del vaših srečanj, napišite 0.

Del srečanja	Vrstni red (1-9)
Klepet, navezovanje stika.	
Pozdrav, predstavitev.	

Kratka napoved: osnovni podatki o delu, avtorju, obnova; ALI na kratko o temi.	
Predstavitev teme.	
Predstavitev literarnega/ih del/a.	
Glasno branje	
Pogovor o temi srečanja.	
Izbira/napoved prihodnje teme oziroma literarnega dela.	
Sklepni odziv.	

22. Katere sposobnosti in znanja najbolj potrebujete pri delu z bralnimi skupinami?

Ocenite po pomembnosti, tako da obkrožite številke od 1 do 5.

	Sploh ni pomembno	Ni pomembno	Niti niti	Pomembno	Zelo pomembno
Sposobnost kritičnega branja in samostojne interpretacije literarnih besedil.	1	2	3	4	5
Sposobnost organiziranja in izražanja pridobljenega znanja.	1	2	3	4	5
Socialne veščine pri delu z ljudmi.	1	2	3	4	5
Sposobnost vodenja diskusije z udeleženci.	1	2	3	4	5
Drugo:					

23. Katere sposobnosti in znanja, ki jih najbolj potrebujete pri delu z bralnimi skupinami, bi želeli pri sebi izboljšati?

Obkrožite črko pred vašim odgovorom. Možnih je več odgovorov.

- a) Sposobnost kritičnega branja in samostojne interpretacije literarnih besedil.
- b) Sposobnost organiziranja in izražanja pridobljenega znanja.
- c) Socialne veščine pri delu z ljudmi.
- č) Sposobnost vodenja diskusije z udeleženci.
- d) Drugo:

24. Napišite nekaj vprašanj, ki jih najpogosteje zastavljate na srečanjih.

1. _____
2. _____
3. _____

25. Na srečanjih prevladuje:

Obkrožite črko pred vašim odgovorom.

- a) enosmerna komunikacija (voditelj → udeleženec)
- b) dvosmerna komunikacija (voditelj ↔ udeleženec)
- c) večsmerna komunikacija (voditelj ↔ udeleženec ↔ udeleženec ↔ voditelj)

26. Naštete so nekatere lastnosti uspešnih bralnih skupin.

Ocenite jih po pomembnosti, tako da obkrožite številke od 1 do 5.

	Sploh ni pomembno	Ni pomembno	Niti niti	Pomembno	Zelo pomembno
Skupina sedi v krogu/ovalu.	1	2	3	4	5
Vsi udeleženci poznajo »pravila igre«.	1	2	3	4	5
V skupini vlada zaupanje.	1	2	3	4	5
Voditelj daje pozitivne povratne informacije pri bralnih izkušnjah udeležencev.	1	2	3	4	5
Izbrana literarna dela so dosegljiva v knjižnici.	1	2	3	4	5
Drugo:					

27. Kaj ste pridobili z delom v bralni skupini?

28. Kaj bi želeli v svoji bralni skupini v prihodnje spremeniti?

29. Odgovorite še na zadnje vprašanje.

Poklic	Zaposleni v MKL	Starost	Spol
a.) knjižničar/bibliotekar	Da	let	M
Drugo:	Ne		Ž

Hvala za vaše sodelovanje!

7. 2 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UDELEŽENCE SREČANJ BRALNIH SKUPIN

Sem Ksenja Grešak in dokončujem študij na oddelku za slovenski jezik in književnost in na oddelku za literarno teorijo in primerjalno književnost Filozofske fakultete v Ljubljani. Anketni vprašalnik je namenjen za izdelavo diplomske naloge z naslovom Delovanje bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana. Kot udeleženko/udeleženca srečanj bralnih skupin vas prosim za sodelovanje, ki bo dragocena pomoč pri nastanku diplomske naloge, obenem pa lahko tudi pomaga pri delu bralnih skupin v prihodnje.

Anketa je anonimna. Rezultati bodo objavljeni v diplomski nalogi.

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UDELEŽENCE SREČANJ BRALNIH SKUPIN

1. Kaj je za vas bralna skupina?

Obkrožite črko pred trditvijo, ki NAJBOLJE opisuje vaše mnenje.

- a) Prireditev v knjižnici, kjer se posluša predstavitev izbrane knjige ali teme.
- b) Skupina ljudi, ki se redno srečuje in se pogovarja o izbrani knjigi ali temi.
- c) Skupina ljudi, ki si zaupa svoje življenjske izkušnje in probleme ter si izmenjuje predloge o knjigah, ki lahko pomagajo pri reševanju vsakodnevnih težav.
- č) Prijateljski krog ljudi s podobnimi interesi, ki se redno srečuje in se skozi pogovor o raznih temah, po navadi ob prebiranju knjig, medsebojno bogati.

Drugo: _____

2. Kako pogosto se udeležujete srečanj bralne skupine?

Označite, kako pogosto ste se v sezoni 2015/2016 udeležili srečanj bralnih skupin.

	Nikoli	1-krat	Včasih	Pogosto	Vedno
Knjižnica Bežigrad/Knjižna doživetja	1	2	3	4	5
Knjižnica Grba/Bralna čajanka	1	2	3	4	5
Knjižnica Jožeta Mazovca/Bralne vezi	1	2	3	4	5
Knjižnica Jožeta Mazovca/Moja knjiga - moj svet, nova knjiga - nov svet	1	2	3	4	5
Knjižnica Otona Župančiča/Ti zapleteni odnosi	1	2	3	4	5
Knjižnica Otona Župančiča/Bralni krog	1	2	3	4	5
Knjižnica Otona Župančiča/Berem, torej mislim	1	2	3	4	5
Knjižnica Otona Župančiča/Angleški bralno-debatni krožek	1	2	3	4	5
Knjižnica Polje/Nemški bralni krog	1	2	3	4	5

	Nikoli	1-krat	Včasih	Pogosto	Vedno
Knjižnica Prežihov Voranc/ Ozvezdja knjig	1	2	3	4	5
Knjižnica Rudnik/zBiRALCI zgodb	1	2	3	4	5
Knjižnica Šiška/Četrtekovi večeri (raz)pletanja zgodb	1	2	3	4	5
Knjižnica Šiška/ Razpletanje zgodb	1	2	3	4	5
Knjižnica Šentvid/Razpletanja zgodb	1	2	3	4	5
Knjižnica Škofljica/Bralna skupina za vzgojo	1	2	3	4	5
Knjižnica Škofljica/Bralna čajanka	1	2	3	4	5
Knjižnica Zalog/Pogovor ob knjigi	1	2	3	4	5
Trubarjeva hiša literature/Druženje ob knjigah	1	2	3	4	5
Drugo:					

3. Na srečanja bralne skupine prihajam, da:

Označite stopnjo strinjanja s trditvami.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
aktivno preživim svoj prosti čas.	1	2	3	4	5
srečujem ljudi s podobnimi interesi.	1	2	3	4	5
vsak mesec nekaj preberem.	1	2	3	4	5
izvem kaj več o izbrani knjigi ali temi.	1	2	3	4	5
se lahko z drugimi pogovarjam o skupni temi.	1	2	3	4	5
slišim različne poglede na skupno temo.	1	2	3	4	5
se s pomočjo branja naučim nečesa novega.	1	2	3	4	5
se s pomočjo ostalih članov skupine naučim nečesa novega.	1	2	3	4	5
duhovno rastem.	1	2	3	4	5
Drugo:					

4. Ali spomin na pouk književnosti kakorkoli vpliva na vaše obiskovanje srečanj bralne skupine?
Označite stopnjo strinjanja s trditvami.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Učitelj/ica slovenščine me je navdušila za branje in ljubezen do branja me je pripeljala do bralne skupine.	1	2	3	4	5
Srečanj bralne skupine se udeležujem, ker tu ni šolske obravnave literarnih del. Obravnava del je odvisna od zanimanja udeležencev.	1	2	3	4	5
Po koncu šolanja je bralna skupina dobra možnost za pridobivanje znanja o književnosti.	1	2	3	4	5
V šoli mi književnost ni vzbujala zanimanja, zdaj lahko nadoknadim zamujeno.	1	2	3	4	5
Drugo:					

5. Ste si še posebej zapomnili kakšno obravnavano knjigo?

Napišite naslov in razlog, da ste si jo zapomnili.

a) Knjiga, ki vam je bila všeč in zakaj.

b) Knjiga, ki vam ni bila všeč in zakaj.

6. Kakšna besedila najraje berete? Obkrožite črko pred vašim odgovorom. Možnih je več odgovorov.

a) Strokovna besedila (povezana s službo, izobrazbo, ...)

b) Priročniki (duhovnost, zdravje, hobiji, ...)

c) Časopisi, revije.

č) Manj zahtevna književnost: kriminalke, fantastika, ljubezenski romani, ...

d) Zahtevnejša književnost.

e) Drugo: _____

f) Ne berem.

7. Zakaj berete literarna dela? Označite stopnjo strinjanja s trditvami.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Umik od vsakdanjega življenja.	1	2	3	4	5
Obogatitev življenja.	1	2	3	4	5
Z branjem izkusim, za kar sicer v življenju nimam možnosti.	1	2	3	4	5
Užitek zaradi lepega jezika in oblike napisanega.	1	2	3	4	5
Spoznavanje novega.	1	2	3	4	5
Vpogled v notranji svet literarnih oseb in posledično boljše razumevanje sebe in drugih.	1	2	3	4	5
Splošna razgledanost.	1	2	3	4	5
Boljše razumevanje sveta, v katerem živim.	1	2	3	4	5
Branje književnosti je pomembno.	1	2	3	4	5
Drugo:					

8. Po branju izbranega literarnega dela se želim z drugimi pogovoriti o:

Ocenite, v kolikšni meri se strinjate s trditvami in obkrožite številke od 1 do 5.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
vsebini, zanimivem dogajanju in opisih;	1	2	3	4	5
osebah in odnosih med njimi;	1	2	3	4	5
splošnih temah, ki jih odpira besedilo;	1	2	3	4	5
slogu pisanja, jeziku, obliki;	1	2	3	4	5
svojem doživljanju prebranega;	1	2	3	4	5
novih stvarih, ki sem jih izvedel;	1	2	3	4	5
tem, kar je želel avtor povedati;	1	2	3	4	5
tem, ali mi je bilo delo všeč ali ne in zakaj;	1	2	3	4	5
svojem razumevanju prebranega.	1	2	3	4	5
drugo:					

9. Naštete so vrste literarnih del, ki jih obravnavate v bralni skupini.

Označite, kako ste zadovoljni z literarnimi deli, ki jih obravnavate v bralni skupini.

	Zelo nezadovol.	Nezadovol.	Niti niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen	Ne obravnavamo	Še ne, pa bi želeli
pripovedništvo: romani	1	2	3	4	5	6	7
pripovedništvo: kratke zgodbe	1	2	3	4	5	6	7
poezija	1	2	3	4	5	6	7
dramatika	1	2	3	4	5	6	7
spomini	1	2	3	4	5	6	7
potopisi	1	2	3	4	5	6	7
družinski roman	1	2	3	4	5	6	7
ljubezenski roman	1	2	3	4	5	6	7
fantastika	1	2	3	4	5	6	7
zgodovinski roman	1	2	3	4	5	6	7
dela za otroke in mladino	1	2	3	4	5	6	7
dela za odrasle	1	2	3	4	5	6	7
dela slovenskih avtorjev	1	2	3	4	5	6	7
dela neslovenskih avtorjev	1	2	3	4	5	6	7
klasična dela	1	2	3	4	5	6	7
sodobna dela	1	2	3	4	5	6	7
zelo brana dela	1	2	3	4	5	6	7
nagrajena dela	1	2	3	4	5	6	7
Drugo:							

10. Kako na vaše zadovoljstvo pri branju literarnih del vplivajo prejete literarne nagrade?

Označite stopnjo zadovoljstva z literarnimi deli, ki so prejela literarne nagrade.

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen
kresnik	1	2	3	4	5
najboljši prvenec	1	2	3	4	5
desetnica	1	2	3	4	5
zlate hruške	1	2	3	4	5
Nobelova nagrada	1	2	3	4	5
booker	1	2	3	4	5
nagrada Evropske unije za književnost	1	2	3	4	5
Druge nagrade:					

11. Na kaj ste še posebno pozorni pri branju literarnih del? Ocenite po pomembnosti.

	Sploh ni pomembno	Ni pomembno	Niti niti	Pomembno	Zelo pomembno
Zanimiva tematika.	1	2	3	4	5
Zanimivi odnosi med osebami.	1	2	3	4	5
Situacije so opisane, kot da bi se zares zgodile.	1	2	3	4	5
Počutim se, kot da bi bilo besedilo napisano zame.	1	2	3	4	5
Tekoče se bere.	1	2	3	4	5
Aktualnost tematike.	1	2	3	4	5
Lep jezik in slog.	1	2	3	4	5
Visoka literarna vrednost.	1	2	3	4	5
Drugo:					

12. Ko berete ali poslušate zgodbo, ste najbolj zadovoljni, kadar:

Označite stopnjo strinjanja z naslednjimi trditvami.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
zgodbi zlahka sledim.	1	2	3	4	5
se v zgodbi prepoznam.	1	2	3	4	5
je predstavljen svet, ki mi je znan.	1	2	3	4	5
je predstavljena drugačna kultura/drugača oseba, ki bi mi bila sicer neznana.	1	2	3	4	5
zaradi zgodbe bolj jasno vidim svoje življenje.	1	2	3	4	5
izvem nove stvari.	1	2	3	4	5
spodbuja razmišljanje.	1	2	3	4	5
se lahko prestavim v drug, domišljjski svet.	1	2	3	4	5
Drugo:					

13. Besedila, o katerih se pogovarjate na srečanjih, pred srečanjem

Obkrožite črko pred trditvijo, ki za vas najbolj drži.

- a) sploh ne preberem.
- b) enkrat preberem.
- c) večkrat preberem.

14. Preberite naslednje besedilo.

Mary Ann Shaffer, Annie Barrows: *Guernseyjsko društvo za književnost in pito iz krompirjevih olupkov*. (Str. 60—62.)

Pismo častitega Simona Simplessa Amelii

13. februar 1946

Spoštovana gospa Maugery,

da, Juliet lahko zaupate. V tem pogledu nimam dvomov. Njeni starši so bili moji dobri prijatelji in obenem župljani pri sv. Hildi. Prav res, bil sem v gosteh pri njih doma tisto noč, ko se je rodila.

Juliet je bila svojeglav, a ne glede na to ljubeč, obziren, vesel otrok – z nenavadnim čutom za poštenje, že ko je bila punčka.

Opisal vam bom pripetljaj iz časa, ko ji je bilo deset let. Med petjem četrte kitice »Njegov pogled bedi nad vrabcem« je s pokom zaprla svojo cerkveno pesmarico in ni bila pripravljena zapeti niti tona več. Našemu zborovodju je zatrdila, da besedilo blati Božji značaj. Ne bi ga smeli peti. On pa (zborovodja, ne Bog) ni vedel, kaj naj stori, zato je pospremil Juliet v moj urad, naj se jaz pomenim z njo.

Nisem se prav dobro odrezal. Juliet je rekla: „Hm, ta človek ne bi smel napisati 'Njegov pogled bedi nad vrabcem' – je mogoče kaj zaleglo? Je On preprečil, da ptica ne bi mrtva padla na tla? Je kratko malo rekel 'opla'? Pesem zveni, kakor da je Bog odsoten in čuva ptice, medtem ko ga živi ljudje potrebujejo.“

Mikalo me je, da bi Juliet v tej zadevi pritrdil – kako da nisem na to že tudi sam prej pomislil? Zbor ne prej in tudi pozneje ni več pel pesmi »Njegov pogled bedi nad vrabcem«.

Julietini starši so umrli, ko jih je imela dvanajst, in poslali so jo živeti k njenemu prastricu, dr. Rodericku Ashtonu, v London. Čeprav možak ni nečutečega značaja, je bil tako zatopljen v proučevanje grško-rimskih spisov, da se ni utegnil ukvarjati z deklico. Za povrh ni premogel nobene domišljije – kar je usoden primanjkljaj, če vzgajaš otroke.

Juliet je dvakrat pobegnila; prvič ji ni uspelo priti dlje od postaje King's Cross. Policija jo je našla, ko je čakala s polno platneno potovalno torbo in z ribiško palico svojega očeta, da bi se z vlakom odpeljala v Bury St. Edmunds. Vrnili so jo doktorju Ashtonu – a jo je znova popihala. Istokrat je doktor Ashton telefoniral meni in me prosil, naj mu jo pomagam najti.

Natančno sem vedel, kam jo je dekle mahnilo – na nekdanjo kmetijo svojih staršev. Našel sem jo nasproti vhoda, ki vodi na kmetijo, sedela je na poraščenem gričku, ne meneč se za dež – samo sedela je tam, do kože premočena, in strmela proti svojemu nekdanjemu (tedaj že prodanemu) domu.

Telefoniral sem njenemu stricu in jo naslednjega dne z vlakom pospremil nazaj v London. Nameraval sem se z naslednjim vlakom vrniti v svojo župnijo, ko sem ugotovil, da je njen trapasti stric na postajo poslal kar svojega kuharja, naj jo pripelje domov, sem vztrajal, da ju želim pospremiti. Vdrl sem v

stričevo delovno sobo in potem sva se odločno pogovorila. Pritrdil mi je, da bi bilo za Juliet nemara najbolje, če jo pošlje v internat – njeni starši so ji zapustili dovolj sredstev, če bi nastala takšna potreba.

Na srečo sem poznal neko izvrstno šolo – St. Swithinovo. Z učnim programom na dobri ravni in z ravnateljico, ki ni bila izklesana iz granita. V veselje mi je reči, da se je Juliet tam lepo godilo – učenje ji je bilo v spodbudo, pravi razlog, da se je deklica spet razživela, pa je bil po moji presoji njeno prijateljstvo s Sophie Stark in z njeno družino. Pogosto je šla na polletne počitnice k njim, dvakrat pa sta prišli Juliet in Sophie k meni in moji sestri v župnišče. Kakšne razposajene trenutke smo preživeli skupaj: hodili smo na piknike, vožnje s kolesom, ribolov! Nekoč se nam je pridružil tudi Sophiejin brat, Sidney Stark – čeprav je deset let starejši od obeh in jima je rad ukazoval, je bil dobrodošel peti član naše srečne družine.

Z zadovoljstvom sem opazoval, kako je Juliet odraščala – enako kot sem zadovoljen zdaj, ko je povsem odrasla. Zelo sem se razveselil, ko me je prosila, naj vam v pismu opišem njen značaj.

Dodal sem pripoved o delcu najine skupne preteklosti kot pojasnilo, da vem, o čem govorim. Če Juliet reče, da bo nekaj storila, bo storila. Če reče, da ne bo, pa ne bo.

Z iskrenimi pozdravi

Simon Simplex

15. Vam je bilo besedilo všeč? Obkrožite črko pred vašim odgovorom in dopolnite.

a) Da, ker _____

b) Ne, ker _____

16. Po branju besedila bi se želel/a pogovarjati o vprašanjih: Označite, kaj velja za vas.

	Sploh ne velja	Ne velja	Niti niti	Velja	Povsem velja
Kakšna se vam zdi Juliet, ki je opisana v pismu?	1	2	3	4	5
Ali je dogodek iz otroštva primeren način za opis odrasle osebe?	1	2	3	4	5
Se kdo spomni takega dogodka iz otroštva, ki je še posebej vplival na to, kakšen je danes?	1	2	3	4	5
Ali vsi žalujemo enako?	1	2	3	4	5
Kdo skrbi za otroke, ki ostanejo brez staršev in kdo o tem odloča?	1	2	3	4	5
Kako odgovarjamo, kadar otroci postavljajo vprašanja o Bogu?	1	2	3	4	5
Kako se spremeni naše doživljanje zgodbe, če jo preberemo v obliki pisem, ki si jih izmenjujejo osebe v romanu?	1	2	3	4	5

Ali je danes še potrebno pisati osebna pisma?	1	2	3	4	5
Drugo:					

17. Branje zgornjega besedila me je spodbudilo, da

Obkrožite črko pred vašim odgovorom. Možnih je več odgovorov.

a) preberem roman *Guernseyjsko društvo za književnost in pito iz krompirjevih olupkov*.

b) preberem kak drug roman v pismih.

c) preberem zbrana pisma pisatelja ali druge znane osebe.

č) napišem osebno pismo.

d) branje zgornjega besedila me ni k ničemur spodbudilo.

e) Drugo: _____

18. Katere dejavnosti, ki jih spodbuja vaša bralna skupina, so vam v največje zadovoljstvo?

	Zelo nezadov.	Nezadovol.	Niti niti	Zadov.	Zelo zadovol.	Ne spodbuja	Še ne, pa bi želeli
Branje doma.	1	2	3	4	5	6	7
Glasno branje na srečanju.	1	2	3	4	5	6	7
Pripovedovanje o lastni bralni izkušnji.	1	2	3	4	5	6	7
Izražanje svojega mnenja.	1	2	3	4	5	6	7
Poslušanje bralnih izkušenj drugih.	1	2	3	4	5	6	7
Poslušanje glasnega branja.	1	2	3	4	5	6	7
Poslušanje zanimivosti o življenju avtorja, njegovem delu, kritikah.	1	2	3	4	5	6	7
Zapisovanje citatov, svojih misli o prebranem.	1	2	3	4	5	6	7
Izmenjevanje predlogov za branje.	1	2	3	4	5	6	7
Pisanje dnevnika, pesmi, zgodb po vzoru prebranega.	1	2	3	4	5	6	7
Druženje.	1	2	3	4	5	6	7
Drugo:							

19. Kako ste bili v sezoni 2015/2016 zadovoljni z delovanjem bralne skupine?

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen
Izbor tem oziroma knjig.	1	2	3	4	5
Termin srečanj.	1	2	3	4	5
Pogostost srečanj.	1	2	3	4	5
Potek srečanj.	1	2	3	4	5
Vzdušje na srečanjih.	1	2	3	4	5
Kultura pogovora.	1	2	3	4	5
Pripravljenost voditelja.	1	2	3	4	5
Voditeljevo vodenje pogovora.	1	2	3	4	5
Možnost sodelovanja na srečanjih.	1	2	3	4	5
Drugo:					

20. Kaj ste pridobili z udeležbo na srečanjih bralne skupine?

21. Kaj bi želeli v svoji bralni skupini spremeniti?

22. Odgovorite še na zadnje vprašanje.

Obkrožite črko pred vašim odgovorom in ustrezno dopolnite.

Vaš poklic	Dosežena izobrazba	Status	Starost	Spol
a) knjižničar	a) osnovna šola	a) dijak/študent	let	M
Drugo:	b) poklicna ali strokovna šola	b) zaposleni		Ž
	c) srednja šola	c) nezaposleni		
	č) višja, visoka šola ali več	č) upokojenec		

Hvala za vaše sodelovanje!

7.3 POGOSTOST UPORABE RAZLIČNIH VRST LITERARNIH DEL IN ZADOVOLJSTVO UDELEŽENCEV

Literarna dela	voditelji	pogostost	udeleženci	zadovoljstvo
<i>pripovedništvo: romani</i> (3 % udel. ne obravnava)	10 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	5 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	10 %	<i>včasih</i>	6 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	60 %	<i>pogosto</i>	46 %	<i>zadovoljen</i>
	15 %	<i>vedno</i>	43 %	<i>zelo zadovoljen</i>
		<i>še ne, bi želeli</i>	0	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>pripovedništvo: kratke zgodbe</i> (ni odgovorilo 3 % udeležencev, 14 % ne obravnava)	15 %	<i>nikoli</i>	0	<i>zelo nezadovoljen</i>
	15 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	25 %	<i>včasih</i>	8 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	25 %	<i>pogosto</i>	37 %	<i>zadovoljen</i>
	10 %	<i>vedno</i>	24 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	0	<i>še ne, bi želeli</i>	14 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>poezija</i> (ni odgovorilo 6 % udeležencev, 20 % ne obravnava)	20 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	40 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	30 %	<i>včasih</i>	14 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	0	<i>pogosto</i>	20 %	<i>zadovoljen</i>
	0	<i>vedno</i>	20 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	5 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>	17 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>dramatika</i>	45 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>

(ni odgovorilo 17 % udeležencev, 37 % ne obravnava)	30 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	15 %	<i>včasih</i>	11 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	0	<i>pogosto</i>	11 %	<i>zadovoljen</i>
	0	<i>vedno</i>	11 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	0	<i>še ne, pa bi želeli</i>	8 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>

Literarna dela	voditelji	pogostost	udeleženci	zadovoljstvo
<i>družinski roman</i> (ni odgovorilo 8 % udeležencev, 14 % ne obravnava)	25 %	<i>nikoli</i>	0	<i>zelo nezadovoljen</i>
	10 %	<i>redko</i>	3 %	<i>nezadovoljen</i>
	20 %	<i>včasih</i>	8 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	30 %	<i>pogosto</i>	34 %	<i>zadovoljen</i>
	10 %	<i>vedno</i>	28 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	0	<i>še ne, pa bi želeli</i>	3 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>ljubezenski roman</i> (ni odgovorilo 14 % udeležencev, 8 % ne obravnava)	35 %	<i>nikoli</i>	6 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	15 %	<i>redko</i>	3 %	<i>nezadovoljen</i>
	25 %	<i>včasih</i>	8 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	15 %	<i>pogosto</i>	34 %	<i>zadovoljen</i>
	5 %	<i>vedno</i>	14 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	0	<i>še ne, pa bi želeli</i>	0	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>zgodovinski roman</i> (ni odgovorilo 8 % udeležencev,	35 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	30 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	15 %	<i>včasih</i>	6 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	15 %	<i>pogosto</i>	40 %	<i>zadovoljen</i>

20 % ne obravnava)	0	<i>vedno</i>	11 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	0	<i>še ne, pa bi želeli</i>	11 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>

Literarna dela	voditelji	pogostost	udeleženci	zadovoljstvo
<i>Spomini</i> (ni odgovorilo 8 % udeležencev, 8 % ne obravnava)	20 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	25 %	<i>redko</i>	3 %	<i>nezadovoljen</i>
	15 %	<i>včasih</i>	6 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	15 %	<i>pogosto</i>	31 %	<i>zadovoljen</i>
	5 %	<i>vedno</i>	31 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	5 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>	8 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>potopisi</i> (ni odgovorilo 8 % udeležencev, 26 % ne obravnava)	30 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	35 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	20 %	<i>včasih</i>	11 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	5 %	<i>pogosto</i>	26 %	<i>zadovoljen</i>
	0	<i>vedno</i>	14 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	5 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>	11 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>fantastika</i> (ni odgovorilo 17 % udel., 17 % ne obravnava)	50 %	<i>nikoli</i>	3%	<i>zelo nezadovoljen</i>
	25 %	<i>redko</i>	11 %	<i>nezadovoljen</i>
	15 %	<i>včasih</i>	17 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	0	<i>pogosto</i>	11 %	<i>zadovoljen</i>
	0	<i>vedno</i>	17 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	0	<i>še ne, pa bi želeli</i>	8 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>

Literarna dela	voditelji	pogostost	udeleženci	zadovoljstvo
<i>dela za odrasle</i> (ni odgovorilo 6 % udeležencev, 8 % ne obravnava)	0	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	5 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	15%	<i>včasih</i>	3 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	35%	<i>pogosto</i>	40 %	<i>zadovoljen</i>
	40 %	<i>vedno</i>	40 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	5 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>	0	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>dela za otroke in mladino</i> (8 % udeležencev ni odgovorilo, 34 % ne obravnava)	30 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	30 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	20 %	<i>včasih</i>	8 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	5 %	<i>pogosto</i>	28 %	<i>zadovoljen</i>
	5 %	<i>vedno</i>	11 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	5 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>	6 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>

literarna dela	voditelji	pogostost	udeleženci	zadovoljstvo
<i>dela slovenskih avtorjev</i> (11 % udel. ne obravnava)	15 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	10 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	45 %	<i>včasih</i>	3 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	25 %	<i>pogosto</i>	46 %	<i>zadovoljen</i>
	0	<i>vedno</i>	34 %	<i>zelo zadovoljen</i>

	0	še ne, pa bi želeli	3 %	še ne, pa bi želeli
dela neslovenskih avtorjev (odgovorilo ni 3 % udeležencev, 6 % ne obravnava takih del)	5 %	nikoli	0	zelo nezadovoljen
	0	redko	0	nezadovoljen
	25 %	včasih	3 %	niti zadovoljen niti...
	55 %	pogosto	48 %	zadovoljen
	10 %	vedno	34 %	zelo zadovoljen
	5 %	še ne, pa bi želeli	0	še ne, pa bi želeli

literarna dela	voditelji	pogostost	udeleženci	zadovoljstvo
klasična dela (ni odgovorilo 11 % udel., ne obravnava: 11 %)	30 %	nikoli	3 %	zelo nezadovoljen
	20 %	redko	3 %	nezadovoljen
	25 %	včasih	14 %	niti zadovoljen niti...
	15 %	pogosto	28 %	zadovoljen
	5 %	vedno	11 %	zelo zadovoljen
	0	še ne, pa bi želeli	3 %	še ne, pa bi želeli
sodobna dela (ni odgovorilo 8 % udel., ne obravnava 6 %)	15 %	nikoli	3 %	zelo nezadovoljen
	5 %	redko	3 %	nezadovoljen
	20 %	včasih	8 %	niti zadovoljen niti...
	20 %	pogosto	43 %	zadovoljen
	5 %	vedno	28 %	zelo zadovoljen
	0	še ne, pa bi želeli	0	še ne, pa bi želeli

literarna dela	voditelji	pogostost	udeleženci	zadovoljstvo
<i>zelo brana dela</i> (ni odgovorilo 6 % udeležencev, 14 % ne obravnava)	10 %	<i>nikoli</i>	3 %	<i>zelo nezadovoljen</i>
	15 %	<i>redko</i>	6 %	<i>nezadovoljen</i>
	35 %	<i>včasih</i>	11 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	20 %	<i>pogosto</i>	40 %	<i>zadovoljen</i>
	5 %	<i>vedno</i>	17 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	10 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>	3 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>
<i>nagrajena dela</i> (ni odgovorilo 8 % udel., 11 % ne obravnava)	15 %	<i>nikoli</i>	0	<i>zelo nezadovoljen</i>
	10 %	<i>redko</i>	0	<i>nezadovoljen</i>
	45 %	<i>včasih</i>	14 %	<i>niti zadovoljen niti...</i>
	20 %	<i>pogosto</i>	40 %	<i>zadovoljen</i>
	0	<i>vedno</i>	23 %	<i>zelo zadovoljen</i>
	5 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>	3 %	<i>še ne, pa bi želeli</i>

7.4 SEZNAM BRALNIH SKUPIN V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA S KRATKIM OPISOM

Bralne skupine povezuje slogan: *Berem, potujem, modrujem.*

Knjižnica Bežigrad

- **Knjižna doživetja** (zadnja sreda v mesecu, 18.30)

Na prvem jesenskem srečanju se pogovorimo o poletnem branju in si izmenjamo priporočila za branje. Iz priporočil pripravimo zgibanko priporočenih branj s Knjižnih doživetij, ki jo ponudimo ostalim obiskovalcem knjižnice. Posebnost naših literarnih srečanj je v tem, da medse večkrat povabimo gosta, katerega delo ali življenje je povezano s temo obravnavanega knjižnega dela.

Knjižnica Grba

- **Bralna čajanka** (drugi torek v mesecu, 19.00)

Na literarni čajanki se srečujemo enkrat mesečno in obravnavamo knjigo meseca. Široka paleta različnih knjig za vsak okus nas družijo že več let. Nismo le bralna skupina, z leti in ob pogovorih o knjigah smo postali tudi prijatelji.

Knjižnica Jožeta Mazovca

- **Bralne vezi** (drugi četrtek v mesecu, 17.30)

Bralna skupina je na voljo vsem, ki se radi v dobri družbi pogovarjate o literaturi, spoznavate različne bralne okuse in si izmenjujete bralne predloge.

- **Moja knjiga – moj svet, nova knjiga – nov svet** (zadnji četrtek v mesecu, 17.30)

Bralna skupina za vse, ki se radi družite ob pogovoru o dobrih knjigah za osebno in duhovno rast.

Knjižnica Otona Župančiča

- **Ti zapleteni odnosi** (drugi četrtek v mesecu, 18.00)

Iztočnica za pogovor so knjige, ki obravnavajo različne medsebojne odnose.

- **Bralni krog** (tretji četrtek v mesecu, 10.00)

Bralni krog predstavlja krog branja med različnimi generacijami, saj na srečanjih starejše udeležence spodbujamo k branju vnukom in jih opozarjamo na pomembnost medgeneracijskega druženja in branja. Vsakič predstavimo novosti na knjižnem trgu, in sicer tri otroške, tri mladinske in tri knjige za odrasle.

- **Berem, torej mislim** (zadnja sreda v mesecu, 17.00)

Berem, torej mislim so srečanja za ljubitelje literature, kjer skupaj ugotavljamo, kako prebrano vpliva na nas in na naš vsakdan. Pregledujemo literaturo na izbrano temo in si s pomočjo knjig odgovarjamo na različna življenjska vprašanja, iščemo poti iz težav ter si razjasnujemo etične dileme.

- **Angleški bralno-debatni krožek** (zadnji petek v mesecu, 16.30)

Pogovori za dijake, študente ter odrasle, ki jih zanima leposlovje v angleškem jeziku. Vsako srečanje povezuje izbrana knjiga, ki jo sodelujoči preberejo vnaprej in si tako začrtajo teme in vprašanja, ki jih

prebrano delo odpira. Srečanja so namenjena tako spoznavanju literarnih del kot tudi vadbi angleškega jezika, saj pogovori potekajo izključno v angleščini.

Knjižnica Polje

- **Nemški bralni krog** (drugi ali četrti torek v mesecu, 18.00)
Bralni krog za odrasle poteka v nemškem jeziku in je namenjen tistim, ki želite izpopolniti svoje osnovno znanje nemščine. Na srečanjih prebiramo članke o aktualnih temah, razlagamo besedišče in se o prebranem pogovarjamo
- **Zgodbe med platnicami** (tretja sreda v mesecu, 18.00)
Bralna skupina za vse, ki radi berete dobre knjige, se o njih pogovarjate in izmenjujete svoja mnenja. Družimo se ob skodelicah toplega čaja.

Knjižnica Prežihov Voranc

- **Knjiga spregovori** (tretji torek na dva meseca, 18.00)
Kaj brati? Kako brati? Kako literaturo analizirati? Kako o literaturi pisati? Odgovore na ta vprašanja iščemo v sproščenih pogovorih, v katerih sodelujejo tudi drugi slovenski ustvarjalci. Pogovarjamo se o nujnosti neprestanega razvijanja bralne zmožnosti ter o pomenu literature za vsakdanje življenje in njegovo kvaliteto (v okviru programa Ustvarjalna Evropa in v partnerstvu s kulturno-umetniškim društvom Pólice Dubrove).
- **Ozvezdja knjig** (tretja sreda v mesecu, 18.00)
Za vsako srečanje voditeljica pripravi odlomke iz različnih knjig, ki obravnavajo določeno temo, pisatelja ali drugo znano osebo. Med odlomki poteka pogovor, ki se ob koncu srečanja razvije v pravo debato.

Knjižnica Rudnik

- **zBiRALCI zgodb** (tretji ponedeljek v mesecu, 18.00)
Sproščeno druženje je mišljeno kot menjalnica idej za branja in dobre knjige. Na vsakem srečanju se predstavi literatura na določeno temo, ki postane izhodišče za pogovor ter izmenjavo misli med obiskovalci.

Knjižnica Šiška

- **Četrtekovi večeri (raz)pletanja zgodb** (drugi četrtek, 18.30)
Bralna za vse, ki si lahko vzamete urico časa za druženje v knjižnici, ki radi pripovedujete ali pa samo poslušate zgodbe. Za tiste, ki znate življenje čutiti ali pa bi se tega radi naučili.
- **Razpletanja zgodb** (četrti četrtek, 19.00)
Skupina, ki spleta in razpleta zgodbe in teme, ki burijo naše duše. Lahko boste predstavili knjigo, ki vas je navdušila ali pa samo poslušali druge navdušence ... Če bo kakšna zgodba »zažarela«, bomo poprosili za nasvet strokovnjake, kako jo »zaužiti« brez nevarnosti.

Knjižnica Šentvid

- **Razpletanja zgodb** (tretji ali četrti torek v mesecu, 19.30)
Bralna skupina za vse bralne navdušence. Na naših srečanjih teče beseda o knjigah, ki bogatijo naša življenja. Vsaka od njih se nas dotakne na svoj način, vsem pa je skupno to, da živijo v nas še dolgo potem, ko obrnemo zadnji list. Razpletamo zgodbe in nizamo bralne predloge za različne okuse.

Knjižnica Škofljica

- **Bralna skupina za vzgojo** (prvi četrtek v mesecu, 19.30)
Namenjena je vsem, ki jih zanima področje vzgoje in izobraževanja, saj se na srečanjih seznanjamo z vsebinami vzgoje, kot jih podaja Karel Ozvald. Slovenski pedagog, rojen v 19. Stoletju, je bil pobudnik nove pedagoške smeri – kulturne pedagogike, ki vzgojo opredeljuje kot vseživljenjski proces, v katerem so vzajemno udeleženi tako posamezniki kot skupnosti, v katerih ljudje živimo.
- **Bralna čajanka** (zadnja sreda v mesecu, 19.30)
Na srečanju si izmenjujemo različna stališča in poglede o določeni prebrani knjigi. Zelo zanimive diskusije iz različnih zornih kotov potekajo včasih tudi dolgo v večer. Druženja so prijetna in sproščena, saj udeležence na prijeten način spodbujamo k razpravi o prebranih knjigah.

Knjižnica Zalog

- **Pogovor ob knjigi** (drugi ponedeljek v mesecu, 17.30)
Srečanja so namenjena odraslim in starejšim ljubiteljem dobrih knjig. O njih se pogovarjamo in si izmenjujemo zanimive predloge za branje.

Trubarjeva hiša literature

- **Druženje ob knjigah**
Druženja so namenjena predvsem študentom ter mladim v različnih poklicih. Vezana so na tematiko, ki je podprta s knjigami, z revijami, s članki in filmi.

(Promocijski letak *Bralne skupine*, Ljubljana: Mestna knjižnica Ljubljana: 2015.)

7.5 SEZNAM SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC¹⁴ Z DELUJOČIMI BRALNIMI SKUPINAMI

1. Cankarjeva knjižnica Vrhnika

- Bralne urice v Domu upokojencev Vrhnika: vsako sredo od 15. do 16.30, kot del bibliopedagoške dejavnosti. Knjižničarka bere skupini upokojencev, skupina je večinoma stalna.
- Bralni klub: enkrat mesečno

2. Goriška knjižnica Franceta Bevka

- Buklaklepet: enkrat mesečno, začeli so februarja 2016

3. Javni zavod Knjižnica Gornja Radgona

- Bralni krožek Beremo z Manco Košir

4. Knjižnica Antona Sovreta Hrastnik

- Bralni krožek za odrasle: enkrat mesečno, od aprila 2010

5. Knjižnica A. T. Linhartaradovoljica

- Beremo s knjižničarko: projekt sodelovanja z osnovno šolo z učenci s specifičnimi učnimi težavami, motnjo branja in motnjo v duševnem razvoju; projekt z njimi teče osmo leto, vseskozi so jim pomagali pri branju (začeli v 7. razredu, zdaj dvajsetletni)
- Bralni klub

6. Knjižnica Bena Zupančiča, Postojna

- Pistojna, Stičišče piscev, bralcev in raziskovalcev: tudi kot javna skupina na facebooku

7. Knjižnica Brežice

- Bralni krožek v Knjižnici Brežice: dvakrat mesečno; objavijo seznam Bralni krožek v branje priporoča
- Bralni krožek Lastovke v Domu upokojencev Brežice: tedensko

8. Knjižnica Cirila Kosmača, Tolmin

- Angleški bralni klub Gimnazije Tolmin (zabeleženo eno srečanje)

9. Knjižnica Črnomelj

- Bralna srečanja v Domu starejših občanov Črnomelj: enkrat mesečno
- Bralni klub za odrasle: do šestkrat letno, od 2004

¹⁴ V sistem cobiss je vključenih 60 splošnih knjižnic.
(<http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=CHDB&bls=SI1&id=0007112858166483>, 2. 7. 2016)
2. 7. 2016 in 3. 7. 2016 so bile pregledane spletne strani knjižnic.

10. Knjižnica Domžale

- Bralni krožek Bralni krog: enkrat na mesec, zaključena skupina

11. Knjižnica Dravograd

- Beremo vam: projekt, ki spodbuja branje in informacijsko opismenjevanje uporabnikov s posebnimi potrebami; enkrat tedensko, Dom Svete Eme v Šentjanžu

12. Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič

- Branje s starostniki v Domu Petra Uzarja (bralni krožek): dvakrat na mesec

13. Knjižnica Franca Ksavra Meška, Ormož

- Bralne urice, krajevna knjižnica Središče ob dravi, tedensko

14. Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik

- Srečanja, pogovori o knjigah: od oktobra 2009

15. Knjižnica Jožeta Udoviča, Cerknica

- Bralni klub: enkrat mesečno

16. Knjižnica Ksaverja Meška, Slovenj Gradec

- Klepet o novih knjigah; knjižnica Slovenj Gradec: enkrat mesečno
- Klepet o novih knjigah; knjižnica Mislinja: enkrat mesečno

17. Knjižnica Lenart

- Bralni krožek: začetek oktobra 2013-?

18. Knjižnica Logatec

- Študijski bralni krožek Žarek – Beremo z Manco Košir: enkrat mesečno
- Knjige pomagajo: blog bralcev za bralce. Na njem objavljena razmišljanja članov bralnega krožka Žarek in vseh bralcev, ki želijo deliti svoja bralna doživetja.
- Bralne urice za stanovalce Doma Marije in Marte v Logatcu: enkrat do dvakrat mesečno

19. Knjižnica Makse Samsa, Ilirska Bistrica

- Bralne urice, Dom starejših občanov: enkrat tedensko
- Bralna značka Beremo s knjižničarko, Varstveno delovni center: bralne ure enkrat tedensko

20. Knjižnica Medvode

- Knjižni večeri na sotočju: enkrat na mesec

21. Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

- Bralni krožek Beremo z Manco Košir: enkrat na mesec, od 2006

22. Knjižnica Ribnica

- Bralni klub: enkrat mesečno

23. Knjižnica Rogaška Slatina

- Beremo ob kozarcu slat'ne: enkrat mesečno, poteka vzporedno z bralno značko za odrasle (knjige s seznama bralne značke)

23. Knjižnica Sevnica

- Bralni krožek: enkrat mesečno, od 2010

24. Knjižnica Šentjur

- Knjižna čajanka: enkrat mesečno

25. Knjižnica Šmarje

- Bralne urice v Domu upokojencev: enkrat tedensko, od 2008
- (Bralni klub za mlade (7., 8., 9. razred): enkrat mesečno)

26. Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje

- Literarni krožek, v sodelovanju z Univerzo za tretje življenjsko obdobje Zasavje: enkrat mesečno, od 2011/2012

27. Knjižnica Velenje

- Bralne urice, v Domu za varstvo odraslih Velenje: enkrat mesečno, od 2010
- Bralna čajanka, v Centru starejših Zimzelen Topolšica: dvakrat mesečno, od 2010

28. Knjižnica Zagorje

- Študijski bralni krožek

29. Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem

- Knjižna paberkovanja (predstavljanje knjižnih novosti starejšim): enkrat mesečno
- Knjižna paberkovanja, knjižnica Prevalje: enkrat mesečno

30. Kosovelova knjižnica, Sežana

- Literarna čajanka
- Kvačkanje in literatura (delavnica se začela izvajati leta 2016, udeleženci kvačkajo in se zraven pogovarjajo o prebranih knjigah)
- Študijski krožek Zgodbarnica, knjižnica Kozina (od 2012)

31. Lavričeva knjižnica, Ajdovščina

- Bralni krožek Knjižna srečanja ob kavici: enkrat mesečno
- Študijski krožek Beremo v naročju staršev (za mlade mamice, babice, varuške): 10 tedenskih srečanj, za boljšo družinsko pismenost
- Bralna srečanja v domovih za starejše, v PRISTAN-u v Vipavi in DSO-ju v Ajdovščini
- Bralna srečanja s ŠENT-om: enkrat tedensko
- Bralna srečanja, VDC Ajdovščina

32. Ljudska knjižnica Metlika

- Bralni klub (povezan s projektom Bralne značke za odrasle, ki delno narekuje izbor knjig): enkrat mesečno
- (Bralni klub za najstnike: enkrat mesečno)

33. Mariborska knjižnica

- Rotovski bralni klub, čitalnica Rotovž
- Selnški bralni klub, knjižnica Selnica ob Dravi

34. Medobčinska splošna knjižnica Žalec

- Bralno druženje na valovih časa (študijsko bralni krožek Beremo z Manco Košir), v sodelovanju z Univerzo za tretje življenjsko obdobje: enkrat mesečno
- Branje ljudem s posebnimi potrebami, Dom upokojencev Polzela: enkrat mesečno

35. Mestna knjižnica Grosuplje

- Knjižna čajanka (za osnovnošolce in srednješolce)

36. Mestna knjižnica Izola - Biblioteca civica di Isola

- Bralni klub Kira knjiga: enkrat mesečno

37. Mestna knjižnica Kranj

V knjižnici, njenih enotah in okoliških domovih za ostarele deluje 18 bralnih skupin Bralna srečanja pod skupnim geslom *Modro brati in kramljati*. Nastale so v sodelovanju z Inštitutom Antona Trstenjaka.

38. Mestna knjižnica Ljubljana

V njenih enotah deluje 20 bralnih skupin.

39. Splošna knjižnica Ljutomer

- Bralni klub: enkrat mesečno
- Medgeneracijsko branje (dijaki berejo starejšim), sodelovanje Gimnazije Frana Miklošiča in Doma starejših občanov Ljutomer: enkrat tedensko

40. Splošna knjižnica Slovenske Konjice

- Knjižne čajanke, v matični knjižnici, enoti Loče in enoti Vitanja: enkrat/dvakrat na mesec

41. Valvasorjeva knjižnica, Krško

- Bralno-pripovedovalne ure (za uporabnike s posebnimi potrebami), sodelovanje z Društvom gluhih in naglušnih Posavja, z OŠ dr. Mihajlo Rostohar, z enoto VDC Leskovec in društvom Sonček: enkrat mesečno

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Ksenja Grešak, rojena 7. 3. 1984, izjavljam, da je diplomsko delo Delovanje bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana moje avtorsko delo. Vsa citirana ali povzeta mesta pa so ustrezno označena.

Dovoljujem objavo dela na spletni strani fakultete.

V Ljubljani, septembra 2016

Podpis: